

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DUYGU DÜZENLEME
BECERİLERİ İLE ANNE, BABA VE ÖĞRETMENLERİNİN DUYGU
SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

Sema İnce

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Sema

Soyadı : İNCE

Bölümü : Okul Öncesi Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygu Düzenleme Becerileri ile Anne, Baba ve Öğretmenlerinin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının İncelenmesi

İngilizce Adı : An Investigation into the Relationship Between Preschool Children's Emotion Regulation and Emotion Socialization Behaviors of Their Parents and Teacher

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Sema İNCE

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sema İNCE tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygu Düzenleme Becerileri ile Anne, Baba ve Öğretmenlerinin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Ebru ERSAY

(Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Neslihan GÜNEY KARAMAN

(Eğitim Psikolojisi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

(Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 22/06/2020

Bu tezin Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Araştırma süresince şehirlerarası mesafede olmamıza rağmen okul dışı ortamlarda, çevrimiçi ortamlarda, tatil günlerinde, her zaman, her yerde bana vakit ayıran, kendisi ile çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum çok değerli danışmanım Doç. Dr. Ebru ERSAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alan hocalarım Doç. Dr. Neslihan GÜNEY KARAMAN ve Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ'a da değerli katkılarından ötürü çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimin her aşamasında bana yardımcı olan, işlerimi ve çalışmalarımı kolaylaştıran, yükümü hafifleten, hayattaki en büyük şansım, sevgili eşim Esat Burak İNCE'ye hayatımdaki varlığı ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Tüm yaşamım boyunca her zaman desteklerini üzerimde hissettiğim, benim bugünlere gelmemdeki en büyük emeğin sahibi olan annem Gülser BALCI, babam Mehmet BALCI'ya ve bana hayatım boyunca yol gösteren, destek olan abilerim Uğur BALCI ve Onur BALCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Verilerimin analizinde kendi yoğunluğuna rağmen bana vakit ayıran, desteğini esirgemeyen değerli çalışma arkadaşım Beyza KIRCA'ya çok teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama aşamasında yardımcı olan okul idarecilerine ve çalışmaya destek veren tüm anne, baba ve öğretmenlere katkılarından ötürü en içten teşekkürlerimi sunarım.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ İLE ANNE, BABA VE ÖĞRETMENLERİNİN DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sema İNCE
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran 2020

ÖZ

Duygular; insanın karar verme sürecine etki eden, sosyal ilişkiler kurmasına yardım eden, harekete geçmesini ve davranışlarını oluşturmasını sağlayan önemli unsurlardır. Duyguların uygun yollarla ifade edilmesini ve gerektiğinde ayarlanarak uygun davranışların oluşturulmasını içeren duygu düzenleme becerisi, okul öncesi dönemde geliştirilmesi gereken kritik bir beceridir. Okul öncesi dönemde çocuk için en önemli kişiler olan anne, baba ve öğretmenlerin destekleyici duygu sosyalleştirme davranışlarının, çocukların duygu düzenleme becerisinin gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda; bu araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul iline bağlı 3 ilçede yer alan bağımsız anaokulları ve anasınıflarında çocukları eğitim gören 378 anne, 357 baba ve bu sınıflardaki 74 öğretmen oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Anne-Baba-Çocuk Bilgi Formu”, “Öğretmen Bilgi Formu”, “Duygu Düzenleme Ölçeği”, “Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)” ve “Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; çalışma grubundaki çocukların

duygu düzenleme düzeyleri cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne çalışma durumu, baba yaşı ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre farklılık gösterirken; çocuk yaşı, anne yaşı ve kardeş sahibi olma değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Çocukların duygu düzenleme becerisi ile annelerin ödül tepkisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki; annelerin ceza, büyütme, ihmal, avutma tepkileri; babaların ceza, büyütme, ihmal, avutma tepkileri ve öğretmenlerin avutma tepkileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Çalışmaya katılan annelerin duygu sosyalleştirme davranışları anne yaşı, anne çalışma durumu ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılık göstermektedir. Babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının, eğitim düzeylerine göre farklılaştığı, yaşlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları öğretmen yaşı değişkenine göre farklılık göstermekte; eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca çalışma sonucunda; çocukların duygu düzenleme becerilerinin; annenin ödül tepkisi, annenin ihmal tepkisi, annenin büyütme tepkisi, babanın eğitim düzeyi, babanın ödül tepkisi, babanın avutma tepkisi, öğretmenin avutma tepkisi ve ailenin aylık geliri tarafından açıklandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : duygu, duygu düzenleme, duygu sosyalleştirme, duygusal gelişim
Sayfa Adedi : 131 sayfa
Danışman : Doç. Dr. Ebru ERSAY

**AN INVESTIGATION INTO THE RELATIONSHIP BETWEEN
PRESCHOOL CHILDREN'S EMOTION REGULATION AND
EMOTION SOCIALIZATION BEHAVIORS OF THEIR PARENTS
AND TEACHER**

(Master's Thesis)

Sema İNCE

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

June 2020

ABSTRACT

Emotions are important elements that affect people's decision making processes, help them establish social relationships, enable them to take action and shape their behaviors. Emotion regulation skills, which include expressing emotions in appropriate ways and creating appropriate behaviors by adjusting when necessary, are critical skills that should be developed in preschool period. Supportive emotion socialization behaviors of parents and teachers, who are the most important ones for the child in that period, are thought to be effective in the development of children's emotion regulation skills. Thus, main aim of this research is to explore the relationship between emotion regulation skills of preschool age children and emotion regulation behaviours of their fathers, mothers and teachers. This research adopted the relationship construction model. Participants of the current study composed of 378 mothers, 357 fathers and 74 teachers of children studying nursery schools that are located in 3 provinces of İstanbul. The data was collected during the 2018-2019 academic year. In current study to collect demographic information, demographic information form was given to parents and teachers. Main data collection tools were Emotion Regulation Checklist, and two versions of checklist for Responses to Children's Emotions that is one for teachers and the the other for both of the parents. Results indicated that

children's levels of emotions regulation changes based on gender of child, education level of father, age of the father, education level of mother, employment status of mother and monthly income of family. However, children's levels of emotion regulation do not change based on age of the child, age of the mother and whether or not having a sibling. A strong positive correlation was found between the emotion regulation skills of children and emotion socialization behaviours of parents and teachers. A strong negative correlation was between the emotion regulation skills of children and mothers' behaviours of punishing, neglecting, magnifying, and distracting and fathers' behaviours of punishing, neglecting, magnifying and distracting and teachers' behaviours of distracting. Emotional socialization behaviours displayed by the mothers change based on level of education, status of employment, age. Emotional socialization behaviours displayed by the fathers change based on level of education whereas it shows no difference based on age variable. Emotional socialization behaviour of teachers change based on age where no difference was observed based on the variable of level of education. Additionally, emotion regulation skills of children is explained by the variables of rewarding response of mothers', neglecting response of mothers', magnifying response of mothers', fathers' level of education, reward response of father's, distracting response of fathers', distracting response of teachers' and monthly income of the family.

Key Words : emotion, emotion regulation, emotion socialization, emotional development.

Page Number : 131 pages

Supervisor : Associate Proffesor Ebru ERSAY

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	iv
BÖLÜM I	7
GİRİŞ	7
Problem Durumu	7
Araştırmanın Önemi	9
Araştırmanın Amacı	10
Varsayımlar	12
Sınırlılıklar	12
BÖLÜM II	13
KURAMSAL ÇERÇEVE	13
Duygu Tanımı	13
Duygu Düzenleme	14

<i>Duygu Düzenlemenin Gelişimi</i>	17
<i>Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenlemenin Önemi</i>	19
<i>Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenleme ile İlgili Araştırmalar</i>	20
Duygu Sosyalleştirme	22
<i>Duygu Sosyalleştirme Yolları</i>	23
<i>Öğretmen Duygu Sosyalleştirmesi</i>	28
<i>Ebeveyn Duygu Sosyalleştirmesi ile İlgili Araştırmalar</i>	30
<i>Öğretmen Duygu Sosyalleştirmesi ile İlgili Araştırmalar</i>	33
BÖLÜM III	35
YÖNTEM	35
Araştırmanın Modeli	35
Evren ve Örneklem	35
Veri Toplama Araçları	36
<i>Anne-Baba-Çocuk Bilgi Formu:</i>	36
<i>Öğretmen Bilgi Formu:</i>	37
<i>Duygu Düzenleme Ölçeği</i>	37
<i>Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)</i>	38
<i>Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)</i>	39
Verilerin Toplanması	40
Verilerin Analizi	40
BÖLÜM IV	42
BULGULAR VE YORUM	42
Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	43
Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri	48
Çocuk Duygu Düzenlemesine İlişkin Bulgular	49
Anne Tepkilerine İlişkin Bulgular	57
Baba Tepkilerine İlişkin Bulgular	62

Öğretmen Tepkilerine İlişkin Bulgular	66
Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Anne, Baba ve Öğretmen Tepkileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular	69
Duygu Düzenleme Ölçeği Alt Boyutları İçin Çoklu Regresyon Sonuçları	72
BÖLÜM V	76
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	76
Sonuç	76
Tartışma.....	80
Öneriler.....	92
<i>Uygulamaya Yönelik Öneriler</i>	<i>92</i>
<i>Araştırmacılara Yönelik Öneriler</i>	<i>93</i>
KAYNAKLAR	95
EKLER	111
EK 1. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu	112
EK 2. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu	114
EK 3. Duygu Düzenleme Ölçeği.....	115
EK 4. Duygu Düzenleme Ölçeği Kullanım İzni.....	116
EK 5. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu).....	117
EK 6. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)	118
EK 7. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Kullanım İzni.....	119

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Verilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	43
Tablo 2. Öğretmenlerin Demografik Verilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	44
Tablo 3. Çocukların, Annelerin ve Babaların Demografik Verilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	45
Tablo 4. Anne Yaşı, Baba Yaşı ve Ailenin Aylık Toplam Geliri Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	46
Tablo 5. Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi ve Çocuk Yaşı Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	47
Tablo 6. Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Alt Boyutlarının Standart Sapma, Ortalama, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	48
Tablo 7. Duygu Düzenleme Ölçeği Alt Boyutlarının Standart Sapma, Ortalama, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	49
Tablo 8. Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Çocuk Yaşı, Anne Yaşı ve Baba Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları.....	50
Tablo 9. Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.....	51
Tablo 10. Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.....	52

Tablo 11. <i>Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	53
Tablo 12. <i>Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları</i>	54
Tablo 13. <i>Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	55
Tablo 14. <i>Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Ailenin Aylık Geliri Arasındaki Spearman Korelasyon Sonuçları</i>	56
Tablo 15. <i>Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Anne Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	57
Tablo 16. <i>Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Çalışma Durumlarına Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları</i>	58
Tablo 17. <i>Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	60
Tablo 18. <i>Babaların Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Baba Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	62
Tablo 19. <i>Babaların Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları</i>	64
Tablo 20. <i>Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Yaşları Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	66
Tablo 21. <i>Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları</i>	67
Tablo 22. <i>Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Alanda Çalışma Süresi ve Sınıfındaki Öğrenci Sayısı Arasındaki Spearman Korelasyon Sonuçları</i>	68

Tablo 23. <i>Anne Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	69
Tablo 24. <i>Baba Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	70
Tablo 25. <i>Öğretmen Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları</i>	71
Tablo 26. <i>Duygu Düzenleme Alt Boyutu İçin Çoklu Regresyon Sonuçları</i>	72
Tablo 27. <i>Değişkenlik/Olumsuzluk için Çoklu Regresyon Sonuçları</i>	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu açıklanarak araştırmanın amacı ve önemi ifade edilmiş, araştırma soruları, araştırmanın sayıltıları ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Problem Durumu

Gelişim fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönleriyle bir bütündür ve bütün gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir. Duygusal gelişim, yaşam boyu devam etmesine rağmen okul öncesi dönemde büyük ölçüde şekillenmektedir (Kandır ve Alpan, 2008). Duygusal yeterliliğin gelişimi doğumdan itibaren başlamakta, okul öncesi dönemde de hızla artmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar duyguları fark eder, önemser. Çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanması veya karşılanmaması duygusal gelişim alanı ile birlikte diğer gelişim alanlarına da etki eder (Denham vd., 2003; Ulutaş ve Ömeroğlu, 2007).

Saarni (1999) duygusal yeterliliği; çocukların hedeflerine ulaşmasına, zorluklarla başa çıkmasına ve sosyal etkileşime etkin bir şekilde katılmasına yardımcı olan uyarlanabilir duygusal tepkiler olarak tanımlamıştır. Denham, çocuklarda duygusal yeterliliğin duygu bilgisi, duygu ifadesi ve duygu düzenleme olmak üzere üç bileşenden oluştuğunu belirtmiştir (Denham, 1998; 2006; Denham, Bassett ve Wyatt, 2007). Duygu bilgisi; duyguları ve duygusal ifadeleri tanımayı, anlamayı, duyguların neden ve sonuçlarını anlamayı, duygulara farklı tepkiler verilebileceğini anlamayı ifade eder. Duygu ifadesi, kişinin yaşadığı duygusal durumun yüz, jest, ses, mimik, vücut hareketi vb. gözlenebilir davranışlarla dışa vurumudur. Duygu düzenlemesi ise bireyin amaçlarını gerçekleştirmek için duygularının yoğunluğunu

ve zamanlamasını izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesini içeren süreçlerdir (Denham vd., 2007; Gross ve John, 1997; Gross, John ve Richards, 2000; Saarni,1999).

Duygusal yeterliliğin önemli bir bileşeni olarak belirtilen duygu düzenleme becerisi (Denham, 2006; Saarni, 2000); okul öncesi dönemde kritik gelişimsel görevlerinden biri olarak ifade edilmektedir (Calkins ve Hill, 2007; Macklem, 2007). Alanyazında okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisinin önemine ilişkin çalışmalar, bu dönemde duygu düzenleme becerisinin nasıl geliştirilebileceği konusuna yoğunlaşmıştır. Çocuğun duygu düzenleme becerisi, anne ve babası başta olmak üzere ocuk için önemli olan kişilerin duygulara ilişkin değerlendirmeleri ve duygusal davranışları ile yakından ilgilidir (Gross, 1999). ocuk için önemli olan kişilerin çocukların yaşadıkları olumsuz duygular karşısında bilinçli veya bilinçsiz olarak çocuğa duygusal beceriler hakkında öğretici olduğu süreç “duygu sosyalleştirmesi” olarak tanımlanmaktadır (Southam-Gerow ve Prinstein, 2014). Eisenberg ve arkadaşları (1998), çocuklar için güvenli evre yaratma, duygularını anlamalarına yardımcı olma, uygun duygusal tepkiler verme konusunda model olma ve çocukların kendi duygu düzenleme çabalarını takdir etme gibi duygu sosyalleştirme yaklaşımlarının çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalar duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu düzenleme becerisi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Denham, Zahn-Waxler, Cummings ve Iannotti, 1991; Denham ve Kochanoff, 2002; Dunsmore, Booker ve Ollendick, 2013; Fabes, Kupanoff, Leonard ve Martin, 2001; zen Uyar, Yılmaz Genç, Aktaş Arnas, 2018; Seçer, 2017; Shipman ve Zeman, 2001).

Araştırmacılar, anne babalar gibi ocuk için önemli kişiler olan öğretmenlerin de duygu sosyalleştirmede önemli rol oynadığına işaret etmektedir (Denham, Basset ve Zinsser, 2012; Ersay, Türkoğlu ve Kaynak, 2013; Morris, Denham, Bassett ve Curby, 2013). Ancak alan yazında duygu sosyalleştirme araştırmalarının anne ve babalar üzerinde yoğunlaştığı ve duygu sosyalleştirmede öğretmenlerin rolünü inceleyen az sayıda araştırmaya (Ersay, 2007; Kitzmann ve Howard, 2011; Mirabile ve Kodluboy, 2015) rastlandığı dikkat çekmektedir. Anne, baba ve öğretmenlerin çocuklar için önemli duygu sosyalleştiriciler olduğu ve bu sosyalleştiricilerin çocukların duygularına verdikleri tepkilerin çocukların duygu düzenleme becerisinin yordayıcısı olabileceği düşünülerek bu araştırmada anne, baba ve öğretmenlerin

duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Çocuklarda duygu düzenleme becerisinin, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel işlevleri için temel bir beceri olduğu görüşü giderek daha fazla kabul görmektedir (Eisenberg, Sadovsky, Spinrad, 2005). Daha önce yapılmış olan araştırmalar da okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerisinin gelişmiş olması durumunda akran ilişkilerine, sosyal becerilerine ve akademik başarılarına önemli katkılar sağlayabileceğini (Bronson, 2000; Fırat, 2018; Graziano, Reavis, Keane ve Calkins, 2007; Seçer, 2017) veya gelişmemiş olduğu durumlarda davranış problemlerine, akranlarla etkileşimde ve sosyal ilişkilerde sorun yaşamaya ve saldırganlığa neden olabileceğini (Arı ve Yaban, 2016; Fabes ve Eisenberg, 1992; Erel, 2016; Seçer, 2017; Şahin, 2019) göstermektedir.

Çocuk için önemli olan kişilerin çocukların duygularına verdikleri tepkiler, çocukların duyguları düzenlemeyi öğrenmesinde önemli rol oynamaktadır (Cole vd., 2004). Duygu sosyalleştirmesi olarak adlandırılan bu süreçte hem ebeveynler hem de öğretmenler, çocukların duygu düzenleme deneyimlerini teşvik edici veya caydırıcı deneyimler sağlayan önemli duygu sosyalleştiricileri olarak kabul edilir. Doğduğu andan itibaren ailesi ile birlikte olan çocuklar okul öncesi döneme geldiğinde, uyanık oldukları saatlerin çoğunu ebeveyni olmayan diğer yetişkinlerle birlikte geçirirler. Okul öncesi öğretmenlerinin okulda çocuklarla birlikte geçirdikleri süre düşünüldüğünde, çocukların duygusal gelişimi ve duygu sosyalleşmesinde öğretmenlerin rolüne ilişkin araştırmaların gerekli olduğu görülmektedir (Denham vd., 2012; Kitzman ve Howard, 2011; Morris vd., 2013).

Duygu sosyalleştirme ile ilgilenen araştırmalar incelendiğinde; ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerilerini (Özen Uyar vd., 2018; Seçer, 2017; Sille, 2016; Yağmurlu ve Altan, 2010), çocukların sosyal yetkinliklerini (Baker, Fenning ve Crnic, 2011; İlhan, 2017; Miller, Dunsmore ve Smith, 2015; Seçer ve Karabulut, 2016) çocuklarda gözlenen davranış sorunlarını (Güven, 2013), çocukların kendilik algıları ve sosyal problem çözme becerilerini (Özkan ve Aksoy, 2017) inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır. Ayrıca çocukların duygu düzenleme becerileri ile

ebeveynlerin duygusal okuryazarlık düzeylerini (Bozkurt Yükçü, 2017); annelerin çocukların duygularına verdikleri yanıtları (Akbaba, 2017), annelerin çocuklarının duygularına ilişkin inançlarını (Işık Uslu, 2016) inceleyen araştırmalara ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların sosyal duygusal davranışlarını (Bassett, Denham, Fetting, Curby, Mohtasham ve Austin; 2017) inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır. Ancak yurt dışında ve yurt içinde yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile annelerinin, babalarının ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkilerin birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu bağlamda mevcut araştırmanın, çocuk için en önemli sosyalleştiriciler olarak nitelendirilen anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını bir arada ele alması sebebiyle, duygu sosyalleştirme ile ilgilenen araştırmalar içerisinde önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çocuklarda duygu düzenleme becerisi ile anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler hakkında alanyazındaki bilgilerin derinleştirilmesine ve uluslararası karşılaştırmalara imkân sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- 1- Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri;
 - a) Çocuğun cinsiyeti,
 - b) Çocuğun kardeş sahibi olma durumu,
 - c) Anne eğitim düzeyi,
 - d) Baba eğitim düzeyi,
 - e) Anne çalışma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

2- Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri;

- a) Çocuk yaşı,
- b) Anne yaşı,
- c) Baba yaşı,
- d) Ailenin aylık toplam geliri değişkenleri ile ilişkili midir?

3- Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları;

- a) Anne eğitim düzeyi,
- b) Anne çalışma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

4- Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları;

- a) Anne yaşı değişkeni ile ilişkili midir?

5- Babaların duygu sosyalleştirme davranışları;

- a) Baba eğitim düzeyi,
- b) Baba çalışma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

6- Babaların duygu sosyalleştirme davranışları;

- a) Baba yaşı değişkeni ile ilişkili midir?

7- Öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları;

- a) Öğretmen yaşı,
- b) Öğretmenin sınıfındaki öğrenci sayısı,
- c) Öğretmenin alanda çalışma süresi ile ilişkili midir?

8- Okul öncesi dönem çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasında ilişki bulunmakta mıdır?

- a. Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında ilişki bulunmakta mıdır?
- b. Babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında ilişki bulunmakta mıdır?
- c. Öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında ilişki bulunmakta mıdır?

Varsayımlar

- Araştırma kapsamında belirlenen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan Duygu Düzenleme Ölçeği'nin çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği'nin anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının anneler, babalar ve öğretmenler tarafından doğru, eksiksiz ve tarafsız bir şekilde cevaplandığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Araştırmanın verileri çocukları 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde İstanbul ilinin 3 merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulu ve anasınıflarında eğitim gören 378 anne, 357 baba ve bu sınıflarda öğretmenlik yapan 74 öğretmen ile sınırlıdır.
- Araştırma, ölçme aracı olarak kullanılan “Duygu Düzenleme Ölçeği”, “Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)” ve “Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)”ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmada ele alınan duygu düzenleme ve duygu sosyalleştirme kavramları literatür çerçevesinde ele alınarak çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bununla birlikte duygu düzenleme ve duygu sosyalleştirme kavramları ile ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

Duygu Tanımı

Duygu ile ilgili literatür incelendiğinde duygu kelimesine yönelik farklı tanımların yer aldığı görülmektedir. Goleman (1996) duyguyu; bir his ve bu hisse ait olarak ortaya çıkan belli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve eyleme geçme eğilimi olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu duygu kelimesini, “Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim” şeklinde tanımlamaktadır. Cole, Martin ve Dennis’e (2004) göre duygular; şartların çok hızlı bir şekilde değerlendirilmesine ve olumsuz duygularla başa çıkma ve olumlu duyguların sürdürülmesine hazır olmaya izin veren biyolojik olarak insana verilmiş olan süreçlerdir. Duygular, kişinin dikkatini çevreye yönlendirmeyi sağlayan, karar verme sürecine etki eden, davranışsal tepkilerini hazırlamasını sağlayan, sosyal ilişkiler kurmasını kolaylaştıran yardımcılarıdır (Gross, 2014). Yapılan tanımlar derlendiğinde duygular ile ilgili; çeşitli durumlar karşısında bilişsel, biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak insanı etkileyen ve durumlara yönelik değerlendirme yapmayı ve eyleme geçmeyi sağlayan süreçler olduğu söylenebilir.

Duygular tüm insanlarda bulunur ve duygusal olma kapasitesi insanlığın temel ve evrensel bir özelliğidir (Cole ve Tan, 2015). Kişilerin farklı ortamlarda, farklı olaylar karşısında farklı duygular hissetmeleri doğal bir durumdur. Günlük hayata uyum sağlamak, sosyal ilişkilerde olumlu etkileşimler kurabilmek için duyguların kontrol altında tutulması gerekmektedir (Mauss, Bunge ve Gross, 2007). Duygular; insanların yaşadıkları olaylar ve durumlar karşısında verdikleri bilişsel, davranışsal ve ruhsal tepkileri düzenlemeye katkıda bulunur. Ayrıca düşünce ve davranış örüntüleri hakkında kişiyi motive etmede önemli bir etkidir. Bunların yanı sıra duygular insanların yaşamında; gerekli olan davranışsal tepkileri oluşturma, karar verme, önemli olay ya da durumları hatırlama ve kişilerarası etkileşimleri kolaylaştırmada önemli bir işlev görmektedir. Fakat duygular işlevsel olarak kullanılmadıklarında, uygun zaman ve şartlarda, uygun yollarla ifade edilmediklerinde bireyin hayatını zorlaştıran bir unsur da olabilmektedir (Gross ve Thompson, 2007). İnsanlar günlük hayat içerisinde pek çok farklı duyguyu deneyimler. Fakat birey, duyguları deneyimlerken mekândan, durumdan ve diğer insanlardan bağımsız değildir ve sosyal ilişkilerini devam ettirebilmek için duygularını düzenleme yolları bulması önem taşımaktadır (Denollet, Nykliček ve Vingerhoets, 2008). Bu noktada kişilerin yaşadıkları duygusal deneyimler karşısında uygun duygusal tepkileri oluşturabilmesinde duygu düzenleme becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Duygu Düzenleme

Alanyazında duygu düzenleme ile ilgili farklı araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Literatürde duygu düzenleme kavramı ile ilgili ortak düşünce yapısının oluşmaması; duygu düzenlemeye yönelik bazı soruların ve bu sorulara yönelik çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Thompson, 1994: ss. 27). Duygu düzenleme kavramının içerdiği temel sorular şunlardır:

- Duygu düzenleme yalnızca duygusal tepkilerin bastırılmasını mı içerir, yoksa duygusal davranışların sürdürülmesini veya arttırılmasını da içeriyor mu?
- Duygu düzenleme sadece kişinin kendi duygularını yönetmesi midir, yoksa başkaları tarafından da duyguların düzenlenmesi sağlanabilir mi?

- Duygu düzenleme kişinin yaşadığı duyguyu, duygunun yoğunluğunu, şiddetini veya sürekliliğini etkiler mi?
- Duygu düzenleme, yalnızca duygusal ifadelerin yönetilmesi ile mi ilgilidir? Yoksa bu duygusal ifadelerin altında yatan uyarılma süreçleriyle de ilgilenir mi?

Thompson (1994) bu soruları cevapladığı kendi duygu düzenleme tanımını şu şekilde yapmıştır: “Duygu düzenleme, bireyin amaçlarını gerçekleştirmek için duygusal tepkilerini, özellikle yoğun ve anlık tepkilerini izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesi için gerekli olan içsel ve dışsal süreçlerdir.”. Bu tanımdan hareketle duygu düzenlemenin; duygusal tepkilerin yoğunluğunu ve süresini ayarlamayı, duyguları amaca yönelik olarak yönetmeyi sağlayan, kişinin hem kendisi hem de başkaları tarafından yönetilebilen süreçler olduğu anlaşılmaktadır. Duygu düzenleme ile ilgili yapılan diğer tanımlamalara bakıldığında Durbin ve Shafir’e (2008) göre duygu düzenleme; duygusal tepkilerin içinde bulunan farklı çevresel şartlara uygun olarak uyarlanabilmesidir. Ochsner ve Gross’a (2005) göre duygu düzenleme, bir duygusal tepkinin başlatılmasını veya var olan duygusal tepkinin değiştirilmesini içermektedir. Bridges, Denham ve Ganiban’a (2004) göre duygu düzenleme, kişinin olumlu ve olumsuz duygusal tepkilerini değiştirebilmesine olanak sağlayan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçlerdir. Gottman ve Katz’a (2002) göre, yaşanan duygusal durumu izleyip kontrol etmek, olumlu ve olumsuz duygularla başa çıkabilmektir. Eisenberg ve Fabes’e (1990) göre, kişinin stresli durumlarda duygularını kontrol edebilme becerisi; Gross’a (1998) göre, kişinin duygularını, duyguyu deneyimlediği zamanı, biçimi (şiddet, süresi, çeşitliliği vb.) ve duygusal tepkilerini kontrol ederek değiştirme girişimleridir. Premo ve Kiel (2014) ise duygu düzenlemeyi, bireyin yaşadığı olaylar karşısında amaçlarını gerçekleştirmek için duygusal, bilişsel veya sosyal beklentilere göre duygu ve davranışlarını ayarlayabilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Gross (2002) ise duygu düzenlemeyi, duygusal tepkinin yoğunluğunun kişinin amacına bağlı olarak azaltılmasını, artırılmasını veya olduğu gibi devam ettirilmesini sağlayan çok değişkenli bir süreç olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi literatürde duygu düzenleme üzerine pek çok farklı tanım yer almaktadır. Tanımlar derlendiğinde duygu düzenleme; kişinin amaçlarına ulaşabilmesi için olumlu ve olumsuz duygularının yoğunluğunu, şiddetini ve süresini azaltma, artırma veya olduğu gibi devam ettirme yoluyla kontrol etme; olumsuz duygularla başa çıkma, toplumsal olarak uygun duygusal tepkiyi oluşturma becerisi olarak tanımlanabilir.

Garnefski, Kraaij ve Spinhoven (2001) alanyazında yapılan tanımlara ek olarak; duygu düzenlemenin çok çeşitli biyolojik, sosyal, davranışsal, bilinçli ve bilinçsiz bilişsel süreçleri içerebileceğini belirtmiştir. Örneğin, duygular fizyolojik olarak nabzın ve solunum hızının artması, terleme gibi duygusal uyarılmanın doğal sonuçları tarafından kendi kendini düzenleyebilir. Sosyal olarak, duygular kişinin kişilerarası veya maddi destek kaynaklarına erişim aramasıyla düzenlenebilirken, davranışsal olarak duygular çeşitli davranışsal (baş çıkma gibi) tepkiler yoluyla düzenlenebilir. Bağırarak, çığlık atmak, ağlamak ya da geri çekilmek bir duygusal uyarılmaya tepki olarak ortaya çıkan duyguları yönetmek için gösterilen davranışlara örnektir. Son olarak, duygular seçici dikkat süreçleri, anıları çarpıtma, inkâr veya yansıtma gibi bilinçsiz bilişsel süreçler veya kendini suçlama, uzun uzun düşünme gibi daha bilinçli bilişsel baş çıkma süreçleriyle de yönetilebilir. Garnefski ve arkadaşları (2001), duygu düzenlemenin biyolojik, sosyal, davranışsal, bilişsel süreçleri içeren çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu ileri sürmektedir.

Duygu düzenleme; duyguları üretken yollarla ele almayı (duyguların farkında olma, duyguları izleme ve gerektiğinde duyguları değiştirerek duygularla baş çıkmaya yardımcı olma) ve duyguların uygun yollarla ifade edilmesini içerir (Denham vd., 2012). Hilt, Hanson ve Pollak'a (2011) göre de duygu düzenleme çoklu görevlerden oluşan karmaşık bir süreçtir. İlk görev, duygusal uyarıları fark etmek ve anlamak; ikinci görev uygun duygusal tepkiyi oluşturmak üzere duygusal uyarıları sıralamak ve sınıflandırmak; son görev ise uygun bir duygusal tepki ile davranış oluşturmaktır. Gratz ve Roemer'a (2004) göre ise duygu düzenleme sürecinde birinci görev duyguların farkında olmak ve duyguları anlamaktır. İkinci görev, hissedilen duyguyu kabul etmektir. Üçüncü görev, duyguyu kontrol altına almak ve olumsuz duygu durumunda amaca yönelik olarak davranma becerisine sahip olmaktır. Son görev ise duyguyu düzenlemek için esnek olmaktır. Bu bilgiler ışığında duygu düzenlemenin; duyguları anlama, duyguların farkında olma, duyguları kabul etme, duygusal uyarıları sınıflandırma, duyguları kontrol etme, olumsuz duygularla baş etme ve uygun davranış oluşturma gibi birden çok beceriyi içeren karmaşık bir beceri olduğu ve bireyin duygu düzenleme yapabilmesi için bu becerilere sahip olması gerektiği söylenebilir.

Duygu düzenleme becerisi, yaşanan duygusal durumdan kaçınmanın yerine duygusal durumun kabul edilmesi ve anlaşılmasına çalışılması, olumlu duyguların artırılması, olumsuz duyguların azaltılmasını içermektedir (Greenberg, 2004). Uyarlanabilir ya da olumlu

duygusal düzenleme kavramı, yaşanan duygunun kontrol edilebilmesi, duyguların uygun bir şekilde ifade edilebilmesi, heyecanın kontrol altına alınabilmesi ve diğer kişilerle sosyal etkileşime girilebilmesi gibi beceriler ile de açıklanabilir (Eisenberg ve Spinrad, 2004). Duygu düzenleme, bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bebeklikten itibaren başlayan ve yaşam boyu devam eden sosyo-duygusal bir uyum sürecidir (Cole vd., 2004). Duygu düzenleme sürecinin gelişimi, duyguların anlamlandırılmasında oldukça güçlü bir araç olarak görülmektedir. Bu süreç, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren kazanmaya başladığı bir takım becerilerle beraber, zaman içinde gelişmektedir (Dodge ve Garber, 1991).

Duygu Düzenlemenin Gelişimi

Duygu düzenleme, doğumdan itibaren edinilen bir takım beceriler ile beraber zaman içerisinde aşamalı olarak gelişen bir yapıya sahiptir (Dodge ve Garber, 1991). Bu sebeple duygu düzenleme ile ilgili yapılan araştırmaların çoğu bebeklik döneminden yetişkinlik dönemine doğru ilerleyen bir periyot üzerine odaklanmıştır (Thompson, 1994). Duygu düzenlemeye yönelik yapılan gelişimsel süreç vurgusundan da anlaşılabileceği üzere duygu düzenleme becerisi bilişsel gelişim ile paralel bir şekilde yaş ile artan bir beceri olarak ifade edilmektedir (D'Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant, 1998; D'Zurilla ve Nezu, 1999; Gross, 1998; Saarni, 1984).

Bebeklik döneminde birincil bakım veren kişi bebeğin duygu düzenleme sisteminde de birincil rol oynar (Thompson, 1994). Dışsal duygu düzenlemenin en temel şekli, birinin bir başkasının duygularını değiştirmek için doğrudan müdahale etmesidir ve bu müdahaleler erken dönemlerde başlamaktadır (Thompson ve Meyer; 2007). Bebeklik döneminde bebek kendi duygularını düzenleyemediği ve ifade edemediği için huzursuz olduğu durumlarda ağlayarak sinyal verirken, memnun olduğu durumları sürdürmek istediğinde memnuniyet ifadeleriyle bunu belli eder (Cole, Michel ve Teti, 1994). Doğuştan itibaren ebeveynler ve bakım verenler, bebeğin sıkıntılarını (açlık, yorgunluk, rahatsızlık gibi) hafifletmek için gayret gösterirler. Bu gayretler genellikle işlevseldir ve ayrıca bebekte sıkıntılarının ebeveyn tarafından hafifletileceğine dair beklentilerin oluşmasına katkıda bulunur. Altı aylıkken sıkıntısı olan bir bebek, yaklaşmakta olan ayak seslerini duyduğunda annelerinin geldiği beklentisiyle sessizleşmeye başlar. Bebeğin sıkıntısı ile yetişkinin yaklaşımı arasındaki

öğrenilen ilişki, bebeğin yetişkin gelmeden önce kendini yatıştırmasını sağlayarak duyguları düzenleyici süreçleri ortaya çıkarır (Thompson ve Meyer; 2007).

Bebekler birinci yıllarının sonlarına doğru bilişsel gelişimlerdeki ilerleme ile birlikte kendi duygu düzenleme süreçlerinde daha aktif hale gelmektedirler (Kopp, 1982; Sameroff, 2010). Çevreye verdikleri tepkilerde amaçlı bir şekilde duygularını yönetmek üzere stratejiler kullanmaya başlarlar (Calkins ve Dedmon, 2000). Bu yıllarda yine birincil bakım verenin desteği ve katılımı temel olmakla beraber, bebek huzursuzluğunun kaynağını çözmeye başlar ve içinde yer aldığı olumsuz durumları mümkün olduğunca değiştirerek birincil bakım verene yardımcı olmayı öğrenmeye başlar (Kopp, 1989).

İki yaş, pasif duygu düzenlemeden aktif duygu düzenlemeye geçişin tamamlandığı bir zaman dilimi olarak görülmektedir (Rothbart, Ziaie ve O'boyle, 1992). Daha önceleri amaçsız duygu ifadeleri ve düzenleme süreçleri kullanılırken aktif duygu düzenlemeye geçiş ile birlikte olumsuz duygu durumlarını azaltmaya, olumlu duygu durumlarını sürdürmeye ve dış dünyaya verdiği cevaplarda amaçlı bir şekilde duygularını düzenlemek için kendileri belirli stratejileri kullanmaya başlarlar (Calkins ve Dedmon, 2000).

Üç yaş civarı çocuklar, yaşlıları ile daha fazla zaman geçirmeye başlamaları ile birlikte başkalarının olumlu ve olumsuz duygularını tanıma becerilerini geliştirirler. Duyguları henüz bağlama göre yorumlayamazlar da, başkalarının yüz ifadelerini ve ses tonlarını değerlendirebilirler. Bu dönemde çocuklar kendilerinin ve başkalarının duygularını daha çok fark etmekte, kendi ve başkalarının duygularına ilişkin daha fazla ilgi ve merak duymakta ve daha etkin ve bilinçli bir şekilde duygu düzenleme yollarını kullanırlar (Abe ve Izard, 1999; Boone ve Cunningham, 1998; Cole vd., 1994).

Okul öncesi dönemde dil gelişiminde meydana gelen gelişimsel sıçrama ve bilişsel gelişimdeki hızlı ilerleme ile beraber çocuklar duygusal deneyimlerini daha iyi ifade edebilir hale gelmektedir (Kopp, 1989). Okul öncesi dönemde çocukların oyunları ve gerçek deneyimleri arasındaki duygusal ifadelerinde duygu düzenleme becerisi belirgin bir şekilde gözlenebilir hale gelmektedir. Çocuklar artık aile üyeleriyle duygularını tartışabilir ve onların duygularını daha iyi anlayabilirler. Okul öncesi dönemde çocuğun sosyal hayat içerisine belli oranda girmiş olması ve çevresinin genişlemesi ile birlikte duygularını düzenleme becerilerinde görülen ilerlemenin, ilerleyen zamanlarda çocuğa fayda sağlayacağı açıktır (Cole vd., 1994). Okul öncesi dönemde, duygu düzenleme becerisindeki

yetersizlik davranış problemlerine ve sosyal ilişkilerde ve okula uyum sürecinde zorluklara yol açmaktadır (Arı ve Yaban, 2016; Calkins ve Hill, 2007; Fabes ve Eisenberg 1992; Erel, 2016; Seçer, 2017; Şahin, 2019). Bu sebeple okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisinin kazanılması büyük öneme sahiptir.

Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenlemenin Önemi

Duygu düzenleme becerisinin kazanımı erken çocukluk döneminde kritik gelişimsel görevlerden biri (Macklem, 2007) olmakla birlikte, bu becerinin kazanımı gelişimsel açıdan da önemli bir başarı olarak değerlendirilmektedir (Cole vd., 2004). Çünkü bu dönemde duygu düzenleme becerisinin kazanılması çocukların akran ilişkilerine, sosyal becerilere ve akademik başarılarına önemli katkılar sağlayabilmektedir (Bronson, 2000; Fırat, 2018; Graziano vd., 2007; Seçer, 2017). Bunun yanında duygu düzenleme becerisindeki eksiklik veya yetersizlik ise davranış problemlerine, akranlarla etkileşimde sosyal yönden sorun yaşamaya ve saldırganlığa neden olabilmektedir (Arı ve Yaban, 2016; Fabes ve Eisenberg, 1992; Erel, 2016; Seçer, 2017; Şahin, 2019). Röhl, Koglin ve Petermann (2012) okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisindeki yetersizliğin saldırgan davranışlar için önemli bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisi gelişmiş olan çocuklar sosyal ve akademik hedeflere diğerlerinden daha fazla kişisel çaba sarf edebilir (Schutz, Hong, Cross ve Osbon, 2006), hayal kırıklarıyla başa çıkabilir, hazzı erteleyebilir, duygularını uygun şekilde ifade edebilir, saldırgan dürtülerini kontrol edebilir (Frankel, Wang ve Stern, 2012), sınıf görevleriyle, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle daha iyi ilişki kurabilir (Denham vd., 2012), öğrenme süreçleri için hedeflerini belirleyerek karşılaştıkları bilişsel, duygusal (Schunk ve Zimmerman, 1994) ve motivasyonel zorlukları yönetmek için duygu düzenleme becerisini kullanabilirler (Eisenberg, Hofer ve Vaughan, 2007). Bununla birlikte öğrenme ortamlarında öğrenmeye engel olabilecek veya öğrenmeyi olumsuz etkileyebilecek duyguları ve duygusal tepkileri kontrol etmede de duygu düzenleme becerisi önemli rol oynamaktadır (Corno ve Kanfer, 1993). Duygularını düzenlemede zorluk çeken çocuklar öğrenmeye odaklanmak için gerekli kaynaklara sahip olmayabilir. Çalışmalar incelendiğinde duygu düzenleme becerisi yüksek olan çocukların akademik, sosyal, bilişsel ve duygusal olarak diğerlerine kıyasla oldukça avantaj sağlayabileceği görülmektedir.

Okul Öncesi Dönemde Duygu Düzenleme ile İlgili Araştırmalar

Alanyazında okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisi ile erken akademik başarı (Graziano vd., 2007), mizaç özellikleri (Arı ve Yaban, 2016), sosyal yetkinlik (Fırat, 2018; Seçer, 2017), dirençlilik (Fırat, 2018) ve davranış sorunları (Erel, 2016; Şahin, 2019) arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara rastlanmıştır.

Graziano, Reavis, Keane ve Calkins (2007) tarafından yapılan okul öncesi dönem çocuklarının erken akademik başarısında duygu düzenleme becerisinin rolünün araştırıldığı çalışmaya 325 okul öncesi dönem çocuğu katılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, çocukların duygu düzenleme becerileri için anneleri tarafından doldurulan “Duygu Düzenleme Ölçeği”, çocukların anasınıfındaki akademik yeterlikleri için öğretmenler tarafından doldurulan “Akademik Performans Derecelendirme Ölçeği (APRS)”, çocukların davranış sorunlarını ölçmek için ebeveynler tarafından “Çocuklar İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (BASC)”, öğrenci-öğretmen ilişkisini ölçmek için öğretmenin belirli bir öğrenciyle olan ilişkisini değerlendirdiği “Öğrenci Öğretmen İlişki Ölçeği (STRS)” kullanılmıştır. Ayrıca çocukların akademik başarılarını ölçmek için örneklemdeki çocuklardan 92 kişilik bir alt gruba “Wechsler Kişisel Başarı Testi (WIAT)” ve çocukların zekasını değerlendirmek için çocukların diğer çalışmalarını bilmeyen doktora öğrencileri tarafından “Wechsler Okul Öncesi ve İlköğretim Zekâ Ölçeği – Revize” (WPPSI-R) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların duygu düzenleme becerileri ile erken akademik başarıları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Ayrıca duygu düzenleme becerisinin sosyal yetkinliği de etkileyen bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Erel (2016) tarafından yapılan okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel ve duygusal bakış açısı alma becerileri ile içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve ahlaksal yargılamaların aracı rolünü incelediği araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş aralığındaki 123 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırma verilerini toplamada; çocuk uygulamalarında, bilişsel bakış açısı alma becerileri için Dağ Testi, Sally-Anne (1-2) ve Dondurmacı Görevleri; duygusal bakış açısı alma becerileri için Denham Duygu Anlama Görevi ve çocukların ahlak gelişimleri için araştırmacılar tarafından yazılan ahlaki ikilemler kullanılmıştır. Çocukların duygu düzenleme becerileri Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ), ruhsal sorunları ise Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği (HRUÖ) ile

ebeveynler tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların duygu düzenleme becerilerinin onların hem içselleştirme hem de dışsallaştırma davranış sorunlarını olumsuz yönde yordadığı belirlenmiştir.

Arı ve Yaban (2016) tarafından yapılan araştırmada 4-6 yaş çocuklarının mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerilerinin sosyal davranışları üzerinde oynadığı rolün belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 238 çocuğun anneleri ve anaokullarındaki sınıf öğretmenleri katılmıştır. Çocukların mizaç özelliklerinin belirlenmesi amacıyla anneler “Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği”, duygu düzenleme becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla anneler ve öğretmenler “Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği” ve “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu”nu doldurmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre; duygu düzenleme becerilerinin, olumlu sosyal davranışlar ve saldırganlık davranışları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre çocukların duygu düzenleme becerilerinin düşük olmasının daha fazla saldırgan davranış sergilemeyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seçer’in (2017) yapmış olduğu çalışmada, sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini bağımsız anaokullarına devam eden 160 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Araştırma verileri; “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği”, “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başetme Ölçeği” ve “Duygu Düzenleme Ölçeği” ile elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda duygu düzenleme becerisi daha gelişmiş olan çocukların sosyal yetkinliklerinin de daha gelişmiş olduğu belirlenmiştir.

Fırat’ın (2018) Türkiye’de riskli bir topluluktaki çocukların dirençlilik, duygu düzenleme, sosyal yetkinlik ve problem davranışları arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasının çalışma grubunu Türkiye’ nin doğusundaki bir ilde yaşayan 95 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda duygusal semptom, davranış bozukluğu, hiperaktivite, kızgınlık/saldırganlık ve ani olumsuz duygu değişimi arasında anlamlı pozitif ilişki saptanmıştır. Buna ek olarak, çalışmada duygu düzenleme ile olumlu sosyal davranış yetkinliği ve sosyal yetkinlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Şahin (2019) okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmasının örneklem grubunu, İstanbul ili Bayrampaşa ilçesinde bulunan anasınıflarından seçilen ve normal gelişim gösteren 321 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma verileri "Duygu Düzenleme Ölçeği" ve

"Davranış Sorunları Tarama Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; çocukların duygu düzenleme beceri puanları ile davranış sorunları arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Duygu Sosyalleştirme

Duygu sosyalleştirme, çocukların korku, kaygı, endişe, üzüntü gibi olumsuz duygular (Eisenberg vd., 1999) ve mutluluk, neşe gibi olumlu duygular (Gottman vd., 1996) yaşadıkları anlarda anne babalarının, çocuğun duygularına verdikleri tepkiler ve çocukla kurdukları iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg vd., 1999; Gottman vd., 1996). Duygu sosyalleştirme süreci; çocukların kendi duygularını anlama, başkalarının duygularını anlama ve duyguları etkin bir şekilde düzenleme becerilerinin geliştirilmesine ilişkin ebeveyn davranış ve uygulamalarını içerir (Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998; Hastings, Utendale ve Sullivan, 2007; Saarni, 2001). Bu bağlamda duygu sosyalleştirme süreci, çocukların duygusal yeterliliklerinin gelişmesine imkan sağlayan bir süreçtir. Bu süreçte çocuklar, kendisiyle etkileşim halinde olan kişilerin çocuğun duyguları hakkındaki mesajlarını alırlar ve duygu sosyalleştirme süreci, çocuğa verilen bu mesajlar yoluyla şekillendirilir (Saarni, 2001).

Sosyalleştiricilerin çocukların duygusal olaylar karşısında verdikleri tepkilerini ve duygularla başa çıkabilmelerini etkileyebileceği sayısız yol vardır (Parke, 1994). Bununla birlikte farklı ebeveynlerin duygu sosyalleştirme konusunda farklı hedefleri vardır ve bu hedeflerden hareketle duygu sosyalleştirme yaklaşımları olumlu ve olumsuz duygu sosyalleştirme olarak ikiye ayrılmaktadır. Örneğin, bazı ebeveynler özellikle olumsuz duyguların kötü olduğuna, kontrol edilmesi ve ifade edilmemesi gerektiğine inanmaktadır. Bu ebeveynler çocuklarının yaşadığı olumsuz duyguların deneyimini ve ifadesini görmezden gelerek bu duyguları en aza indirmeye çalışır. Bu yaklaşımı gösteren ebeveynler çocuğa olumsuz duygularıyla nasıl başa çıkabileceğini öğretmek yerine bu duyguları bastırmayı ve yok saymayı öğretirler. Bu tür ebeveyn yaklaşımları destekleyici olmayan, olumsuz duygu sosyalleştirme yaklaşımları olarak nitelendirilir. Bazı ebeveynler ise, insanların duygularıyla temasa geçmenin ve duyguları sosyal olarak kabul edilebilir yollarla ifade etmenin arzu edilen etkileşim türü olduğunu düşünür ve bu düşünceyle çocuklarının

duygularını önemseyerek duyguları sosyal olarak kabul edilebilir yollarla ifade etmeleri konusunda çocuklara yardım ve destek sağlamayı hedefler. Bu tür ebeveyn yaklaşımları da olumlu ve destekleyici duygu sosyalleştirme davranışları olarak nitelendirilir (Çorapçı, Aksan ve Yağmurlu, 2012; Eisenberg vd., 1998; Gottman, Katz ve Hooven, 1997). Olumlu duygu sosyalleştirme davranışları yoluyla çocuğa; duygularını kontrol edebilmesi, ifade edebilmesi ve duygularla başa çıkabilmeleri öğretilir. Olumsuz duygu sosyalleştirme davranışları ise tersine; çocuğun duygularını her ne şekilde olursa olsun en aza indirmeye odaklanır (Denham vd., 1997). Araştırmalar, annelerin çocuklarını duygularını teşvik etmesinin çocukta duyguları anlama becerisini yordadığını (Denham, Zoller ve Couchoud, 1994; Denham vd., 1997); olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarının, çocukta davranış sorunları ile ilişkili olduğunu (Güven ve Erden, 2017), çocukların duyguları tanıma ve duygu düzenleme becerilerine olumsuz yönde etki ettiğini, saldırgan davranışlarının önüne geçebilmelerini engellediğini ve çocukların sosyal uyumda güçlük yaşamaları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Fabes vd., 2001; Perlman, Camras ve Pelphrey, 2008; Ramsden ve Hubbard, 2002).

Ebeveynler çocuklarının duygularını doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli yollarla sosyalleştirebilirler. Çocukların duyguları deneyimledikleri anlarda ebeveynlerin bu deneyimlere verdikleri tepkiler ve çocukların duyguları üzerine yaptıkları konuşmalar doğrudan duygu sosyalleştirme olarak kabul edilir. Dolaylı duygu sosyalleştirme ise; ebeveynlerin kendi duygularını ifade ederek onlara model olmaları ve yaşanan duygusal olaylar hakkında konuşmaları ve tartışmaları gibi çocuğun duygusal deneyimlerini, duygusal ifadelerini ve duygu düzenlemesini etkileyen etkileşimler olarak ifade edilir (Denham vd., 2007; Eisenberg vd., 1998; ZahnWaxler, 2010).

Duygu Sosyalleştirme Yolları

Literatürde ebeveynlerin çocukların duygu sosyalleştirme sürecinde kullandıkları doğrudan ve dolaylı sosyalleştirme süreçlerini içeren üç temel yol yer almaktadır (Denham, 2007; Eisenberg vd., 1998; Garner, Dunsmore ve Southam Gerrow, 2008; Gottman vd., 1997):

1. Model olma (ebeveynlerin kendi duygularını ifade etme yolları)
2. Çocuklarla duygular hakkında konuşma ve tartışma,

3. Çocukların duygu ifadelerine ve deneyimlerine verilen tepkiler

Model Olma

Çocuklar sürekli olarak çevresindekilerin duygusal davranışlarını inceler ve bu davranışları modelleyerek kendi davranışlarına dâhil eder. Sosyalleştiriciler üzüntü, korku, öfke, mutluluk gibi çeşitli duyguları modelleyerek çocuklara duyguların doğası ve duyguların hangi durumlarda nasıl ifade edileceği hakkında önemli bilgiler verirler (Denham, Basset ve Wyatt, 2007; Eisenberg vd., 1998).

Ebeveynlerin duygu ifadeleri, çocukların sosyal ve duygusal yeterliklerine çeşitli şekillerde katkıda bulunabilir: Birincisi ebeveynlerin duygusal ifadeleri; taklit ve bulaşma gibi süreçlerle çocukların duygusal ifadelerini doğrudan etkileyebilir. Örneğin; anneleri genellikle öfkeli ve gergin olan çocukların akran ilişkilerinde öfke duygusunun daha baskın olduğu, öfkeli davranışların daha sık gözlemlendiği görülmüştür (Denham, 1997; Warren ve Stifter, 2008). İkincisi, duyguların ifadesine önem veren ve duygularını ifade eden ebeveynlerin çocuğun duygu ifadesini de desteklemesi ve cesaretlendirmesi yoluyla çocuğun duygusal yeterliliğinin gelişmesine katkı sunabilir. Üçüncü olarak; ebeveynlerin duygu ifadeleri olayların duygusal önemi, çeşitli duygulara eşlik eden davranışlar ve başkalarının duygusal tepkileri hakkında bilgi sağlayarak çocukların başkalarının duygularını anlama ve yorumlama becerilerini etkileyebilir. Dördüncüsü, ebeveynlerin duygu ifadeleri (örneği düşmanlık veya öfke) çocukların kendileri, başkaları ve sosyal dünya hakkındaki duygularını şekillendirerek çocukların sosyal ve duygusal yeterliklerini doğrudan etkileyebilir (Eisenberg vd., 1998).

Ebeveynlerin olumlu duygu ifadeleri, çocuğun sosyal duygusal yeterliliğine katkı sağlayabileceği gibi ebeveynlerin olumsuz duygu ifadeleri yoğun ve rahatsız edici olduğunda, çocuklar aşırı derecede uyarılabilir ve böylece duyguları tanımakta, anlamakta (Garner, Jones ve Miner, 1994; Hoffman, 1983) ve düzenlemede zorluk çekebilir (Eisenberg vd., 2001), daha fazla dışsallaştırıcı duygu ve davranışlar (Newland ve Crnic, 2011) gösterebilirler. Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenlemesi, annelerinin olumlu duygu ifadeleri ile olumlu yönde ilişkilidir (Eisenberg vd., 2003). Denham ve arkadaşları (1997) okul öncesi dönem çocukları ve onların anne, baba ve öğretmenleri ile yaptıkları

çalışmada ebeveynlerin duyguları modellemesinin ve duygusal duyarlılığının çocukların duygusal ve sosyal yeterliliğinin önemli yordayıcıları olduğunu saptamışlardır. Warren ve Stifter'in (2008) yaptıkları araştırmada anneleri mutluluk gibi olumlu duyguları sıklıkla ifade eden çocukların sınıf arkadaşlarıyla daha sağlıklı iletişim kurdukları tespit edilmiştir.

Ebeveynler tarafından olumlu duyguların ifade edilmesi, çocukları duyguları öğrenmeye ve duygusal problemleri çözmeye açık hale getirerek duyguların anlaşılmasını kolaylaştırır. İyi bir duygusal model olan ebeveyn, çocuğun olumsuz duygu ve davranışlarını değiştirmek yerine bu duyguları çocukla birlikte geçirebileceği yakınlık ve paylaşım süreci olarak değerlendirir ve çocuğun dikkatini duygusal ipuçlarına yönlendirerek çocuğun duygulara açıklık getirebilmesi ve duygularla başa çıkabilmesi için yardımcı olur. Böylece ebeveyn, çocuğun duygusal etkileşimleri anlaması ve duygusal davranışlarını düzenlemesi için çocuğa rehberlik sağlar (Denham vd., 2007; Eisenberg vd., 2001).

Çocuklarla Duygular Hakkında Konuşma ve Tartışma

Ebeveynler çocuklarla duyguların anlaşılması, isimlendirilmesi ve duygularla nasıl başa çıkılabileceği hakkında konuşarak da duyguları sosyalleştirebilir. Sosyalleştiriciler doğrudan çocuklarıyla duygular hakkında tartışarak veya çocukların olduğu ortamlarda olayların duygusal yönlerine vurgu yaparak konuşabilir. Bu sayede olayların ve davranışların duygusal önemini çocuklara aktarabilirler (Cole ve Tan, 2015). Duyguları tartışmak, çocuklara duygularını yorumlayabilecekleri, değerlendirebilecekleri ve duyguların nedenleri ve sonuçlarını yansıtabilecekleri alan sağlar (Denham ve Kochanoff, 2002).

Sosyalleştiriciler, çocuklar ile duyguları çeşitli bağlamlarda tartışır. Ailede duygu ile ilgili tartışma sadece çocuğun duygusal yeterliliğine destek vermekle kalmaz, aynı zamanda çocuğun duygular ve duygusal durumlar hakkında kavramsal bir sistemin geliştirilmesini teşvik eder (Malatesta ve Haviland, 1985). Günlük konuşmaların bir parçası olarak, ebeveynler belirli duyguları başkaları üzerinde vurgulayabilir, duyguların nedenlerini ve sonuçlarını açıklayabilir ve çocukların duygu deneyimini ve düzenlemesini anlamalarına yardımcı olabilir. Bu nedenle, duygusal deneyimler hakkında konuşmaları teşvik eden yetişkinlerle büyüyen küçük çocuklar kendi duygularını ve başkalarının duygularını daha iyi anlayabilirler. Buna karşılık, duyguların, özellikle olumsuz duyguların özgürce

tartışılmadığı ailelerde yetiştirilen çocuklar, duygular ve duyguların düzenlenmesi hakkında yeterince bilgi sahibi olamayabilir ve duyguların ifade edilmemesi gerektiği sonucuna varabilirler. Bu çocukların duygusal ve sosyal yeterlilikleri açısından dezavantajlı olmaları beklenir (Dunn ve Brown, 1994; Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998; Malatesta ve Hamiland, 1985).

Ebeveynlerin duyguları tartışmasının önemi ile birlikte Eisenberg ve arkadaşları (2001) duyguların hangi şekilde konuşulduğunun ve tartışıldığının da önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Çocuklar özellikle, ebeveynlerin duyguları ayrıntılı olarak işlemelerinden yararlanırlar (Brumariu ve Kens, 2015). Ebeveynlerin çocuğun duygusal ifadelerini ve sözlerini tekrarlayarak veya kendi duygularını açıklayarak duygular hakkındaki bilgileri vurgulamaları, çocukların duygusal farkındalıklarını artırabilir (Denham ve Kochanoff, 2002). Örneğin, sadece duygular hakkında konuşmakla kalmayan, aynı zamanda duyguları açıklamak için zaman harcayan annelerin duyguları anlama konusunda daha becerikli çocukları vardır (Denham vd., 1992; Denham vd., 1994).

Ebeveynlerin çocuklarıyla duyguları tartışması ve bu tartışmaları hem duygular hakkında bilgi vermek hem de duygu düzenleme yollarını öğretmek için kullandıklarında çocukların duygusal farkındalıklarının ve duygu düzenlemelerinin geliştirilmesine fayda sağladığı belirtilmektedir (Hurrel, Hudson ve Schinering, 2015). Sosyalleştiricilerin duyguları tartışma eğilimleri sıcak bir ilişki içerisinde gerçekleşirse duygu tartışmalarının kalitesi, çocuğun duyguları ifade etmesine ve düzenlemesine yardımcı olur. Sosyalleştiricilerin duygulara dikkat çekmesi, çocuğun duygularını onaylaması ve çocuğun duygularına açıklayıcı cevaplar vermesi, çocuğun duyguları düzenleyebilmesine ve uygun şekilde ifade etmesine olanak sağlar (Denham ve Auerbach, 1995).

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler

Çocuk için önemli olan kişilerin çocuğun duygusal ifadelerine tepki gösterme şekilleri, bu duyguların düzenlenmesini etkiler. Çocukların duygularına yönelik ebeveyn tepkileri, çocukların daha sonraki duygusal davranışlarını şekillendirebilir ve çocukların kendi başlarına yaşadıkları sosyal durumlarda duygusal kaynakların harekete geçirilmesini etkileyebilir (Denham vd., 1997; Thompson ve Meyer, 2007).

Ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdiği tepkiler, yalnızca çocuğun duygularını fark etmek ve onaylamakla kalmadan, çocuğun duygularla nasıl baş edebileceğini ve duyguları uygun yollarla nasıl ifade edebileceğini öğretmeyi içerir; çocukların duygularını ifade etmesi ve başkalarının duygu ve duygusal tepkilerini anlamaları teşvik edilir ve çocuklar yüksek bir duygusal yeterlilik kazanabilirler (Fabes vd., 2001). Bu gibi ebeveyn tepkileri olumlu/destekleyici ebeveyn tepkileri olarak nitelendirilir. Destekleyici tepkiler, duygulara sahip olmanın doğru olduğunu, çocuğun duygu ile başa çıkabileceğini ve yetişkinin çocuğun duygularıyla ilgilendiğini çocuğa yansıtan tepkilerdir. Destekleyici tepkiler ayrıca çocukların duygularını ele almalarına, başa çıkmalarına ve düzenlemelerine yardımcı olur (Eisenberg vd., 1998; Kitzmann ve Howard, 2011). Diğer taraftan, ebeveynler çocuklarının duygularını cezalandırdığında, küçük düşürdüğünde veya görmezden geldiğinde çocuklar duyguların ifade edilmemesi gerektiğini ve duyguların ebeveyn-çocuk ilişkisini tehdit ettiğini düşünebilir. Bu şekilde olumsuz olarak ele alınan ebeveyn tepki ve tutumları destekleyici değildir, çocuğun duygu ifadesini teşvik etmez ve duyguya ya da duyguya neden olan uyaranlara önem vermez. Destekleyici olmayan tepkiler, çocuğun duyguları deneyimlemesini ve ifade etmesini engeller ve dolayısıyla çocuğa duygularla başa çıkmayı ve duyguları düzenlemeyi öğrenmeleri için yardım sağlamaz. Ebeveynleri destekleyici olmayan tepkileri sıklıkla kullanan çocuklar, düşük düzeyde duygusal yeterliliğe ve çoğunlukla olumsuz duygulara sahip olma eğilimindedir (Eisenberg vd., 1998; Thompson ve Meyer, 2007).

Eisenberg ve arkadaşları (1998) ebeveynlerin çocukların duygularına yönelik üçü olumlu, üçü olumsuz olmak üzere 6 farklı tepki çeşidi öne sürmüştür. Olumlu duygu sosyalleştirme tepkileri; çocuğun yaşadığı problemleri çözmesine yardım etmeyi içeren problem odaklı tepkiler, çocuk olumsuz duyguyu yaşadığı esnada çocuğu rahatlatmayı içeren duygu odaklı tepkiler ve çocuğun yaşadığı olumsuz duyguları ifade etmesi konusunda cesaretlendirmeyi içeren duygu ifadesini kolaylaştırıcı tepkilerdir. Olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri ise; çocuğun duygusal tepkilerini en aza indirmeyi içeren küçümseyici tepki, çocuğun olumsuz duygularına karşı çocuğu cezalandırmayı içeren cezalandırıcı tepki ve çocuğun yaşadığı olumsuz duyguya yönelik ebeveynin kendi içinde sıkıntı yaşamamasını içeren ebeveynde sıkıntı tepkisidir. O'Neal ve Magai (2005) ise biri olumlu (ödüllendirme), dördü olumsuz (cezalandırma, büyütme, ihmal etme, avutma/dikkat dağıtma) olmak üzere ebeveynlerin kullandığı beş duygu sosyalleştirme tepkisi olduğunu savunmaktadır. Bu tepkiler; çocuğun

duygularını ve duygusal tepkilerinin onaylanması, çocuğunu rahatlatılması, çocukla empati kurulması ve çocuğun problemlerini çözmesine yardımcı olunmasını içeren ödüllendirme tepkisi, çocuğun duygusal tepkisinin ve ifadesinin onaylanmaması ve duygularını ifade etme konusunda çocuğun cesaretinin kırılmasını içeren cezalandırma tepkisi, çocuğun gösterdiği duygusal tepkiye karşı ebeveynin aynı duyguyu eşit veya daha yoğun yaşayarak tepki vermesini içeren büyütme tepkisi, çocuğun duygularının ve duygusal tepkilerinin önemsenmemesi ve görmezden gelinmesini içeren ihmal etme tepkisi ve çocuğun duygusal tepkisine tepki vermeyerek çocuğun dikkatini başka bir yöne çekmeyi içeren avutma/dikkat dağıtma tepkisidir. Buna göre; sosyalleştiricilerin çocukların duygularını ve duygusal tepkilerini önemsememesi, görmezden gelmesi, cezalandırması veya en aza indirmeye çalışması olumsuz ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme davranışları iken; duygusal ifade ve davranışlarına yönelik rahatlık ve sıcaklık göstererek çocuğun duygusunu anlamasına, duygusal problemlerini çözmesine ve duyguları uygun şekilde ifade etmesine yardım ve destek sunması olumlu ve destekleyici duygu sosyalleştirme davranışıdır.

Alan yazında daha önce yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, ebeveynleri olumlu duygu sosyalleştirme davranışlarını kullanan çocukların duygu düzenleme becerilerinin ve sosyal yeterliliklerinin daha gelişmiş olduğu; ebeveynleri olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını kullanan çocukların duygu düzenlemede ve sosyal becerilerde zorluk yaşadıkları ve daha fazla davranış sorunları gösterdikleri görülmektedir (Denham vd., 1991; Eisenberg, Fabes ve Murphy, 1996; Özen Uyar vd., 2018; Sille, 2016; Yağmurlu ve Altan, 2010).

Öğretmen Duygu Sosyalleştirmesi

Aile, çocukların duygularının sosyalleştiği ilk sosyal bağlamdır fakat tek değildir (Denham, 2001). Çocukların duygularının sosyalleştirilmesi, birçok etkileşim ortağının rol oynadığı karmaşık, çok yönlü bir süreçtir. Duygu sosyalleştirme, çocukların ebeveynleri, öğretmenleri, bakıcıları, kardeşleri ve akranlarıyla günlük etkileşimleri yoluyla çocukların yaşamlarında her yerde bulunur. Okul öncesi öğretmenleri duyguları modelleyerek, çocukların duygu ifadelerine destekleyici veya destekleyici olmayan tepkiler vererek ve

çocuklarla duygular hakkında tartışarak ebeveynler gibi çocuklar için duygu sosyalleştirme araçları olarak hareket ederler (Denham, 2006; Denham vd., 2012; Morris vd., 2013).

Tamamı olmasa da bazı öğretmenler, duyguların öğrenme ve refah için ne kadar önemli olduğunun farkındadırlar ve sınıflarında da duygulara önem gösterirler (Zembylas, 2007). Denham (1998) öğretmenlerin kendilerini mükemmel sosyalleştiriciler yapan çeşitli niteliklere sahip olduklarını belirtmektedir. Örneğin, öğretmenler çocuklara yeni beceriler gösterirler, değişik materyaller sağlarlar ve sınıflarında çocuklarla duygusal bağlar geliştirirler. Ayrıca öğretmenler küçük çocuklar için güçlü rol modelleridir. Çocukların duygularına ve duygusal deneyimlerine ilgi ve saygı gösterdiklerinde çocukların duygusal gelişimini etkileyebilirler.

Öğretmenlerin kendi duygusal yeterlilikleri de duygusal yeterliliğin pozitif sosyalleştiricileri olma yeteneklerini etkilemektedir (Morris vd., 2013; Perry ve Ball, 2008). Ersay (2007) okul öncesi öğretmenlerinin duygusal yeterliliklerinin çocukların duygularına verdikleri tepkilerle ilişkili olduğunu bulmuştur. Kendi duyguları hakkında yüksek farkındalığa sahip öğretmenler, çocukların duygularını daha az görmezden gelmekte ve çocukların olumsuz duygularına saygı göstermektedir. Kendi duyguları hakkında düşük farkındalığa sahip olan öğretmenler çocukların olumsuz duygularını rahatlatamamakta ya da bu olumsuz duyguları olumlu duygularla değiştirememektedir. Ayrıca Ersay (2015) okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı başka bir araştırmada kendi duygularına yönelik düşük farkındalığa sahip olan okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların duygularına olumlu yanıtları daha az kullandıklarını, ceza yanıtını ise daha fazla kullandıklarını tespit etmiştir. Swartz ve McElwain (2012) tarafından okul öncesi öğretmen adayları ile yapılan araştırmada da, kendi duygularını düzenlemek için etkili stratejileri daha fazla kullanan öğretmen adaylarının, çocukların olumsuz duygularına destekleyici tepkiler verdikleri, kendi duyguları için bastırma tekniğini daha fazla kullanan öğretmen adaylarının çocukların duygularına yönelik daha az destekleyici tepkiler verdikleri belirlenmiştir.

Rabineau'nun (2004) çalışması, ebeveynleri tarafından duyguları desteklenmeyen ve yüksek düzeyde stres ifade eden çocuklar için, öğretmenleri tarafından duygularının kabul edilmesi ve desteklenmesinin koruyucu bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Bu öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarının duygularına yönelik kabul ve destek içeren tepkileri çocukların duygu düzenlemelerine yardımcı olmuştur. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, destekleyici

olmayan aile ortamlarından gelen çocuklar için okul öncesi öğretmenlerinin ne denli etkili olabileceğini göstermektedir.

Ahn (2005) tarafından yapılan çalışma, öğretmenlerin duygu tartışmalarının çocukların duygularla ilgili kelimeleri tanınmasına, duyguların nedenlerini anlamalarına ve duygularıyla olumlu başa çıkmalarına yardımcı olduğunu göstermektedir. Duygu konuşmaları ve kitap okumaları yoluyla öğretmenler, çocukların duygularını tanımlamak için duygu ile ilgili kelimeleri kullanmaktadır.

Yapılan araştırmalar öğretmenlerin kendi duygusal yeterliliklerinin, oluşturdukları sınıf içi duygusal iklimin, çocukların duygularına verdikleri tepkilerin ve onlarla duygular hakkında konuşmalarının çocuklar için ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Ancak bunlara rağmen öğretmen adayları, çocukların duygusal yeterliliklerini geliştirme veya kendi duygularını ve duygu ifadelerini düzenleme konusunda çok az eğitim aldıklarını bildirmektedir (Garner, 2010; Marlow ve Inman, 2002).

Ebeveyn Duygu Sosyalleştirmesi ile İlgili Araştırmalar

Alanyazında okul öncesi dönem çocuğuna sahip anne ve babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri (Eisenberg vd., 2001; Gerhardt, 2014; Işık Uslu, 2016; Sille, 2016; Yağmurlu ve Altan, 2010), sosyal yeterlilikleri (Eisenberg vd., 2001; Garner, Jones ve Miner, 1994; Seçer ve Karabulut, 2016), duygu ifadeleri ve davranış problemleri (Newland ve Crnic, 2011) arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara rastlanmıştır.

Sille'nin (2016) 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının çalışma grubunu, okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocuğu olan 172 anne ve bu çocukların öğretmeni olan 14 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Annenin Olumsuz Duygular ile Başetme Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda; çocukların duygu düzenleme becerisi düzeyleri ile problem odaklı, duyguya odaklı tepkiler arasında pozitif; küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Yağmurlu ve Altan (2010), tarafından yapılan annelerin olumlu duygu sosyalleştirme davranışlarının, çocuğun duygu düzenleme becerilerine etkilerini ve Türkiye'deki okul öncesi dönem çocuk duygularının düzenlenmesinde sosyalleşme ve mizacın rolünü incelendiği araştırmanın çalışma grubunu 4-5 yaşındaki 145 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Anneler, çocuklarının duygu düzenleme ve mizaçlarının yanı sıra kendi duygu sosyalleştirme ve çocuk yetiştirme davranışlarını ölçmek üzere “Duygu Düzenleme Ölçeği” ve “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş etme Ölçeği”ni tamamlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuğun olumsuz davranışları duygu düzenlemesini etkilemektedir, annenin çocuğun olumsuz duygularına verdiği olumlu cevaplar duygu düzenlemeyi olumlu yönde etkilemektedir. Bulgular, pozitif ebeveynliğin Türkiye'deki okul öncesi çocuklarda duygu düzenlemenin önemli yordayıcıları olduğunu göstermektedir.

Seçer ve Karabulut (2016) “Anne-Babaların Duygusal Sosyalleştirme Davranışları ile Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerinin Analizi” adlı araştırmasında anne ve babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri incelenmiştir. Araştırmaya, 185 erkek, 178 kız çocuk olmak üzere toplam 363 çocuk ve bu çocukların anne ve babaları dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş etme Ölçeği” ve “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocuğun cinsiyeti ve anne-babanın eğitim düzeyine göre anne-babaların duygu sosyalleştirme davranışlarının farklılaştığı belirlenmiştir. Anne eğitim düzeyi arttıkça daha olumlu duygu sosyalleştirme davranışları gösterdikleri, olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarının azaldığı görülmüştür. İlkokul mezunu annelerin, lise ve üniversite mezunu annelere kıyasla erkek çocuklarının olumsuz duygularına küçümseme tepkilerini daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul mezunu babaların daha fazla olumsuz davranış gösterdikleri ve daha az duygusal davranış sergiledikleri tespit edilmiştir.

Işık Uslu (2016) tarafından annelerin duygulara ilişkin inançları, anne ve çocuğun duygu içerikli konuşması ve çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan çalışmaya 50 anne ve 4-6 yaş aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocuğu katılmıştır. Araştırmanın veri toplama aşamasında; Genel Bilgi Formu, “Ebeveynlerin Çocuklarının Duygularına İlişkin İnançları Ölçeği” ve “Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmış, duygu içerikli konuşmayı incelemek

amacıyla ise anne-çocuk arasındaki diyalog, oyun oynama etkinliği sırasında ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Anne-çocuk arasında geçen duygu içerikli konuşmanın analizinde, kaydedilen diyalogların transkripsiyonu yapılmış ve araştırmacı tarafından içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın verilerinden elde edilen sonuçlara göre; annenin duygu içerikli konuşması ile çocuğun duygu içerikli konuşması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ebeveynlerin Çocuklarının Duygularına Yönelik İnançları Ölçeği'nin özerklik ve ebeveyn bilgisi alt boyutları ile çocuğun duygu içerikli konuşmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Annelerin çocukların duygularına ilişkin inançları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Son olarak çocuğun duygu düzenleme becerileri ile anne-çocuk arasındaki duygu içerikli konuşma arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Garner, Jones ve Miner (1994) tarafından duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların sosyal yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan araştırmanın çalışma grubunu 4-5 yaş grubundaki 46 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda anneleri tarafından sık ve yoğun bir şekilde öfke duygusu ifade edilen okul öncesi dönem çocuklarının öfke duygusuna neden olabilecek durumlar hakkında düşük düzeyde bilgi sahibi olduklarını saptanmıştır.

Eisenberg ve arkadaşları (2001) da yaptıkları çalışmada annelerin olumlu ve olumsuz duygu ifadeleri ile çocukların duygu düzenlemeleri ve sosyal yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda annelerin olumsuz duygu ifadelerinin çocukların duygu düzenlemesini olumsuz yönde, olumlu duygu ifadelerinin ise çocukların duygu düzenlemesini olumlu yönde yordadığını tespit etmiştir.

Newland ve Crnic (2011) tarafından yapılan çalışmada annelerin olumsuz duygusal davranışları ile çocukların olumsuz duygu ifadeleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 48-72 aylık 222 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, annelerin olumsuz duygu ifade ve davranışlarının çocuğun dışsallaştırıcı davranış sorunları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Gerhardt (2014) çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenlemeleri ile babalarının duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya anne ve babası ile birlikte yaşayan yaşları 3,01 ile 3,66 arasında değişmekte olan 40 çocuk

ve bu çocukların anne ve babaları katılmıştır. Çocukların günlük aktiviteleri ve doğal ev ortamlarında ebeveynlerle etkileşimleri otomatik bir kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ayrıca annelerden, gün içerisinde çocuğun neler yaptığı (örneğin; parka gitmek) hakkında bilgi içeren bir etkinlik günlüğü tutmaları istenmiştir. Etkinlik günlüğü ayrıca, etkinlikler sırasında başka kimin var olduğu veya çocukla etkileşime girdiği hakkında bilgi içermektedir. Etkinlik günlüğü, çocuğun uyandığı andan başlayarak çocuğun uyuduğu zaman biten 30 dakikalık aralıklarla tutulmuştur. Doğal ortamlardaki ses kayıtları kelimelere dökülmüş ve çocuk ve baba tarafından yapılan her konuşma ve ifade, babaların ruh hali ve duygu koçluğu ve çocuğun ruh hali için kodlanmıştır. Araştırma sonucunda; babanın pozitif ruh hali ile çocuğun pozitif ruh hali arasında olumlu yönde ilişki olduğu, babanın çocuğa duyguları sözlü olarak açıklamasını ifade eden duygu koçluğu ile çocuğun negatif ruh hali arasında olumsuz yönde ilişki olduğu ve babaları daha fazla olumsuz ruh haline sahip çocukların daha fazla korku ifade ettikleri belirlenmiştir.

Öğretmen Duygu Sosyalleştirmesi ile İlgili Araştırmalar

Alanyazında okul öncesi öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları ile öğretmenlerin duygu düzenleme becerileri (Swartz ve McElwain, 2012) ve duygusal farkındalıkları (Ersay, 2007; 2015) arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara ve öğretmenlerin sınıflarındaki duygu sosyalleştirme uygulamalarına ilişkin görüşlerini inceleyen araştırmalara (Yılmaz Bursa, 2017) rastlanmıştır.

Swartz ve McElwain (2012) yaptıkları araştırmanın amacı öğretmen adaylarının çocukların duygusal ifadelerine verdikleri yanıtları tanımlamayı ve öğretmen adaylarının duygu ile ilgili düzenleme ve bilişlerindeki bireysel farklılıkların çocukların duygularına verdikleri tepkiler ile ne derece ilişkili olduğunu incelemektir. Çalışmaya 24 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının çocukların duygularına verdikleri tepkiler, okul öncesi eğitim ortamında eğitim saatlerinde gözlemlenmiştir. Her katılımcı en az dört ayrı olayda ve katılımcı başına ortalama 6,83 saat gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarının duygu düzenleme stratejileri, çocukların duygularına ilişkin inançları ve perspektif alma becerileri kendileri tarafından doldurulan anketler yoluyla ölçülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; kendi duygularını düzenlemede yeniden değerlendirme stratejisini daha fazla

kullanan öğretmen adaylarının, çocukların olumsuz duygularına yönelik daha fazla destekleyici tepkiler verdikleri görülmüştür. Ayrıca, kendi duygularını düzenlemede bastırma stratejisini daha fazla kullanan öğretmen adaylarının, çocukların duygularına yönelik daha sınırlı duygusal ve bilişsel kaynaklara sahip olmalarından dolayı daha az destekleyici oldukları görülmüştür.

Ersay (2007) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerin duygusal becerilerinin çocukların duygularına verdikleri tepkiler ile ilişkili olduğunu ve kendi duygularını daha az bilen öğretmenlerin çocukların duygularını daha çok görmezden geldiklerini saptamıştır. Kendi duygularına karşı farkındalığı düşük olan öğretmenler çocukların olumsuz duygularını rahatlatamamış ya da olumsuz duygularını olumlu duygularla değiştirememişlerdir. Ayrıca araştırma kendi duygularını bilen okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerinin olumsuz duygularına saygı duyduklarını göstermiştir.

Ersay (2015), okul öncesi öğretmenlerinin çocukların olumsuz duygularına verdikleri tepkiler ile duygusal farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Veriler 2013 ilkbaharında 121 okul öncesi öğretmeninden “Öğretmenlerin Tutum/Davranışları Anketi” ve “Toronto Alexithymia Ölçeği 20” ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; kendi duygularına yönelik düşük farkındalığa sahip olan öğretmenlerin, çocukların duygularına yönelik olumlu tepkileri daha az kullandıkları, ceza tepkisini ise daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Yılmaz Bursa'nın (2017) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerini Destekleyici Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” isimli çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların duygu düzenleme becerilerini destekleyici uygulamalarına ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu anaokulu ve anasınıflarında görev yapmakta olan 28 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla öğretmenlerin sınıflarındaki duygu sosyalleştirme uygulamalarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin çoğunun duygu düzenleme kavramını sınırlı bir şekilde algıladıkları ve buna bağlı olarak uygulama konusunda da eksiklikler hissettikleri görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişimin söz konusu olup olmadığını ve/veya bu değişimin derecesini belirlemeye yönelik araştırma modelleridir (Karasar, 2017).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları ve anasınıflarında eğitim gören okul öncesi dönem çocukları ile bu çocukların anneleri, babaları ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlemek için farklı sosyo kültürel yapıdaki ailelere ve çocuklara ulaşabilmek için İstanbul iline bağlı ilçelerden düşük-orta-yüksek sosyoekonomik düzeye sahip üç ilçe seçilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Şeker (2011) tarafından İstanbul ilinin ilçelerini demografik yapı, ekonomi, eğitim, sağlık, ulaşım, çevre, sosyal yaşam değişkenleri ile ele alarak yaşam kalitelerini belirlemek ve ilçeleri yaşam kalitelerine göre sıralamak üzere yapılan araştırmadan faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda İstanbul ilçeleri yaşam kalitelerine göre beş seviye (birinci seviye en yüksek, beşinci seviye en düşük yaşam kalitesine sahip ilçeler) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Araştırmadaki seviyeler

değerlendirilerek; birinci derecede yaşam kalitesine sahip ilçeler arasından bir ilçe, üçüncü derecede yaşam kalitesine sahip ilçeler arasından bir ilçe ve beşinci derecede yaşam kalitesine sahip ilçeler arasından bir ilçe çalışmanın örneklem grubuna dâhil edilmiştir. Bu ilçelerdeki anaokulları ve anasınıflarından, gönüllülük esasına bağlı kalınarak çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenler ile birlikte bu öğretmenlerin sınıflarındaki normal gelişim gösteren, anadili Türkçe olan ve herhangi bir özel gereksinimi olmayan, öğretmen tarafından rastgele seçilen altışar çocuğun anne ve babaları çalışmaya katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, çocukları 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul iline bağlı 3 ilçede bağımsız anaokulları ve anasınıflarında eğitim gören 378 anne, 357 baba ve bu sınıflarda görev yapan 74 öğretmen oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocuklar ve anne babaları ile ilgili bilgileri toplamak amacıyla “Anne-Baba-Çocuk Bilgi Formu”, öğretmenler ile ilgili bilgileri toplamak amacıyla “Öğretmen Bilgi Formu”, çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla “Duygu Düzenleme Ölçeği”, anne ve babaların duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla “Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)” ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla “Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)” kullanılmıştır.

Anne-Baba-Çocuk Bilgi Formu:

Çocukların yaş, cinsiyet, okul öncesi eğitime devam etme süresi, kardeş sayısı ile anne ve babalarının eğitim düzeyi, çalışma durumu, yaşı ve aylık ortalama gelirin ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Öğretmen Bilgi Formu:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, çalışma pozisyonları, öğrenim düzeyleri ve kaç senedir öğretmenlik yaptığına ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Duygu Düzenleme Ölçeği

Duygu Düzenleme Ölçeği (Emotion Regulation Checklist), Shields ve Cicchetti (1997) tarafından okul öncesi ve okul dönemindeki çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması yapılırken çeviri ve geri çeviri yapılmış ve Türkçe formunun orijinal ölçekteki davranışları tam olarak karşılması için anlamsal düzeltmeler yapılmıştır. Ölçek formları ilkökul müdürleri aracılığıyla çocukların annelerine ulaştırılmış ve çalışmaya katılmayı kabul eden annelerin çocukları için ölçek, öğretmenleri tarafından da doldurularak hem anne hem öğretmenlerden veri toplanmıştır. 24 maddeden oluşan bu ölçek 4'lü likert tipinde (1-hiçbir zaman, 2-bazen, 3-sık sık, 4-neredeyse her zaman) cevaplama formatından oluşmaktadır. Ölçek hem anneler hem öğretmenler tarafından doldurulabilmektedir.

Ölçek, değişkenlik/olumsuzluk ve duygu düzenleme olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır.

1. Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu; duygu durum değişkenliğini ve öfke düzensizliğini ifade eder (Örnek madde: Ruh hali çok değişkendir.). Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutundan alınan yüksek puanlar yüksek düzenleme problemlerini belirtir.
2. Duygu düzenleme alt boyutu; duruma uygun duygusal ifadeyi ve empatiyi içeren uyarlanabilir düzenleme becerisini ifade eder (Örnek madde: Yaşlıları ona saldırgan davranır ya da zorla işine karışırsa, bu durumlarda hissedebileceği olumsuz duygularını (kızgınlık, korku, öfke, sıkıntı) uygun bir şekilde gösterir.). Duygu düzenleme alt boyutundan alınan yüksek puanlar yüksek duygu düzenlemeyi belirtir.

Ölçeğin Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilen orijinal formunda cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu için ,96, duygu düzenleme alt boyutu için ise ,83 olarak bulunmuştur. Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılan çalışmada anneler tarafından doldurulan formun iç tutarlılık katsayısı ,73, öğretmenler tarafından doldurulan formun iç tutarlılık katsayısı ,75 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçek ebeveynler tarafından doldurulmuş, cronbach's alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu için ,74, duygu düzenleme alt boyutu için ,59 olarak bulunmuştur.

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Ölçek; O'Neal ve Magai (2005) tarafından anne ve babaların duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek üzere geliştirilmiş, Ersay (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama sürecinde öncelikle ölçek maddeleri Türkçe'ye çevrilmiş ve çevirinin kalitesi ve Türk kültürüne uygunluğunun değerlendirilmesi için altı uzmana gönderilmiştir. Uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılmasının ardından ölçeğin Türkçe versiyonu maddelerin anlaşılır olup olmadığını ve ölçeğin makul güvenirlik puanlarına sahip olup olmadığını değerlendirmek üzere Ankara ilinde 64 anne tarafından doldurulmuştur. Pilot çalışmada ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları: ödül alt boyutu için ,65, ceza için ,84, büyütme için ,80, ihmal için ,70 ve avutma için ,83 olarak belirlenmiştir. Ana çalışmaya İstanbul ve Ankara illerinde farklı sosyoekonomik düzeydeki ilçelerden erken çocukluk döneminde çocuğu olan 868 anne katılmıştır. Doğrulamalı faktör analizi ve cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları incelenerek Türçe versiyonunun orijinal ölçekteki gibi 5 faktörlü yapıya sahip olduğu, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin O'Neal ve Magai (2005) tarafından geliştirilen orijinal formunda cronbach's alpha iç tutarlık katsayıları; ödül ,93, ceza ,72, ihmal ,75, avutma ,80 ve büyütme ,66 olarak bulunmuştur. Ersay (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan formunda cronbach's alpha iç tutarlılık katsayıları; ödül ,83, ceza ,84, ihmal ,85, avutma ,84 ve büyütme ,79 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise anneler tarafından doldurulan formda ödül ,74, ceza ,86, büyütme ,79, avutma ,79, ihmal ,81 olarak belirlenmiş; babalar tarafından doldurulan formda ödül ,86, ceza ,85, büyütme ,80, avutma ,88, ihmal ,80 olarak belirlenmiştir.

Ölçek, 15 madde ve 5 alt ölçekten (ödüllendirme, cezalandırma, ihmal etme, avutma/dikkat dağıtma, büyütme) oluşmaktadır.

1. Ödül; çocuğun duygularına olumlu ve kabullenici tepkiler vermeyi içerir ve çocuğa duygularını kullanırken sıcaklık ve yardım sağlar (Örnek madde: Çocuğum üzüldüğünde, onu neyin üzdüğünü sorarım.).
2. Büyütme; ebeveynlerin çocuğun duygusuyla aynı duyguyu deneyimlemesi ve duyguyu çocuğa yansıtması ile duygusal bulaşmayı ifade eder (Örnek madde: Çocuğum üzüldüğünde çok üzülürüm.).
3. Ceza; ebeveynin çocuğun duygularını onaylamamasını ve reddetmesini ifade eder (Örnek madde: Çocuğum üzüldüğünde, üzülmeyi bırakmasını söylerim.).
4. İhmal; ebeveynin çocuğun duygularını fark etmemesini veya yanıt vermemesini ifade eder (Örnek madde: Çocuğum üzüldüğünde onun üzüntüsüne dikkat etmem.).
5. Avutma/dikkat dağıtma; çocuğun duygusunu önemsizleştirerek veya dikkatini başka yöne çekerek duygularını en aza indirmeyi ifade eder (Örnek madde: Çocuğum üzüldüğünde, ona sevdiği bir şey alırım.).

Ölçekte her duygu için üç kategoriye ve her kategori için beş duygu sosyalleştirme tepkisine yer verilmiştir. Ebeveynlerden çocuklarının farklı duygularına (öfke, üzüntü, korku ve aşırı neşe) karşılık olarak bu sosyalleştirme tepkilerini ne sıklıkla tercih ettiklerini rapor etmeleri istenir. Ölçek 5’li likert (1=Asla, 5=Çok sık) tipindedir. İki madde tersten puanlanmaktadır.

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)

O’neal ve Magai (2005) tarafından ebeveynlere yönelik olarak geliştirilen, Ersay (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Çocukların Duygularına Verilen Cevaplar Ölçeği’nin maddeleri, Ersay (2017) tarafından öğretmenler için uyarlanmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin ebeveyn formundaki ifadeler yeniden düzenlenmiştir (Örn: “Çocuğum üzgün olduğunda onunla ilgilendim.” ifadesi “Bir çocuk üzgün olduğunda, çocuğun üzüntüsü ile ilgilendim.” şeklinde değiştirilmiştir.). Pilot çalışmada farklı illerden toplam 90 öğretmene ölçek gönderilmiş, 54 öğretmenden geri dönüş alınmıştır. Öğretmenler ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği konusunda olumlu dönütler vermiştir. Pilot uygulamada ölçek alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları ödül alt boyutu ,68, ceza ,79, büyütme ,74, ihmal ,73, avutma ,87 olarak

belirlenmiştir. Uyarlamanın ana çalışmasına Bolu ve Sakarya il merkezleri ve bu illere bağlı 8 ilçe merkezinde çalışan 345 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Verilerin toplanmasının ardından her bir alt boyut için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçek maddelerinin ölçek alt boyutlarını anlamlı bir şekilde açıkladığı belirlenmiştir. Ölçeğin cronbach's alpha iç tutarlık katsayıları ödül alt boyutu için ,78, ceza alt boyutu için ,80, büyütme alt boyutu için ,71, ihmal alt boyutu için ,79, avutma alt boyutu için ,86 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise öğretmenler tarafından doldurulan formun iç tutarlılık katsayıları ödül ,75, ceza ,79, büyütme ,74, avutma ,81, ihmal ,84 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma için öncelikle çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarının Türkçe'ye uyarlamasını yapmış olan araştırmacılara e-posta yoluyla ulaşılarak ölçeklerin kullanım izni alınmıştır. Daha sonra İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için gerekli izinlerin alınmasının ardından, çalışmanın yapılacağı ilçelerdeki okul listelerinden rastgele okullar seçilerek çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenlere kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı temin edilerek ve gönüllülük esasına uygun olarak ölçme araçlarının yer aldığı bir dosya teslim edilmiştir. Dosyanın içerisine öğretmenlerin ölçme araçlarını dağıtırken dikkat etmeleri gereken hususları içeren bir bilgi mektubu dâhil edilmiştir. Bilgi mektubunda da yer verildiği şekilde, öğretmenlerden öğretmen bilgi formunun kendileri tarafından doldurulması ve dosya içerisinde yer alan diğer 6 formu sınıflarındaki normal gelişim gösteren, anadili Türkçe olan ve herhangi bir özel gereksinimi olmayan, öğretmen tarafından rastgele seçilecek altı çocuğun ailelerine göndermeleri istenmiştir. Öğretmenlere ölçme araçlarını tamamlamaları için iki hafta süre verilerek iki hafta sonra ölçme araçları araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Öncelikli olarak verilerin dağılımı incelenmiş ve uç değer özelliği gösteren toplam 11 veri (2 öğretmen, 5 anne, 4 baba) veri setinden çıkarılmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen puanların birbirleriyle ilişkilerine ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumlarını incelemeye önce normal dağılım gösterip

göstermedikleri incelenmiştir. Puanların çarpıklık katsayısının -1 ile +1 sınırlarının içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2019). Bu doğrultuda hangi ölçümlerin normal dağıldıkları tespit edilmiş ve buna uygun olarak kullanılacak analiz tekniği belirlenmiştir. Tablo 6’da çalışmada kullanılan ölçeklerin alt boyutlarının çarpıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığından fazla uzaklaşma göstermediği ve ölçeklerin normallik varsayımını sağladığı görülmektedir. Aynı değerlendirme çalışmada analiz edilecek her bir bağımsız değişken için de yapılmıştır. Ailenin aylık geliri, öğretmenlerin alanda çalışma süresi ve öğretmenin sınıfındaki çocuk sayısı değişkenleri haricinde analiz edilen diğer tüm değişkenlerin (çocuğun kardeş sahibi olma durumu, çocuğun yaşı, anne yaşı, baba yaşı, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, çocuğun cinsiyeti) normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ailenin aylık geliri ve öğretmenlerin alanda çalışma süresi değişkenlerinin dâhil edildiği analizlerde nonparametrik testler kullanılmış, diğer tüm analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkileri ve ölçek puanları ile sürekli değişken özelliğine sahip demografik değişkenler (çocuğun yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, öğretmenin yaşı, öğretmenin alanda çalışma süresi) arasındaki ilişkileri incelemek üzere Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Ailenin aylık geliri, öğretmenin alanda çalışma süresi ve öğretmenin sınıfındaki çocuk sayısı değişkenleri ile ölçekler arasındaki ilişkileri incelemek için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerden iki faktörlü olan değişkenlere (çocuğun kardeş sahibi olma durumu, çocuğun cinsiyeti, öğretmenin öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu) göre ölçek puanlarının farklılaşma durumuna Bağımsız Örneklem T-Testi ile bakılmıştır. İki den fazla faktöre sahip kategorik değişkenlere (annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi) göre ölçek puanlarının farklılaşma durumunu incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Çocukların duygu düzenleme becerilerinin anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları ile ne kadar açıklanabildiğini tespit etmek amacıyla Adımlı (Stepwise) Regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama araçları ile çalışma grubundan elde edilen veriler incelenerek araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler verilecektir. Sonrasında, çocukların duygu düzenleme becerileri, annelerin duygu sosyalleştirme davranışları, babaların duygu sosyalleştirme davranışları ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının sosyo-demografik değişkenlere göre farklılığına ilişkin bulgular yer alacaktır. Son olarak, çocukların duygu düzenleme puanları ile annelerin, babaların ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler sunulacak ve regresyon analizlerine yer verilecektir.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Verilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	74	100
	Erkek	0	0
Mezun olunan program	Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans (Örgün)	34	45,9
		16	21,6
	Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans (Açıköğretim)	5	6,8
	Çocuk Gelişimi Lisans	18	24,3
	Çocuk Gelişimi Önlisans		
Eğitim Düzeyi	Önlisans	19	25,7
	Lisans	53	71,6
	Lisansüstü	2	2,7
Çalışma Pozisyonu	Sözleşmeli	3	4,1
	Kadrolu	37	50,0
	Ücretli	32	43,2

Tablo 1’de çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında %100’ünün (74) kadın olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin %45,9’unun (34) okul öncesi öğretmenliği lisans programı örgün eğitim, %21,6’sının (16) okul öncesi öğretmenliği lisans programı açıköğretim, %6,8’inin (5) çocuk gelişimi lisans programı ve %24,3’ünün (18) çocuk gelişimi önlisans programı mezunu olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin %71,6’sı (53) lisans, %25,7’si (19) önlisans ve %2,7’si (2) de lisansüstü eğitim mezunudur. Öğretmenlerin %50’si (37) kadrolu, %43,2’si (32) ücretli ve %4,1’i (3) de sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

Tablo 2

Öğretmenlerin Yaşı, Alanda Çalışma Süresi ve Sınıflarında Bulunan Çocuk Sayısı Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Öğretmen Yaş	21	56	31,07	7,71	1,03	,73
Çalışma Süresi	1	36	8,14	7,33	1,54	2,62
Sınıftaki Çocuk Sayısı	10	31	21,12	6,56	-,01	-1,24

Tablo 2 incelendiğinde; çalışmaya katılan öğretmenlerin 21-56 yaş arasında ortalama 31 yaşında olduğu (SS=7,71) ve alanda çalışma sürelerinin en az 1 yıl, en fazla 36 yıl ve ortalama çalışma süresinin ise 8,14 yıl (SS=7,33) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sınıflarında en az 10 en fazla 31 ve ortalama 21,12 çocuk (SS=6,56) bulunmaktadır.

Tablo 3

Çocukların, Annelerin ve Babaların Demografik Verilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	<i>f</i>	%
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	191	49,7
	Erkek	192	50,0
Çocuğun kardeş sahibi olma durumu	Kardeş yok	104	27,1
	Kardeş var	277	72,1
Çocuğun doğum sırası	Birinci çocuk	203	52,9
	Ortanca çocuk	33	8,6
	Son çocuk	140	36,5
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar	5	1,3
	İlkokul mezunu	54	14,1
	Ortaokul mezunu	63	16,4
	Lise mezunu	129	33,6
	Üniversite mezunu	124	32,3
	Lisansüstü eğitim mezunu	4	1,0
Anne çalışma durumu	Çalışmıyor	273	71,1
	Çalışıyor	104	27,1
	Emekli	0	0
Baba eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	55	14,3
	Ortaokul mezunu	67	17,4
	Lise mezunu	113	29,4
	Üniversite mezunu	126	32,8
	Lisansüstü eğitim mezunu	13	3,4
Baba çalışma durumu	Çalışmıyor	11	2,9
	Çalışıyor	355	92,4
	Emekli	6	1,6

Tablo 3 incelendiğinde, çalışmaya katılan 384 çocuğun 191'i (%49,7) kız, 192'si (%50,0) erkektir. Çocukların %27,1'inin (104) kardeşi yokken, %72,1'inin (277) kardeşi bulunmaktadır. Çocukların %52,9'u (203) ilk çocuk, %8,6'sı (33) ortanca çocuk ve %36,5'i (140) son çocuktur.

Çalışmayan katılan annelerin 5'i (%1,3) okuryazar, 54'ü (%14,1) ilkokul mezunu, 63'ü (%16,4) ortaokul mezunu, 129'u (%33,6) lise mezunu, 124'ü (%32,3) üniversite mezunu ve 4'ü (%1) lisansüstü eğitim mezunudur. Çalışmaya katılan annelerin 273'ü (%71,1) herhangi bir işte çalışmazken, 104'ü (%27,1) bir işte çalışmaktadır. Çalışmaya katılan babaların ise 55'i (%14,3) ilkokul mezunu, 67'si (%17,4) ortaokul mezunu, 113'ü (%29,4) lise mezunu, 126'sı (%32,8) üniversite mezunu, 13'ü (%3,4) lisansüstü eğitim mezunudur. Çalışmaya katılan babaların 355'i (%92,4) bir işte çalışmakta iken 11'i (%2,9) herhangi bir işte çalışmamaktadır, 6'sı (%1,6) emeklidir.

Tablo 4

Anne Yaşı, Baba Yaşı ve Ailenin Aylık Toplam Geliri Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Anne Yaşı	25	49	34,14	4,73	,31	-,19
Baba Yaşı	25	58	38,08	5,18	,54	,57
Aylık Toplam Geliri	1500	15000	4498,12	2530,88	1,50	2,28

Tablo 4 incelendiğinde; çalışmaya katılan annelerin 25-49 yaş arasında ortalama 34 yaşında olduğu (SS=4,73), babaların ise 25-58 yaş arasında ortalama 38 yaşında olduğu (SS=5,18) olduğu ve ailelerin aylık toplam gelirlerinin de 1500 TL ile 15000 TL arasında olduğu ve ortalama 4498 lira olduğu (SS=2530,88) görülmektedir.

Tablo 5

Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi ve Çocuk Yaşı Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	Medyan	SS	Çarpıklık	Basıklık
OOE süresi	1 ay	60 ay	14,76 ay	9,50 ay	9,66	1,12	,85
Çocuk yaşı	39 ay	88 ay	66,68 ay	68,00 ay	7,85	-,90	1,26

OOE süresi=okul öncesi eğitim alma süresi

Tablo 5 incelendiğinde çalışmaya katılan çocukların yaşlarının 39 ve 88 ay arasında olduğu, yaş ortalamasının 66,68 ay (SS=7,85) olduğu ve okul öncesi eğitim alma sürelerinin 1 ay ile 60 ay arasında, ortalama 15 ay (SS=9,50) olduğu görülmektedir.

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 6

Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Alt Boyutlarının Standart Sapma, Ortalama, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	n	α	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Anne_ödül	378	,74	2,92	5,00	4,41	,39	-,45	-,28
Anne_ceza	378	,86	1,00	4,50	2,38	,75	,31	-,49
Anne_büyütme	378	,79	1,00	4,83	3,14	,64	-,19	,03
Anne_avutma	378	,79	1,00	2,67	1,41	,38	,97	,28
Anne_ihmal	378	,81	1,00	4,92	3,17	,68	-,22	,01
Baba_ödül	357	,86	2,42	5,00	4,25	,57	-,68	-,01
Baba_ceza	357	,85	1,00	5,00	2,49	,74	,35	,05
Baba_büyütme	357	,80	1,00	4,67	3,00	,68	-,21	-,26
Baba_avutma	357	,88	1,00	3,25	1,55	,53	,98	,14
Baba_ihmal	357	,80	1,08	5,00	3,24	,68	-,21	,20
Öğrt_ödül	74	,75	3,25	5,00	4,35	,43	-,51	-,50
Öğrt_ceza	74	,79	1,00	3,67	1,81	,55	,69	,70
Öğrt_büyütme	74	,74	1,42	4,67	2,75	,63	,30	,33
Öğrt_avutma	74	,81	1,00	2,33	1,45	,41	,48	-1,01
Öğrt_ihmal	74	,84	1,17	5,00	2,82	,79	,28	,13

Öğrt= Öğretmen

Tablo 6 incelendiğinde, Çocukların Duyguların Verilen Tepkiler Ölçeği'ne göre;

Annelerin en çok kullandıklarını ifade ettikleri tepki 4,41 ortalama (SS=,39) ile ödül ve en az kullandıkları tepki ise 1,41 ortalama (SS=,38) ile avutma tepkisidir. Daha sonra kullanım fazlalığına göre sırasıyla 3,17 ortalama ile ihmal (SS=,68), 3,14 ortalama ile büyütme (SS=,64) ve 2,38 ortalama ile ceza (SS=,75) tepkilerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Babaların en çok kullandıklarını belirttikleri tepki 4,25 ortalama (SS=,57) ile ödül ve en az kullandıkları tepki ise 1,55 ortalama (SS=,53) ile avutma tepkisidir. Daha sonra kullanım fazlalığına göre sırasıyla 3,24 ortalama ile ihmal (SS=,68), 3,00 ortalama ile büyütme (SS=,68) ve 2,49 ortalama ile ceza (SS=,74) tepkilerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin en çok kullandıklarını belirttiği tepki 4,35 ortalama (SS=,43) ile ödül ve en az kullandıklarını belirttikleri tepki ise 1,45 ortalama (SS=,41) ile dikkat avutma tepkisidir. Daha sonra kullanım fazlalığına göre sırasıyla 2,82 ortalama ile ihmal (SS=,79), 2,75 ortalama ile büyütme (SS=,63) ve 1,81 ortalama ile ceza (SS=,55) tepkilerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7

Duygu Düzenleme Ölçeği Alt Boyutlarının Standart Sapma, Ortalama, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	n	α	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Değişkenlik/olumsuzluk	379	,74	1,13	3,40	1,93	,37	,75	,99
Duygu düzenleme	379	,59	2,00	4,00	3,18	,42	-,33	-,35

Tablo 7'ye göre;

Duygu Düzenleme Ölçeği'nin değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunun ortalaması 1,93 (SS=,37), duygu düzenleme alt boyutunun ortalaması (SS=,42) 3,18'dir.

Çocuk Duygu Düzenlemesine İlişkin Bulgular

Çocukların duygu düzenleme becerilerinin çocuk yaşı, anne yaşı, baba yaşı ve ailenin aylık geliri değişkenleri ile ilişkili olup olmadığı ve çocukların duygu düzenleme becerilerinin çocuğun cinsiyetine, kardeşi olup olmamasına, anne-babanın eğitim düzeyine, anne-babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 8

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Çocuk Yaşı, Anne Yaşı ve Baba Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4
1.Çocuk yaşı	-			
2.Anne yaşı	,07	-		
3.Baba yaşı	,11*	,76**	-	
4.Değişkenlik/olumsuzluk	,05	-,15**	-,12*	-
5.Duygu düzenleme	,06	-,03	-,03	-,30**

** p<,01; * p<,05

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile çocuk yaşı, anne yaşı ve baba yaşı arasındaki ilişki, pearson korelasyonu ile incelenerek sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir. İlk olarak duygu düzenleme ölçeği alt boyutlarının birbiri ile korelasyonlarına bakıldığında “değişkenlik/olumsuzluk” alt boyutu ile “duygu düzenleme” ($r=-,30$; $p<,01$) alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Buna göre, çocukların duygu düzenleme düzeyleri arttıkça değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri azalmaktadır.

Ayrıca, Tablo 8 incelendiğinde duygu düzenleme ölçeğinin “değişkenlik/olumsuzluk” alt boyutu ile anne yaşı ($r=-,15$; $p<,01$) ve baba yaşı ($r=-,12$; $p<,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Buna göre, anne ve babaların yaşı arttıkça çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri azalmaktadır.

Duygu düzenleme alt boyutu ile anne yaşı ve baba yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çocuk yaşı ile duygu düzenleme ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 9

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Değişkenlik/olumsuzluk	Kız	190	1,87	,34	376	-3,02	,00**
	Erkek	188	1,99	,39			
Duygu düzenleme	Kız	190	3,22	,41	376	2,00	,04**
	Erkek	188	3,14	,42			

** p<,01; * p<,05

Tablo 9’da görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre *Duygu Düzenleme Ölçeği’nin*, *Değişkenlik/olumsuzluk* alt boyutunda ($t=-3,02; p<,01$) ve *Duygu düzenleme* alt boyutunda ($t=2,00; p<,01$) grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunda farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, erkeklerin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=1,99$) kızların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=1,87$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre; erkek çocukların *değişkenlik/olumsuz* düzeyleri kız çocuklardan daha yüksektir.

Duygu düzenleme alt boyutunda farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, kızların aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=3,22$) erkeklerin aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=3,14$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre; kız çocuklarının *duygu düzenleme* düzeyleri erkek çocuklardan daha yüksektir.

Tablo 10

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Kardeş	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Değişkenlik/olumsuzluk	Yok	103	1,96	,36	374	,89	,37
	Var	273	1,92	,38			
Duygu düzenleme	Yok	103	3,22	,40	374	1,21	,23
	Var	273	3,16	,42			

** p<,01; * p<,05

Tablo 10’da görüldüğü üzere çocukların kardeşi olup olmama değişkenine göre *Duygu Düzenleme Ölçeği*’nin,

Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunda ($t=,89;p>,05$) ve *duygu düzenleme* alt boyutunda ($t=1,21;p>,05$) grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Tablo 10’dan edinilen bulgulara göre çocukların duygu düzenleme düzeyleri kardeş sahibi olma durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 11

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Tpl.	Kareler Ort.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Değişkenlik/olumsuzluk	Gr.arası	3,34	1,11	3	8,48	,00**	1>4
	Gr. içi	48,67	,13	371			2>4
	Toplam	52,00		374			
Duygu düzenleme	Gr.arası	4,63	1,54	3	9,36	,00**	3>1
	Gr. içi	61,21	,16	371			4>1
	Toplam	65,84		374			4>2

** p<,01; * p<,05 Gruplar: 1=ilkokul mezunu, 2=ortaokul mezunu, 3=lise mezunu, 4=üniversite mezunu

Tablo 11’de görüldüğü üzere *Duygu Düzenleme Ölçeği*’nin,

Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=8,48; p<,01$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmesinin ardından post-hoc testlerinden Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, anlamlı farkın anneleri ilkokul mezunu olan çocuklarla anneleri üniversite mezunu olan çocuklar arasında anneleri ilkokul mezunu olan çocukların lehine; anneleri ortaokul mezunu olan çocuklarla anneleri üniversite mezunu olan çocuklar arasında anneleri ortaokul mezunu olan çocukların lehine gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre; anneleri ilkokul mezunu olan çocukların ve anneleri ortaokul mezunu olan çocukların *değişkenlik/olumsuzluk* düzeyleri anneleri üniversite mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.

Duygu düzenleme alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=9,36; p<,01$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmesinin ardından Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, anlamlı farkın anneleri ilkokul mezunu olan çocuklarla anneleri lise mezunu olan çocuklar arasında anneleri lise mezunu olan çocukların lehine; anneleri ilkokul mezunu olan çocuklarla

anneleri üniversite mezunu olan çocuklar arasında anneleri üniversite mezunu olan çocukların lehine; anneleri ortaokul mezunu olan çocuklarla anneleri üniversite mezunu olan çocuklar arasında anneleri üniversite mezunu olan çocukların lehine gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre; anneleri lise mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri anneleri ilkokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir ve anneleri üniversite mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri de anneleri ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.

Tablo 12

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Değişkenlik/olumsuzluk	Çalışmıyor	270	1,97	,36	370	3,53	,00**
	Çalışıyor	102	1,82	,37			
Duygu düzenleme	Çalışmıyor	270	3,13	,43	370	-3,40	,00**
	Çalışıyor	102	3,30	,36			

** p<,01; * p<,05

Tablo 12’de görüldüğü üzere *Duygu Düzenleme Ölçeği*’nin;

Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunda annelerin çalışma durumuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($t=3,53; p<,01$) bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuklarının aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=1,97$) çalışan annelerin çocuklarının aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=1,82$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Duygu düzenleme alt boyutunda annelerin çalışma durumuna ($t=-3,40; p<,01$) göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla ortalamalar incelendiğinde, herhangi bir işte çalışan annelerin çocuklarının aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=3,30$) herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuklarının aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=3,13$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12’den edinilen bulgulara göre; anneleri herhangi bir işte çalışmayan çocukların, anneleri çalışan çocuklara göre değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha yüksek, duygu düzenleme düzeyleri daha düşüktür.

Tablo 13

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Tpl.	Kareler Ort.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Değişkenlik/olumsuzluk	Gr.arası	1,98	,66	3	4,88	,00**	2>4
	Gr. içi	49,32	,13	365			
	Toplam	51,34		368			
Duygu düzenleme	Gr.arası	3,40	1,13	3	6,78	,00**	4>1
	Gr. içi	61,05	,17	365			
	Toplam	64,45		368			

** p<,01; * p<,05 Gruplar: 1=ilkokul mezunu, 2=ortaokul mezunu, 3=lise mezunu, 4=üniversite mezunu

Tablo 13’te baba eğitim düzeyine göre çocukların duygu düzenleme düzeylerinin farklılığına ilişkin tablo sunulmuştur. Tabloya göre;

Değişkenlik/olumsuzluk alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,88; p<,01$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliğinin test edilmesinin ardından post-hoc testlerinden Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, anlamlı farkın babası ortaokul mezunu olan çocuklarla babası üniversite mezunu olan çocuklar arasında babası ortaokul mezunu olan çocukların lehine gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre, babası ortaokul mezunu olan çocukların *değişkenlik/olumsuzluk* düzeyleri babası üniversite mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.

Duygu düzenleme alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,78; p<,01$). Farkın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliğinin test edilmesinin ardından post hoc testlerinden Scheffe analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, anlamlı farkın babası ilkokul mezunu olan çocuklar ile babası üniversite mezunu olan çocuklar arasında babası üniversite mezunu olan çocukların lehine gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre, babası üniversite mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri babası ilkokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.

Tablo 14

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Ailenin Aylık Geliri Arasındaki Spearman Korelasyon Sonuçları

	1	2
1.Ailenin aylık geliri	-	
2.Değişkenlik/olumsuzluk	-,32**	-
3.Duygu düzenleme	,19**	-,33**

** $p<,01$; * $p<,05$

Tablo 14 incelendiğinde, ailenin aylık ortalama geliri ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin duygu düzenleme alt boyutu arasında ($r=,19$, $p<,01$) pozitif yönde anlamlı ilişki, değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu ($r=-,32$, $p<,01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre, ailenin aylık geliri arttıkça çocukların duygu düzenleme düzeyleri artmakta, değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri azalmaktadır.

Anne Tepkilerine İlişkin Bulgular

Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği’nden aldıkları puanların annelerin yaşı, çalışma durumu ve eğitim düzeyine göre farklılaşma durumlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 15

Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Anne Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5
1. Anne yaşı	-				
2. Anne_ ödül	-,00	-			
3. Anne_ ceza	,04	,01	-		
4. Anne_ büyütme	-,11*	,17**	,54**	-	
5. Anne_ ihmal	,00	-,66**	,25**	,00	-
6. Anne_ avutma	-,09	,34**	,64**	,53**	-,13*

** p<,01; * p<,05

Annelerin Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği’nden aldıkları puanlar ile annelerin yaşı arasındaki ilişki pearson korelasyonu ile incelenerek sonuçlar Tablo 15’te gösterilmiştir.

İlk olarak Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği alt boyutlarının birbiri ile korelasyonlarına bakıldığında “ödül” alt boyutu ile “büyütme” ($r=,17$; $p<,01$) ve “avutma” alt boyutu ($r=,34$; $p<,01$), arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken; “ihmal” alt boyutu ($r=-,66$; $p<,01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Ceza” alt boyutu ile “büyütme” ($r=,54$; $p<,01$), “ihmal” ($r=,25$; $p<,01$) ve “avutma” ($r=,64$; $p<,01$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Büyütme” alt boyutu ile “avutma” alt boyutu ($r=,53$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “İhmal” alt boyutu ile “avutma” alt boyutu ($r=,13$; $p<,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, Tablo 15 incelendiğinde Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği alt boyutlarından “büyütme” ile anne yaşı ($r=-,11$; $p<,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre yaşı daha genç olan anneler, çocuklarının duygularına yönelik büyütmeye tepkisini daha fazla kullanmaktadır.

Anne yaşı ile “ödül”, “ceza”, “ihmal” ve “avutma” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 16

Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Çalışma Durumlarına Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Çalışma Durumu	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Anne_ödül	Çalışmıyor	267	4,44	,39	369	2,41	,02**
	Çalışıyor	104	4,33	,41			
Anne_ceza	Çalışmıyor	267	2,49	,74	369	4,76	,00**
	Çalışıyor	104	2,09	,68			
Anne_büyütme	Çalışmıyor	267	3,22	,62	369	4,14	,00**
	Çalışıyor	104	2,92	,65			
Anne_ihmal	Çalışmıyor	267	1,41	,38	369	,58	,60
	Çalışıyor	104	1,39	,39			
Anne_avutma	Çalışmıyor	267	3,28	,65	369	4,82	,00**
	Çalışıyor	104	2,91	,66			

** $p<,01$; * $p<,05$

Tablo 16’ya göre; Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği’nin;

Ödül alt boyutunda herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuk duygularına yönelik ödül tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=4,44$) ile herhangi bir işte çalışan annelerin çocuk duygularına yönelik ödüllendirme tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=4,33$) arasında anlamlı farklılık ($t=2,41$; $p<,05$) bulunmuştur. Grupların aritmetik ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklılığın herhangi bir işte çalışmayan annelerin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Ceza alt boyutunda, herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuk duygularına yönelik cezalandırma tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=2,49$) ile herhangi bir işte çalışan annelerin çocuk duygularına yönelik cezalandırma tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=2,09$) arasında anlamlı farklılık ($t=4,76;p<.05$) bulunmuştur. Grupların aritmetik ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklılığın herhangi bir işte çalışmayan annelerin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Büyütme alt boyutunda herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuk duygularına yönelik büyütme tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=3,22$) ile herhangi bir işte çalışan annelerin çocuk duygularına yönelik büyütme tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=2,92$) arasında anlamlı farklılık ($t=4,14;p<.05$) bulunmuştur. Grupların aritmetik ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklılığın herhangi bir işte çalışmayan annelerin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

İhmal alt boyutunda herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuk duygularına yönelik ihmal tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=1,41$) ile herhangi bir işte çalışan annelerin çocuk duygularına yönelik ihmal tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=1,39$) arasında anlamlı farklılık ($t=,53;p>.05$) bulunmamıştır.

Avutma alt boyutunda herhangi bir işte çalışmayan annelerin çocuk duygularına yönelik avutma tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=3,28$) ile çalışan annelerin çocuk duygularına yönelik avutma tepkisini kullanma düzeyleri ($\bar{x}=2,91$) arasında anlamlı farklılık ($t=4,82;p<.05$) bulunmuştur. Grupların aritmetik ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklılığın herhangi bir işte çalışmayan annelerin lehine gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 16'dan elde edilen bulgulara göre; herhangi bir işte çalışmayan anneler çocuklarının duygularına yönelik ödül, ceza, büyütme ve avutma tepkilerini, çalışan annelere kıyasla daha fazla kullanmaktadır.

Tablo 17

Annelerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Tpl.	Kareler Ort.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Anne_ödül	Gr.arası	,86	,29	3	1,87	,13	
	Gr. içi	56,40	,15	369			
	Toplam	57,27		372			
Anne_ceza	Gr.arası	37,71	12,57	3	26,91	,00**	1>3
	Gr. içi	172,40	,47	369			1>4
	Toplam	210,12		372			2>4 3>4
Anne_büyütme	Gr.arası	21,79	7,26	3	19,98	,00**	1>3
	Gr. içi	134,17	,36	369			1>4
	Toplam	155,96		372			2>4 3>4
Anne_ihmal	Gr.arası	,60	,20	3	1,35	,26	
	Gr. içi	54,66	,15	369			
	Toplam	55,26		372			
Anne_avutma	Gr.arası	21,33	7,11	3	16,96	,00**	1>2
	Gr. içi	154,71	,42	369			1>3
	Toplam	176,04		372			1>4 2>4 3>4

** p<,01; * p<,05 Gruplar: 1=ilkokul mezunu, 2=ortaokul mezunu, 3=lise mezunu, 4=üniversite mezunu

Tablo 17’de çalışma grubundaki annelerin eğitim düzeylerine göre çocuk duygularına yönelik tepkilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Anova sonuçları sunulmuştur. Farklılık saptanan alt boyutlarda farklılığın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmiş ve homojen olduğu

görüldükten sonra çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden Scheffe analizi yapılmıştır. *Ödül* alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=1,87;p>,05$).

Ceza alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre ceza tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=26,91;p<,01$). Buna göre anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=2,89$) ile lise mezunu ($\bar{x}=2,45$) olan anneler arasında ilkokul mezunu olan annelerin lehine; ilkokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=2,89$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=1,99$) olan anneler arasında ilkokul mezunu olan annelerin lehine; ortaokul mezunu ($\bar{x}=2,61$) olan anneler ile üniversite mezunu ($\bar{x}=1,99$) olan anneler arasında ortaokul mezunu olan annelerin lehine ve lise mezunu ($\bar{x}=2,45$) olan anneler ile üniversite mezunu ($\bar{x}=1,99$) olan anneler arasında lise mezunu olan annelerin lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

Büyütme alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre büyütme tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=19,98;p<,01$). Buna göre anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=3,52$) ile lise mezunu ($\bar{x}=3,20$) olan anneler arasında ilkokul mezunu olan annelerin lehine; ilkokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=3,52$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,84$) olan anneler arasında ilkokul mezunu olan annelerin lehine; ortaokul mezunu ($\bar{x}=3,28$) olan anneler ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,84$) olan anneler arasında ortaokul mezunu olan annelerin lehine ve lise mezunu ($\bar{x}=3,20$) olan annelerle üniversite mezunu ($\bar{x}=2,84$) olan anneler arasında lise mezunu olan annelerin lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

İhmal alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre ihmal etme tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=1,35;p>,05$).

Avutma alt boyutunda annelerin eğitim düzeyine göre avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=16,96;p<,01$). Buna göre anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=3,56$) ile ortaokul mezunu ($\bar{x}=3,23$), lise mezunu ($\bar{x}=3,26$) ve üniversite mezunu ($\bar{x}=2,87$) olan anneler arasında ilkokul mezunu olan annelerin lehine; ortaokul mezunu olan anneler ($\bar{x}=3,56$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,87$) olan anneler arasında ortaokul mezunu olan annelerin lehine; lise mezunu ($\bar{x}=3,26$) olan anneler ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,87$) olan anneler arasında lise mezunu olan annelerin lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

Tablo 17’den edinilen bulgulara göre; üniversite mezunu olan anneler, daha düşük eğitim düzeyine sahip annelere kıyasla ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullanmaktadır. Lise mezunu olan anneler de, ilkokul mezunu olan annelere kıyasla ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullanmaktadır. Ortaokul mezunu olan anneler, ilkokul mezunu olan annelere kıyasla avutma tepkisini daha az kullanmaktadır.

Baba Tepkilerine İlişkin Bulgular

Babaların çocuklarının duygularına yönelik tepkileri ile baba yaşı arasındaki ilişkiye ve babaların çocuk duygularına yönelik tepkilerinin eğitim düzeylerine göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular sunulmuştur. Çalışmaya katılan babalardan herhangi bir işte çalışmayan babaların sayısının az olması sebebiyle babaların çalışma durumuna göre baba tepkilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilememiştir.

Tablo 18

Babaların Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Baba Yaşı Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5
1.Baba yaşı	-				
2.Baba_ödül	-,02	-			
3.Baba_ceza	-,07	,10	-		
4.Baba_büyütme	-,02	,28**	,48**	-	
5.Baba_ihmal	-,04	-,75**	,10	-,19**	-
6.Baba_avutma	-,06	,43**	,52**	,51**	-,27

** p<,01; * p<,05

Babaların Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği’nden aldıkları puanlar ile yaşları arasındaki ilişki pearson korelasyonu ile incelenerek sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir. İlk olarak Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği alt boyutlarının birbiri ile korelasyonlarına bakıldığında “ödül” alt boyutu ile “büyütme” ($r=,28$; $p<,05$) ve “avutma”

alt boyutu ($r=.43$; $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken; ödöl alt boyutu ihmal alt boyutu ($r=-.75$; $p<.01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Ceza” alt boyutu ile “büyütme” ($r=.48$; $p<.01$) ve “avutma” ($r=.52$; $p<.01$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Büyütme” alt boyutu ile “avutma” alt boyutu ($r=.51$; $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, “ihmal” alt boyutu ($r=-.19$; $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, Tablo 18 incelendiğinde babaların yaşları ile çocuk duygularına yönelik tepkileri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Tablo 19

Babaların Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Tpl.	Kareler Ort.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Baba_ödül	Gr.arası	,87	,29	3	,90	,44	
	Gr. içi	110,95	,32	344			
	Toplam	111,82		347			
Baba_ceza	Gr.arası	13,16	4,39	3	8,34	,00**	1>4
	Gr. içi	181,04	,53	344			2>4
	Toplam	194,20		347			
Baba_büyütme	Gr.arası	17,93	5,98	3	14,28	,00**	1>3
	Gr. içi	143,97	,42	344			1>4
	Toplam	161,90		347			2>3 2>4
Baba_ihmal	Gr.arası	,60	,20	3	,71	,54	
	Gr. içi	97,21	,28	344			
	Toplam	97,82		347			
Baba_avutma	Gr.arası	14,26	4,75	3	11,29	,00**	1>4
	Gr. içi	144,80	,42	344			2>4
	Toplam	159,06		347			

** p<,01; * p<,05 Gruplar: 1=ilkokul mezunu, 2=ortaokul mezunu, 3=lise mezunu, 4=üniversite mezunu

Tablo 19’da çalışma grubundaki babaların eğitim düzeylerine göre çocuk duygularına yönelik tepkilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Anova sonuçları sunulmuştur. Farklılık saptanan alt boyutlarda farklılığın hangi grup lehine olduğunu tespit etmek amacıyla varyansın homojenliği test edilmiş ve homojen olduğu görüldükten sonra çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden Scheffe analizi yapılmıştır.

Ödül alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=,90;p>,05$).

Ceza alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre ceza tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=8,34;p<,01$). Anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu ($\bar{x}=2,65$) olan babalar ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,27$) olan babalar arasında ilkokul mezunu olan babaların lehine ve ortaokul mezunu olan babalar ($\bar{x}=2,79$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,27$) olan babalar arasında ortaokul mezunu olan babaların lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

Büyütme alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre çocuk duygularına yönelik büyütme tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=14,28;p<,01$). Buna göre anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu olan babalar ($\bar{x}=3,31$) ile lise mezunu ($\bar{x}=2,94$) olan babalar arasında ilkokul mezunu olan babaların lehine; ilkokul mezunu olan babalar ($\bar{x}=3,31$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=2,79$) olan babalar arasında ilkokul mezunu olan babaların lehine; ortaokul mezunu ($\bar{x}=3,33$) olan babalar ile lise mezunu ($\bar{x}=2,94$) olan babalar arasında ortaokul mezunu olan babaların lehine ve ortaokul mezunu ($\bar{x}=3,33$) olan babalarla üniversite mezunu ($\bar{x}=2,79$) olan babalar arasında ortaokul mezunu olan babaların lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

İhmal alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre çocuk duygularına yönelik ihmal etme tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=,71;p>,05$). *Avutma* alt boyutunda babaların eğitim düzeyine göre çocuk duygularına yönelik avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=11,29;p<,01$). Buna göre anlamlı farklılığın, ilkokul mezunu ($\bar{x}=3,53$) olan babalar ile üniversite mezunu ($\bar{x}=3,02$) olan babalar arasında ilkokul mezunu olan babaların lehine ve ortaokul mezunu olan babalar ($\bar{x}=3,48$) ile üniversite mezunu ($\bar{x}=3,02$) olan babalar arasında ortaokul mezunu olan babaların lehine gerçekleştiği saptanmıştır.

Tablo 19'dan edinilen bulgulara göre; üniversite mezunu olan babalar, ceza, büyütme ve avutma tepkilerini ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan babalara kıyasla daha az kullanmaktadır. Lise mezunu olan babalar ise, büyütme tepkisini ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan babalara kıyasla dah az kullanmaktadır.

Öğretmen Tepkilerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin çocuk duygularına yönelik tepkileri ile öğretmenin yaşı, sınıfındaki öğrenci sayısı ve alanda çalışma süresi arasındaki ilişkilere ve öğretmenlerin çocuk duygularına yönelik tepkileri ile öğretmen eğitim düzeyine ve çalışma pozisyonuna göre farklılaşma durumlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 20

Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Yaşları Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5
1.Öğretmen yaşı	-				
2.Öğretmen_ ödül	-,37**	-			
3.Öğretmen_ ceza	,06	,16	-		
4.Öğretmen_ büyütme	-,27*	,42**	,26*	-	
5. Öğretmen_ ihmal	,39**	-,69**	,10	-,37**	-
6.Öğretmen_ avutma	-,04	,46**	,61**	,37**	-,25*

** p<,01; * p<,05

Öğretmenlerin Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile öğretmenlerin yaşı arasındaki ilişki pearson korelasyonu ile incelenerek sonuçlar Tablo 20'de gösterilmiştir.

İlk olarak Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)'nun alt boyutlarının birbiri ile korelasyonlarına bakıldığında “ödül” alt boyutu ile “büyütme” ($r=,42$; $p<,01$) ve “avutma” alt boyutu ($r=,46$; $p<,01$), arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken; “ödül” alt boyutu ile ihmal alt boyutu ($r=-,69$; $p<,01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Ceza” alt boyutu ile “büyütme” ($r=,26$; $p<,05$) ve “avutma” ($r=,64$; $p<,01$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuş, “ceza” alt boyutu ile ihmal alt boyutu ile arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. “Büyütme” alt boyutu ile “avutma” alt boyutu ($r=,37$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken,

“büyütme” ile “ihmal” alt boyutu ($r=-,37$; $p<,01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. “İhmal” alt boyutu ile “avutma” alt boyutu ($r=,13$; $p<,05$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, tablo 20 incelendiğinde öğretmenlerin yaşı ile Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği alt boyutlarından “ihmal” alt boyutu ($r=,39$; $p<,01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin yaşı ile “ödül” ($r=-,37$; $p<,01$) ve “büyütme” ($r=-,27$; $p<,05$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Tablo 20’den edinilen bulgulara göre; daha genç yaştaki öğretmenler ödül ve büyütme tepkilerini daha fazla, ihmal tepkisini daha az kullanmaktadır.

Tablo 21

Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkilerinin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Boyut	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Öğretmen_ödül	Önlisans	34	4,28	,40	53	-,05	,96
	Lisans ve üzeri	21	4,29	,45			
Öğretmen_ceza	Önlisans	34	1,73	,44	53	-,04	,97
	Lisans ve üzeri	21	1,74	,57			
Öğretmen_büyütme	Önlisans	34	2,69	,59	53	1,03	,31
	Lisans ve üzeri	21	2,52	,58			
Öğretmen_ihmal	Önlisans	34	1,48	,36	53	-1,65	,11
	Lisans ve üzeri	21	1,65	,43			
Öğretmen_avutma	Önlisans	34	2,66	,74	53	-,13	,90
	Lisans ve üzeri	21	2,68	,73			

** $p<,01$; * $p<,05$

Tablo 21’de çalışmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre çocukların duygularına yönelik tepkileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Analizde lisansüstü eğitim mezunu olan 2 öğretmene ait veriler lisans mezunu olan öğretmenlerle birleştirilerek karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 21’e göre; Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği’nin alt boyutlarında öğretmenlerin önlisans mezunu veya lisans ve üzeri eğitim mezunu olmalarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 22

Öğretmenlerin Çocuk Duygularına Yönelik Tepkileri ile Alanda Çalışma Süresi ve Sınıfındaki Öğrenci Sayısı Arasındaki Spearman Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5	6
1.Çalışma süresi	-					
2.Sınıf mevcudu	-,23	-				
3.Öğretmen_Ödül	-,30**	,03	-			
4.Öğretmen_Ceza	-,04	,15	,09	-		
5.Öğretmen_Büyütme	-,25*	-,00	,36**	,23*	-	
6.Öğretmen_İhmal	,38**	,02	-,68**	,18	-,35**	-
7.Öğretmen_Avutma	-,09	,09	,49**	,59**	,37**	-,28*

** p<,01; * p<,05

Tablo 22’de çalışmaya katılan öğretmenlerin alanda çalışma süreleri ve sınıflarındaki öğrenci sayısı ile çocukların duygularına yöne tepkilerliki arasında ilişki olup olmadığı sunulmuştur.

Öğretmenlerin alanda çalışma süresi ile Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği alt boyutlarından “ödül” alt boyutu ($r=-,30$; $p<,01$) ve “büyütme” alt boyutu ($r=-,25$; $p<,05$) arasında negatif yönde; “ihmal” alt boyutu ($r=,38$; $p<,01$) ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma süresi ile “ceza” ($r=-,04$; $p>,05$) ve “avutma” ($r=-,09$; $p>,05$) alt boyutları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Tablo 22’den edinilen bulgulara göre; daha tecrübeli olan öğretmenler ödül ve büyütme tepkilerini daha az, ihmal tepkisini daha fazla kullanmaktadır.

Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi ile Anne, Baba ve Öğretmen Tepkileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annelerin çocuk duygularına yönelik tepkileri, babaların çocuk duygularına yönelik tepkileri ve öğretmenlerin çocuk duygularına yönelik tepkileri arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 23

Anne Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5	6
1.Değişkenlik/olumsuzluk	-					
2.Duygu düzenleme	,30**	-				
3.Anne_Ödül	-,12*	,22**	-			
4.Anne_Ceza	,23**	-,24**	,01	-		
5.Anne_Büyütme	,31**	-,14**	-,17**	,54**	-	
6.Anne_İhmal	,19**	-,31**	-,66**	,25**	,00	-
7.Anne_Avutma	,15**	-,08	,34**	,64**	,53**	-,13*

** p<,01; * p<,05

Tablo 23'te çocukların duygu düzenleme becerileri ile annelerin çocuk duygularına yönelik tepkileri arasında ilişki olup olmadığı sunulmuştur.

Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile annelerin ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde ($r=-,12$; $p<,05$); ceza ($r=,23$; $p<,01$), büyütme ($r=,31$; $p<,01$), ihmal ($r=,19$; $p<,01$) ve avutma ($r=,15$; $p<,01$) tepkilerini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annelerin ödül tepkisini kullanma düzeyleri ($r=,22$; $p<,05$) arasında pozitif yönde; ceza ($r=-,24$; $p<,01$), büyütme ($r=-,14$; $p<,01$) ve ihmal ($r=-,31$; $p<,01$) tepkilerini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit

edilmiştir. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annelerin avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında ($r=-,08$; $p>,05$) anlamlı ilişki görülmemiştir.

Tablo 23'ten edinilen bulgulara göre; anneleri daha fazla ödül tepkisini kullanan çocukların duygu düzenleme becerileri daha yüksek, değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha düşüktür. Anneleri daha fazla ceza, büyütme, ihmal ve avutma tepkilerini kullanan çocukların duygu düzenleme becerileri daha düşük, değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 24

Baba Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5	6
1.Değişkenlik/olumsuzluk	-					
2.Duygu düzenleme	-,30**	-				
3.Baba_Ödül	-,08	,08	-			
4.Baba_Ceza	,22**	-,13*	,10	-		
5.Baba_Büyütme	,28**	-,13*	,28**	,48**	-	
6.Baba_İhmal	,09	-,12*	-,75**	,10	-,19**	-
7.Baba_Avutma	,24**	-,07	,43**	,52**	,51**	-,27**

** $p<,01$; * $p<,05$

Tablo 24'te çocukların duygu düzenleme becerileri ile babalarının çocukların duygularına yönelik tepkileri arasında ilişki olup olmadığı sunulmuştur.

Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile babaların ceza ($r=,22$; $p<,01$), büyütme ($r=,28$; $p<,01$) ve avutma ($r=,24$; $p<,01$) tepkileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile babaların ödül ($r=-,08$; $p>,05$) ve ihmal ($r=,09$; $p>,05$) tepkileri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile babaların ceza ($r=-,13$; $p<,05$), büyütme ($r=-,13$; $p<,05$) ve ihmal ($r=-,12$; $p<,05$) tepkileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile babaların ödül ($r=,08$; $p>,05$) ve avutma ($r=-,07$; $p>,05$) tepkilerini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki görülmemiştir.

Tablo 24'ten edinilen bulgulara göre; babaları duygularına yönelik ceza, büyütme ve avutma tepkisini daha fazla gösteren çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha yüksektir. Babaları duygularına yönelik ceza, büyütme ve ihmal tepkilerini daha fazla gösteren çocukların duygu düzenleme düzeyleri daha düşüktür.

Tablo 25

Öğretmen Tepkileri ile Çocuk Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	1	2	3	4	5	6
1.Değişkenlik/olumsuzluk	-					
2.Duygu düzenleme	-,30**	-				
3.Öğretmen_Ödül	,03	-,08	-			
4. Öğretmen_Ceza	,01	-,07	,06	-		
5. Öğretmen_Büyütme	,02	-,02	,38**	,35**	-	
6. Öğretmen_İhmal	,05	,07	-,70**	,19**	,29**	-
7. Öğretmen_Avutma	-,00	-,16**	,50**	,53**	,41**	-,25**

** p<,01; * p<,05

Tablo 25'te çocukların duygu düzenleme becerileri ile öğretmenlerin çocukların duygularına verdikleri tepkiler arasında ilişki olup olmadığı sunulmuştur.

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile öğretmenlerin avutma ($r=-,16$; $p<,01$) tepkileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile öğretmenlerin ödül ($r=-,08$; $p>,05$), ceza ($r=-,07$; $p>,05$), büyütme($r=-,02$; $p>,05$) ve ihmal ($r=,07$; $p>,05$) tepkileri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile öğretmenlerin ödül ($r=,03$; $p>,05$), ceza ($r=,01$; $p>,05$), büyütme($r=,02$; $p>,05$), ihmal ($r=,05$; $p>,05$) ve avutma ($r=-,00$; $p>,05$) tepkileri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tablo 25'ten edinilen bulgulara göre; öğretmenleri duygularına yönelik avutma/dikkat dağıtma tepkisini daha fazla kullanan çocukların duygu düzenleme düzeyleri daha düşüktür.

Duygu Düzenleme Ölçeği Alt Boyutları İçin Çoklu Regresyon Sonuçları

Çocukların duygu düzenleme becerilerinin ailenin aylık geliri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, annelerin çocuk duygularına yönelik tepkileri, babaların çocuk duygularına yönelik tepkileri ve öğretmenlerin çocuk duygularına yönelik tepkileri ile ne derece açıklanabildiğini görmek amacıyla adimsal (stepwise) regresyon analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda bütün değişkenler tek seferde analize eklenerek anlamlılığına göre otomatik analiz edilmiş ve anlamlı olmayan değişkenler elenmiştir (Çakır Zeytinoglu, 2007).

Tablo 26

Duygu Düzenleme Alt Boyutu İçin Çoklu Regresyon Sonuçları

Değişkenler	R ²	Düzeltilmiş R ²	B	Std. Hata	Beta (β)
(Sabit)			3,60	,10	
Anne_ihmal	,08	,08	-,31	,07	-,29**
(Sabit)			3,64	,10	
Anne_ihmal	,12	,12	-,32	,06	-,29**
Baba_ilkokul			-,24	,07	-,20**
(Sabit)			3,88	,13	
Anne_ihmal	,15	,14	-,32	,06	-,29**
Baba_ilkokul			-,21	,07	-,18**
Öğretmen_avutma			-,08	,03	-,15**
(Sabit)			3,72	,15	
Anne_ihmal	,16	,15	-,29	,06	-,27**
Baba_ilkokul			-,17	,07	-,14**
Öğretmen_avutma			-,08	,03	-,14**
Aylık gelir			2,40	,00	,14**

** p<,01; * p<,05

Tablo 26 incelendiğinde, çocukların duygu düzenleme düzeylerindeki toplam değişimin %15'inin annenin ihmal tepkisi, babanın eğitim düzeyi, öğretmenin avutma tepkisi ve ailenin aylık geliri tarafından açıklandığı görülmektedir.

Tabloya 26'ya göre çocuklarda duygu düzenleme becerisini; annelerin ihmal etme tepkisi tek başına %08'ini, babanın eğitim düzeyi tek başına %04'ünü, öğretmenin avutma tepkisi tek başına %02'sini, ailenin aylık geliri tek başına %01'ini açıklamaktadır.

Tabloya 26'ya göre çocuklarda duygu düzenleme becerisi ile annenin ihmal tepkisi (β :-,29), babanın ilkokul mezunu olması (β :-,20), öğretmenin avutma tepkisi (β :-,15) arasında negatif yönde anlamlı ilişki varken, ailenin aylık geliri (β :,14) ile çocuk duygu düzenleme becerisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Buna göre, anneleri ihmal tepkilerini daha fazla kullanan, babaları ilkokul mezunu olan ve öğretmenleri avutma tepkisini daha fazla kullanan çocukların duygu düzenleme becerileri daha düşüktür. Ailesinin aylık geliri daha yüksek olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 27

Değişkenlik/Olumsuzluk için Çoklu Regresyon Sonuçları

Değişkenler	R ²	Düzeltilmiş R ²	B	Std. Hata	Beta (β)
(Sabit)			1,40	,11	
Anne_büyütme	,08	,08	,17	,04	,28**
(Sabit)			2,31	,25	
Anne_büyütme	,14	,13	,18	,03	,32**
Anne_ödül			-,22	,05	-,24**
(Sabit)			2,47	,25	
Anne_büyütme	,17	,16	,15	,04	,26**
Anne_ödül			-,21	,05	-,23**
Aylık gelir			-2,57	,00	-,17**
(Sabit)			2,39	,26	
Anne_büyütme	,18	,17	,13	,04	,21**
Anne_ödül			-,23	,05	-,25**
Aylık gelir			-2,19	,00	-,15**
Baba_avutma			,08	,03	,14**
(Sabit)			2,42	,25	
Anne_büyütme	,19	,18	,12	,04	,21**
Anne_ödül			-,17	,06	-,18**
Aylık gelir			-2,11	,00	-,14**
Baba_avutma			,11	,04	,20**
Baba_ödül			-,09	,05	-,15*

** p<,01; * p<,05

Tablo 27 incelendiğinde, çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerindeki toplam değişimin %18'inin annenin büyütme tepkisi, annenin ödül tepkisi, ailenin aylık geliri, babanın avutma tepkisi ve babanın ödül tepkisi tarafından açıklandığı görülmektedir.

Tabloya 27'ye göre çocuklarda değişkenlik/olumsuzluk düzeyini; annelerin büyütme tepkisi tek başına %08'ini, annenin ödül tepkisi tek başına %05'ini, ailenin aylık geliri tek başına

%03'ünü, babanın avutma tepkisi tek başına %02'sini, babanın ödöl tepkisi tek başına %01'ini açıklamaktadır.

Tablo 27'ye göre, çocuk değişkenlik/olumsuzluk düzeyi ile annenin ödöl tepkisi (β :-,24), ailenin aylık geliri (β :-,17) ve babanın ödöl tepkisi (β :-,15) arasında negatif yönde anlamlı ilişki varken; annenin büyütme tepkisi (β :-,28) ve babanın avutma tepkisi (β :-,14) ile çocuk değişkenlik/olumsuzluk düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Buna göre, anne-babası daha fazla ödüllendirme tepkisi kullanan çocukların ve ailesinin aylık geliri daha yüksek olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha düşüktür. Anneleri daha fazla büyütme tepkisi kullanan çocukların ve babaları daha fazla avutma tepkisi kullanan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmadan elde edilen sonuçlar, 3 aşamada verilmiştir.

İlk aşama, çalışmaya katılan çocukların “Duygu Düzenleme Ölçeği” alt boyutlarından aldıkları puanlar ile çalışmaya katılan anne, baba ve öğretmenlerin “Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri içermektedir. İkinci aşamada, çalışmaya katılan çocukların “Duygu Düzenleme Ölçeği” alt boyutlarından aldıkları puanların kişisel bilgi formları ile elde edilen verilere göre incelendiği sonuçlar yer almaktadır. Son aşamada ise; çalışmaya katılan anne, baba ve öğretmenlerin “Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği” alt boyutlarından aldıkları puanların kişisel bilgi formları ile elde edilen verilere göre incelendiği sonuçlara yer verilmiştir.

1- Çalışmaya Katılan Çocukların Duygu Düzenleme Düzeyleri ile Anne, Baba Ve Öğretmenlerinin Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

- Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile annelerin ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde; ceza, büyütme ve ihmal tepkilerini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Çocukların duygu

düzenleme düzeyleri ile annelerin avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile annelerin ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde; ceza, büyütme, ihmal ve avutma tepkilerini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

- Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile babaların ceza, büyütme ve ihmal tepkilerini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile babaların ödül ve avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile babaların ceza, büyütme ve avutma tepkilerini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile babaların ödül ve ihmal tepkisini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.
- Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile öğretmenlerin avutma tepkisini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Çocukların duygu düzenleme düzeyleri ile öğretmenlerin ödül, ceza, büyütme ve ihmal tepkilerini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile öğretmenlerin çocukların duygularına verdikleri tepkiler arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.
- Çocukların duygu düzenleme düzeylerindeki toplam değişimin %15'inin annenin ihmal tepkisi, babanın eğitim düzeyi, öğretmenin avutma tepkisi ve ailenin aylık geliri tarafından açıklandığı görülmektedir. Tabloya göre çocuklarda duygu düzenleme becerisini; annelerin ihmal etme tepkisi tek başına %08'ini, babanın eğitim durumu tek başına %04'ünü, öğretmenin avutma tepkisi tek başına %02'sini, ailenin aylık geliri tek başına %01'ini açıklamaktadır.
- Çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerindeki toplam değişimin %18'inin annenin büyütme tepkisi, annenin ödüllendirme tepkisi, ailenin aylık geliri, babanın avutma tepkisi ve babanın ödüllendirme tepkisi tarafından açıklandığı görülmektedir. Tabloya 26'ya göre çocuklarda değişkenlik/olumsuzluk düzeyini; annelerin büyütme tepkisi tek başına %08'ini, annenin ödüllendirme tepkisi tek başına %05'ini, ailenin aylık geliri tek başına %03'ünü, babanın avutma tepkisi tek başına %02'sini, babanın ödüllendirme tepkisi tek başına %01'ini açıklamaktadır.

2- Çalışmaya Katılan Çocukların Duygu Düzenleme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesinden Elde Edilen Sonuçlar

- Çocukların yaşı ile duygu düzenleme ve değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.
- Anne yaşı ile çocukların duygu düzenleme ve değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.
- Baba yaşı ile çocukların duygu düzenleme düzeyleri arasında anlamlı ilişki görülmezken; değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.
- Çocukların cinsiyetine göre duygu düzenleme düzeyleri arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Erkek çocuklarının değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek; kız çocuklarının duygu düzenleme düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Çocukların kardeş sahibi olma durumlarına göre duygu düzenleme ve değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri farklılaşmamaktadır.
- Anneleri ilkokul mezunu olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri, anneleri üniversite mezunu olan çocuklardan; anneleri ortaokul mezunu olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri, anneleri üniversite mezunu olan çocuklardan daha yüksektir. Anneleri lise mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri, anneleri ilkokul mezunu olan çocuklardan; anneleri üniversite mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri, anneleri ilkokul mezunu olan çocuklardan ve ortaokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.
- Anneleri herhangi bir işte çalışmayan çocukların, anneleri herhangi bir işte çalışan çocuklara göre değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha yüksek; duygu düzenleme düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.
- Babası ortaokul mezunu olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri babası üniversite mezunu olan çocuklardan daha yüksektir. Babası üniversite mezunu olan çocukların duygu düzenleme düzeyleri, babası ilkokul mezunu olan çocuklardan daha yüksektir.

- Ailenin aylık toplam geliri ile çocukların duygu düzenleme düzeyleri arasında pozitif yönde; değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

3- Çalışmaya Katılan Anne, Baba ve Öğretmenlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesinden Elde Edilen Sonuçlar

- Annelerin yaşı ile çocukların duygularına yönelik büyütme tepkisini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Anne yaşı ile ödül, ceza, ihmal ve avutma tepkilerini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.
- Annelerin çalışma durumuna göre; herhangi bir işte çalışmayan annelerin, ödül, ceza, büyütme ve avutma tepkilerini herhangi bir işte çalışan annelere göre daha fazla tercih etmektedir. Anne çalışma durumuna göre ihmal etme tepkisini kullanma düzeyleri farklılaşmamaktadır.
- Anne eğitim düzeyine göre; üniversite mezunu olan anneler ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelere göre ve lise mezunu olan anneler, ilkokul mezunu olan annelere göre cezalandırma, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullanmaktadır. Ayrıca ortaokul mezunu olan anneler ilkokul mezunu olan annelere göre avutma tepkisini daha az tercih etmektedir.
- Babaların yaşı ile çocuk duygularına verdikleri tepkiler arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.
- Baba eğitim düzeyine göre; üniversite mezunu olan babalar ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan babalara göre cezalandırma, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullanmaktadır. Lise mezunu olan babalar da ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan babalara göre büyütme tepkisini daha az tercih etmektedir.
- Öğretmenlerin yaşı ile çocuk duygularına yönelik ödül tepkisini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde; ihmal etme tepkisini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Öğretmenlerin yaşı ile ceza, büyütme ve avutma tepkilerini kullanma düzeyleri arasında anlamlı ilişki görülmemiştir.
- Öğretmenlerin eğitim düzeyine göre çocukların duygularına verdikleri tepkiler arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

- Öğretmenlerin alanda çalışma süresi ile ödül ve büyütme tepkilerini kullanma düzeyleri arasında negatif yönde; ihmal tepkisini kullanma düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin alanda çalışma süresi ile ceza ve avutma tepkileri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.
- Öğretmenlerin sınıfındaki çocuk sayısı ile çocuk duygularına verdikleri tepkiler arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir.

Tartışma

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki incelenerek alan yazına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Bu bağlamlarda çalışmada elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerisi ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde öncelikle ölçekler arası korelasyon sonuçlarına bakılmıştır.

Çocuğun duygu düzenleme becerisi, anne ve babası başta olmak üzere çocuk için önemli kişilerin duygulara ilişkin değerlendirmeleri ve davranışları ile yakından ilgilidir (Gross, 1999). Özellikle bebeklik ve erken çocukluk döneminde çocukla en çok vakit geçiren, ilgi ve bakım gösteren kişi çoğunlukla anne olmaktadır. Bu sebeple anneler, çocukların duygusal durumlarında ve gelişimlerinde büyük etki sahibidir. Annelerin, duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu düzenleme becerisi üzerinde de etkili olacağı düşünülerek çalışmanın temel amaçlarından biri annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu temel amaç çerçevesinde, annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler incelendiğinde; anneleri daha fazla ödül tepkisini kullanan çocukların duygu düzenleme düzeylerinin daha yüksek değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha düşük olduğu ve anneler daha fazla ceza,

büyütme, ihmal ve avutma tepkilerini kullanan çocukların duygu düzenleme düzeylerinin daha düşük, değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları daha önce yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Bkz: Özkan, 2019; Sille, 2016). Işık Uslu (2016) da yaptığı çalışmada annelerin çocukların duygularına ilişkin inançları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptamıştır. Bu çalışmaların bulguları birlikte değerlendirildiğinde, annelerin çocukların duygularını önemsemesi, çocukların duygularına ilişkin inançları ve çocukların duygularına yönelik yardım ve destek içeren ödül tepkileri çocukların duygu düzenleme becerilerini olumlu yönde etkilerken, çocuk duygularının anneler tarafından görmezden gelinmesi, cezalandırılması veya dikkat edilmemesi çocukların duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Erken çocukluk döneminde çocuğun duygusal gelişiminin desteklenmesi sürecinde anneler ile birlikte babalar da birincil öneme ve role sahiptir. Araştırmanın temel amaçlarından bir diğeri babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda mevcut çalışmada edindiğimiz bulgulara göre; babaları ceza, büyütme ve ihmal tepkilerini daha fazla kullanan çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha düşük olduğu; babaları ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha fazla tercih eden çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocukların duygularını reddetmeyi ve/veya cezalandırmayı içeren ceza tepkisi, çocuğun deneyimlediği duygu ile aynı duyguyu hissetmeyi ifade eden büyütme tepkisi, çocuğun duygusunu fark etmemeyi veya görmezden gelmeyi içeren ihmal tepkisi ve çocuğun dikkatini dağıtarak duygusal durumunu değiştirmeyi hedefleyen avutma/dikkat dağıtma tepkisi çocukların yaşadıkları duyguyu anlamlandırmasına ve tecrübe etmesine fırsat sunmada yetersizdir. Mevcut çalışma bulgularına göre babaları bu tepkileri daha fazla kullanan çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha düşük olduğu; huysuzluk, tepkisellik, duyguları kontrol etmede güçlük gibi değişken ve olumsuz duygusallığı ifade eden değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Babaların duygu sosyalleştirme davranışları ile çocuklarının duygu düzenleme becerilerini inceleyen başka bir çalışmada, mevcut çalışmanın bulgularından farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Özkan (2019) çalışmasında ebeveynde sıkıntı tepkisi ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki; babaların duygu odaklı tepkileri, duyguyu kolaylaştırıcı tepkileri ve cezalandırıcı tepkileri

ile çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir.

Okul öncesi eğitim sınıfı, çocuğun ailesi ve evi dışında uzun süreli vakit geçirdiği ilk ortam olması sebebiyle çocuk için yeni ve önemli fırsatlar barındırmaktadır. Okul öncesi eğitime başlayan çocukların gün içerisinde uzun süre birlikte olduğu ve çocuk üzerinde büyük etkiler yaratabilecek olan okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların duygusal gelişimini desteklemede önemli rolü olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın temel amaçlarından biri de öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişkileri incelemektir. Yapılan analizler sonucunda; öğretmenleri avutma tepkisini daha fazla kullanan çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Avutma/dikkat dağıtma tepkisi, duyguyu deneyimlediği esnada, çocuğun ilgilenebileceği veya sevebileceği başka bir şey sunarak çocuğu yaşadığı duygusal durumdan uzaklaştırmayı ifade eder (örneğin; çocuk öfkelenildiğinde ona sevdiği bir şey almak). Bu tepki çocuğun duygusunu önemsememeyi ve en aza indirmeyi içerir ve bu sebeple duygu düzenleme becerisini destekleyici bir tepki olmadığı düşünülebilir. Mevcut çalışmada bu düşünce ile paralel şekilde, öğretmenleri daha fazla avutma tepkisi kullanan çocukların, öğretmenleri daha az avutma tepkisi kullanan çocuklara kıyasla duygu düzenleme düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Fakat öğretmenlerin diğer tepki türlerine göre çocukların duygu düzenleme becerisinin farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durumun, mevcut çalışmada öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarına ilişkin verilerin öğretmenlerin öz bildirimleri yoluyla edinilmiş olmasından ve öğretmenlerin kendilerini objektif olarak değerlendirmemiş olabileceklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer amacı çocukların duygu düzenleme becerileri ile ilişkili olabilecek çeşitli faktörleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çocukların duygu düzenleme becerileri birtakım sosyo-demografik değişkenlere göre incelendiğinde; çocuklarda duygu düzenleme becerisinin çocuğun yaşına ve kardeşi olup olmama durumuna göre farklılaşmadığı; çocuğun cinsiyetine, anne ve babanın yaşına, anne ve babanın eğitim düzeyine, annenin çalışma durumuna, ailenin aylık gelirin e göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada çocukların yaşı ile duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Bu çalışma ile paralel şekilde okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin incelendiği araştırmalarda çocukların duygu düzenleme becerilerinin yaşlarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar yer almaktadır (Bayındır, Balaban Dağal ve Önder, 2018; Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; Erel, 2016; İlgar ve Akbaba, 2017; Omrak, 2019). Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu (2017) duygu düzenleme becerisine yönelik literatürde yer alan gelişimsel süreç vurgusuna karşın, yaptıkları çalışmada yaşa göre anlamlı farklılık saptanmamasının çalışmaya katılan çocukların yaşlarının farklı olmasına rağmen, aynı gelişim dönemi içerisinde olmalarından kaynaklanabileceğini ileri sürmüştür. Bu çalışmada da benzer sonuca ulaşılması, farklı yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinde anlamlı farklılık olmamasına rağmen farklı gelişim dönemlerindeki çocuklar ile karşılaştırmalı bir çalışma yapıldığında duygu düzenleme becerisinin farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir.

Çocukların duygu düzenleme becerisinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelendiğinde; erkek çocuklarının değişkenlik/olumsuzluk özelliklerinin kız çocuklara göre daha yüksek olduğu, kızların duygu düzenleme becerilerinin de erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde mevcut çalışma ile paralel şekilde, kız çocuklarının duygu düzenleme düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğunu (Sille, 2016; Ural, Güven, Sezer, Efe Azkeskin ve Yılmaz; 2015) ve erkek çocuklarının değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin kız çocuklardan daha yüksek olduğunu (İlgar ve Akbaba, 2017; Sille, 2016) saptayan çalışmalara rastlanmıştır. Ancak cinsiyete göre çocuklarda duygu düzenleme becerisinin farklılaşmadığına ilişkin sonuçların bulunduğu çalışmalar (Seçer, 2017; Erel, 2016; Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; Bayındır, Balaban Dağal ve Önder, 2018; Omrak, 2019; Özkan, 2019; Sille, 2016; Gelgör, 2016) da yer almaktadır. Günümüze kadar yapılmış olan araştırmalar ile mevcut çalışmanın ortak bulguları incelendiğinde; birçok araştırma sonucuna göre kız çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu ve erkek çocuklarının kız çocuklardan daha fazla değişken ve olumsuz duygular gösterme eğiliminde oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarının duygularına yönelik farklı duygu sosyalleştirme tepkilerini kullanmaları cinsiyete göre duygu düzenleme becerisinde farklılıklara yol açabilir. Kılıç (2012) kız çocuklarının duyguları anlama becerisinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğunu tespit

etmiştir. Fivush, Brotman, Buckner ve Goodman (2000) yaptıkları araştırmada, okul öncesi dönem çocuğuna sahip ebeveynlerin, kız çocuklarına erkekler çocuklarından daha fazla duygu kelimesi kullandığını saptamıştır. Kız çocuklarla duygular hakkında daha fazla konuşulması, erkek çocukların duygularına yönelik “Erkekler ağlamaz” gibi duyguları engellemeyi teşvik eden cevaplar verilmesi de çocukların duyguları düzenleme becerilerinde cinsiyet temelli farklılıklara sebep olabilir.

Araştırma kapsamında çocuk duygu düzenleme becerisine ilişkin incelenen bir diğer değişken de anne ve babanın yaşı olmuştur. Araştırma bulgularına göre daha genç anne ve babaların çocuklarında huysuzluk, duygu kontrolsüzlüğü ve tepkisellik gibi özellikleri içeren değişkenlik/olumsuzluk özellikleri daha yüksektir. Bu durum, genç ebeveynlerin çocuk bakımı ve çocuklarla duygusal iletişim, çocuklarda duygu gelişimi ve destekleyici duygu sosyalleştirme davranışları konusunda daha deneyimsiz olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu (2017) da çalışmasında daha genç annelerin çocuklarının değişkenlik/olumsuzluk puanlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Alanyazında anne ve baba yaşına göre çocuklarda duygu düzenleme becerisinin farklılaşmadığını saptayan çalışmalar da bulunmaktadır (Erel, 2016; Özkan, 2019).

Çocukla aynı ev ve aile ortamında bir arada yaşayan ve sosyalleşme deneyimleri sunan kardeş faktörünün de çocukların duygu düzenleme becerilerinde etkili olabileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri, kardeş sahibi olup olmama durumuna göre de incelenmiştir ve edinilen bulgulara göre çocukların kardeş sahibi olup olmama durumuna göre duygu düzenleme becerilerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu farklı araştırmaları destekler niteliktedir (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; Erel, 2016; Omrak, 2019; Özkan, 2019). İlgar ve Akbaba (2017) ise araştırmalarında çocuğun kardeş sayısı arttıkça duygu düzenleme düzeyinin azaldığı ve değişkenlik/olumsuzluk düzeyinin yükseldiği bulgusuna ulaşmıştır.

Aylık gelirin aile içi duygusal iklim, sosyal ve eğitsel imkanlara erişim gibi pek çok faktörü etkilemesi ve ekonomik sıkıntıların ebeveynlerin stres düzeyini artırması muhtemeldir. Bu doğrultuda çalışmada ailenin aylık geliri ile çocukların duygu düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Edinilen bulgulara göre; ailenin aylık geliri arttıkça çocukların duygu düzenleme düzeyleri artmakta ve huysuzluk, öfke kontrolsüzlüğü vb. şekilde ortaya çıkan değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri azalmaktadır. Daha önce yapılan

alışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusu ile paralellik gösteren çalışmalara (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; Erel, 2016; Omrak, 2019) rastlanmıştır. Fakat aylık hane gelirine göre çocuklarda duygu düzenleme becerisinin farklılaşmadığını belirten çalışmalara da rastlanmıştır (Gelgör, 2016). Daha yüksek gelirli ailelerin düşük gelirli ailelere göre ekonomik problemlerinin daha az olması ailenin refah düzeyini ve aile içi iletişimin ve etkileşimin kalitesini de etkilemesi ve bu bağlamda çocuklarda duygu düzenlemenin gelişimini destekleyici ortam ve iklimin sağlanması muhtemeldir.

Çocukların duygu düzenleme becerileri annelerinin eğitim düzeyine göre incelendiğinde; anneleri daha yüksek eğitim düzeyine sahip çocukların, anneleri daha düşük eğitim düzeyine sahip çocuklara göre duygu düzenleme becerilerinin daha yüksek, değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin ise daha düşük olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi daha yüksek annelerin ocuk yetiştirme ve çocuğun gelişimini destekleme konularında okumalar ve araştırmalar yapması ve bu sayede daha bilinçli ebeveyn olması muhtemeldir. Alanyazında anne eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların duygu düzenleme düzeylerinin de yükseldiğini tespit eden çalışmalara (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; İlgar ve Akbaba, 2017) ve değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin azaldığını (İlgar ve Akbaba, 2017) belirleyen çalışmalara rastlandığı gibi anne ve baba eğitim düzeyine göre ocuk duygu düzenleme becerisinin farklılaşmadığını saptayan çalışmalara (Gelgör, 2016; zkan, 2019) da rastlanmıştır.

Çocukların duygu düzenleme becerileri babaların eğitim düzeyine göre incelendiğinde; babası ortaokul mezunu olan çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin, babası niversite mezunu olan çocuklardan daha yüksek olduğu ve babası niversite mezunu olan çocukların duygu düzenleme becerilerinin babası ilkokul mezunu olan çocuklardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusuna göre babaların niversite eğitimi almış olmaları çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde olumlu etki göstermektedir. Daha nceki çalışmalar incelendiğinde çocukların duygu düzenleme becerilerini inceleyen araştırmalarda baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık olmadığını gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; Gelgör, 2016; Omrak, 2019; zkan, 2019). Çalışmanın bu bulgusu Türk toplumunda mevcut olarak bilinen, babaların ocuk bakımı ve ocuk ile ilgilenme gibi sorumluluklarda annelerden daha geride olduğu ve dolayısıyla anneye dair özelliklerin ocuk gelişimi üzerinde daha fazla etki yarattığı fikri ile

uyuşmamaktadır. Araştırma varsayımlarında anne ve baba eğitim düzeyi ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasında olumlu yönde ilişki bulunacağı varsayılmıştır. Geçmiş çalışmaların aksine bu çalışmada beklenen varsayımın sağlanarak baba eğitim düzeyinin, annelerin eğitim düzeyinde olduğu gibi, çocuk duygu düzenleme becerisi ile olumlu yönde ilişki göstermiş olması, çalışmaya katılan babaların çocuklarının bakımında anneler ile birlikte dengeli sorumluluk aldığını ve çocukları ile olumlu duygusal paylaşımlarının ve etkileşim düzeylerinin yüksek olduğuna işaret ediyor olabilir.

Çocukların duygu düzenleme becerileri ile annelerinin çalışma durumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde edinilen bulgulara göre; çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına göre duygu düzenleme becerisi daha yüksek, değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri daha düşüktür. Annelerin çalışıyor olması, annenin eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri ile ilişki göstermesi muhtemeldir. Anne eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre çocukların duygu düzenleme becerilerini incelediğimiz bulgularda olduğu gibi annenin çalışıyor olması ile çocuk duygu düzenleme becerisi arasında olumlu ilişki tespit edilmesi, ailenin sosyoekonomik durumunun çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Çalışan annelerin ev dışında sosyal ortamının olması, gelir kazanması, kendini topluma ve aileye faydalı hissetmesi kendi olumlu duygusallığına etki edebilir ve kendi iyi oluşu ile birlikte evde çocuğu ile birlikte daha keyifli ve verimli vakit geçirmesine imkân sağlaması muhtemeldir. Konuyla ilgili diğer çalışmalar incelendiğinde çocuk duygu düzenleme becerisinin anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığına dair çalışmalar da yer almaktadır (Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu, 2017; İlgar ve Akbaba, 2017; Özkan, 2019).

Çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler incelendikten sonra çocukların duygu düzenleme becerisi ile ilişkili bulunan anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin aylık geliri değişkenlerinin çocuklarda duygu düzenleme becerisini yordama düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocukların duygu düzenleme düzeylerindeki toplam değişimin %15'inin annenin ihmal tepkisi, babanın eğitim düzeyi, öğretmenin avutma tepkisi ve ailenin aylık geliri tarafından açıklandığı görülmüştür. Buna göre, çocuklarda duygu düzenleme becerisi; annenin ihmal tepkisi, babanın eğitim düzeyi, öğretmenin avutma tepkisi tarafından olumsuz yönde; ailenin aylık geliri tarafından olumlu yönde yordanmaktadır. Duygu düzenleme ölçeği değişkenlik/olumsuzluk alt boyutu için yapılan

çoklu regresyon analizi sonucunda çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerindeki toplam değişimin %18'inin annenin büyüme tepkisi, annenin ödül tepkisi, ailenin aylık geliri, babanın avutma tepkisi ve babanın ödül tepkisi tarafından açıklandığı görülmüştür ve çocuğun değişkenlik/olumsuzluk düzeyi ile annenin ödül tepkisi, ailenin aylık geliri ve babanın ödül tepkisi arasında negatif yönde anlamlı ilişki; annenin büyüme tepkisi ve babanın avutma tepkisi ile çocuk değişkenlik/olumsuzluk düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, anne ve babaların ödül tepkileri ve ailenin aylık geliri çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerini olumsuz yönde; annelerin büyüme tepkisi ve babaların avutma tepkisi ise çocukların değişkenlik/olumsuzluk düzeylerini olumlu yönde yordamaktadır.

Çalışma kapsamında anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları çocukların duygularına verdikleri tepkiler çerçevesinde incelenmiş ve birtakım sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşma durumları araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin duygu sosyalleştirme davranışları annenin yaşı, annenin eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır. Babaların duygu sosyalleştirme davranışları yaşlarına göre farklılaşmamakta, eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır. Öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları eğitim düzeylerine ve sınıfındaki öğrenci sayısına göre farklılaşmazken, yaşına ve alanda çalışma süresine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Annelerin yaşına göre duygu sosyalleştirme davranışlarını incelediğimizde; daha genç annelerin, çocukla benzer duyguyu yaşama ve duyguyu çocuğa yansıtmayı içeren büyüme tepkisini daha fazla tercih ettiği görülmüştür. Genç anneler annelik konusunda daha tecrübesiz olması, sebebiyle çocukların duygularına karşılık daha hassas tutum göstererek daha fazla büyüme tepkisi kullanıyor olabilirler. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde anne yaşına göre annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının farklılaşmadığına ilişkin çalışmalara rastlanmıştır (Büyükbiçer, 2019; Özkan, 2015; Özkan, 2019).

Annenin çalışma durumuna göre duygu sosyalleştirme davranışları incelendiğinde, herhangi bir işte çalışmayan annelerin ödül, ceza, büyüme ve avutma tepkilerini çalışan annelere göre daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Büyükbiçer (2019) araştırmasında, çalışmayan annelerin cezalandırıcı tepki, küçümseme tepkisi ve ebeveynde sıkıntı tepkisini kullanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ersay (2014) çalışmasında çalışmayan

annelerin ceza tepkisini çalışan annelere göre daha fazla tercih ettiklerini saptamıştır. Mevcut çalışmada bu çalışmaların bulgularıyla paralel olarak herhangi bir işte çalışmayan annelerin olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını daha fazla kullandıkları görülmüştür. Fakat mevcut çalışmada olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarının yanında ödül tepkisini de çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha fazla kullandığı tespit edilmiştir. Herhangi bir işte çalışmayan annelerin, bütün vaktini çocukla geçirmesi muhtemeldir. Bütün vaktini çocukla geçiren anneler de çocuğun çok farklı duygularına eşlik ediyor ve farklı duygulara yönelik farklı tepki türlerini tercih ediyor olabilir. Örneğin; çocuğun öfke duygusuna yönelik ceza tepkilerini daha çok tercih ediyorken, üzüntü duygusuna yönelik ödül tepkisini daha fazla kullanıyor olabilir. Anne çalışma durumuna göre duygu sosyalleştirme davranışlarının farklılık göstermediğine ilişkin çalışmalara da rastlanmıştır (Özkan, 2015; Özkan, 2019).

Annenin duygu sosyalleştirme davranışları anne eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde; annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullandıkları görülmektedir. Ceza tepkisi çocuğun duygularını yok saymayı ve cezalandırmayı içerdiği için çocuğun duygusal durumu ile ilgilenmez ve nasıl düzenlenebileceği konusunda yardım ve destek içermez. Büyütme tepkisi, çocukla aynı duyguyu deneyimlemeyi, çocuğun yaşadığı duyguyu çocuğa yansıtmayı içerdiğinden çocuğun duygularını nasıl ifade edeceği ve yöneteceği konusunda destek ve yardım sağlamaz. Avutma tepkisi de çocuğun dikkatini başka konulara çekerek çocuğun dikkatini dağıtmayı veya çocuğa sevdiği veya seveceği bir şeyleri sunarak çocuğu avutmayı içerdiğinden çocuğun duygusuna odaklanmaz, duygunun önemini azaltır. Üç tepki çeşidi de çocuğun duygusuna odaklanmaması ve/veya yardım ve destek içermemesi sebebiyle destekleyici olmayan tepki çeşitleridir. Eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin bu tepkileri daha az kullanıyor olması, eğitim düzeyi daha yüksek annelerin çocukların duygularına yönelik olumsuz tepkileri daha az tercih ettiklerini ifade etmektedir. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının duygularına yönelik daha az cezalandırma tepkisi kullandıklarını belirleyen (Aydın, 2010; Corapci, Aksan ve Yağmurlu, 2012; Hasçuhadar, 2015) olduklarını saptayan çalışmalara; annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını daha az tercih ettiklerini tespit eden çalışmalara (Altıntop, 2019; Büyükbıçer, 2019; Güven ve Erden, 2017; Özkan, 2019) rastlanmıştır. Bu bulgular mevcut çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Ayrıca çalışmamızda anne eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin de arttığı ve değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların duygularına yönelik olumsuz tepkileri kullanma düzeylerinin azalıyor olması ve bu annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olması, annelerin çocukların duygularına verdikleri yanıtların çocukların duygusal becerileri üzerindeki etkilerini destekler niteliktedir. Ayrıca eğitim düzeyinin annenin verdiği tepkilere ve doğrudan veya dolaylı olarak çocuğun duygu düzenleme becerisine etkisi ortaya çıkmaktadır. Literatürde anne eğitim durumuna göre annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının farklılaşmadığına ilişkin çalışmalar da yer almaktadır (Özkan ve Aksoy, 2017).

Babaların duygu sosyalleştirme davranışları yaşlarına göre incelendiğinde baba yaşı ile duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde babaların yaşı ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi araştıran az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Özkan'ın (2019) araştırmasında 20-30 yaş arasındaki babaların 41 yaş ve üzeri yaştaki babalardan daha fazla küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler kullandığını tespit etmiştir. Yani daha genç babaların çocuklarının duygularını küçümseyici ve cezalandırıcı tepkileri daha fazla kullandıkları belirtilmiştir.

Babaların eğitim düzeyine göre duygu sosyalleştirme davranışları incelendiğinde eğitim düzeyi daha yüksek olan babaların ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullandıkları belirlenmiştir. Çalışmanın bu bulguları, anne eğitim düzeyine göre anne tepkilerini incelediğimiz bulgularla benzer sonuçlar göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek babaların; çocukların duygularına odaklanmayan, destek ve yardım içermeyen ceza, büyütme ve avutma tepkilerini daha az kullanmaları eğitim düzeyi yüksek babaların çocukların duygularına yönelik olumsuz tepkileri daha az kullandıklarını göstermektedir. Babaların eğitim düzeyi ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediğimiz bölümde, üniversite mezunu babaların çocuklarının duygu düzenleme becerisinin daha yüksek, değişkenlik/olumsuzluk düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın her iki bulgusu birlikte düşünüldüğünde babaların eğitim düzeyinin yüksek olmasının babaların olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını daha az tercih ettiği ve eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Annelerde de eğitim düzeyine göre benzer sonuçların tespit

edilmesi, anne ve babaların eğitim düzeyinin yükseltilmesinin çocuğun duygusal gelişimi için olumlu etkiler sağlayacağını düşündürmektedir. Kaya (2016) da çalışmanın bulguları ile paralel şekilde babaların eğitim düzeyinin duygu sosyalleştirme davranışlarını olumsuz yönde yordadığını tespit etmiştir. Babaların eğitim düzeyine göre duygu sosyalleştirme davranışlarının farklılaşmadığına ilişkin çalışmalara da rastlanmıştır (Özkan, 2019).

Çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının öğretmenlerinin de duygu sosyalleştirme davranışları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Alanyazında duygu sosyalleştirmeye ilişkin çalışmalarda öğretmenlerin de önemli sosyalleştiriciler olabileceğini belirten çalışmalar (Morris vd., 2013; Denham vd., 2012; Ersay, Türkoğlu ve Kaynak, 2013) yer almasına rağmen; öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını inceleyen az sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Morris vd., 2013; Burak, 2019; Ersay, 2007; Ersay, 2015; Kitzmann ve Howard, 2011; Mirabile ve Kodluboy, 2015). Okul öncesi eğitim alan çocukların erken yaşlarda okul ortamı ve öğretmenle tanışmaları ve yoğun etkileşim içerisinde olmaları sebebiyle okul öncesi öğretmenleri çocuklar için önemli sosyalleştiricilerdir. Çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin yaşlarına göre tercih ettikleri duygu sosyalleştirme davranışları incelendiğinde; öğretmenlerin yaşı arttıkça ödülve büyütme tepkilerini daha az, ihmal tepkilerini daha fazla kullandıkları görülmüştür. Çocuğun duygusu ile ilgilenmeyi, yardım ve destek sağlamayı içeren ödül tepkisi olumlu ve beklenen bir duygu sosyalleştirme davranışıdır. Ödül tepkisi çocuğun duygusunu anlaması, ifade etmesi ve düzenlemesini teşvik eder. Çalışmanın bu bulgusuna göre daha genç öğretmenler daha fazla ödül tepkisi kullanmaktadır. Çocuklarda duygusal gelişimin son yıllarda daha fazla önem kazanması sebebiyle genç öğretmenlerin çocuklarda duygusal gelişimi destekleme konusunda daha bilgili olması ve bu sebeple ödül tepkisini daha fazla kullanması olasıdır. Ödül tepkisi ile birlikte genç öğretmenlerin büyütme tepkisini de daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Büyütme tepkisi çocuğun duygusuna eşlik etmeyi ve duyguyu derinleştirmeyi içerir. Fakat çoğunlukla duyguyu anlama ve yönetme konularında yardım ve destek sağlamaz. Çalışmanın bu bulgusuna göre genç öğretmenler çocuklarla daha fazla duygudaşlık göstermektedir. Öğretmenlerin yaşına göre kullandıkları duygu sosyalleştirme davranışlarına ilişkin edinilen bulgulardan bir diğeri öğretmenlerin yaşı arttıkça ihmal tepkisini daha fazla kullandıklarıdır. Bu bulgu daha ileri yaşlardaki öğretmenlerin çocukların duygularını daha az fark ettikleri ve çocukların duygularına daha az destek verdiklerine işaret etmektedir. Öğretmenlerin yaşına göre edinilen bulgular

değerlendirildiğinde genç öğretmenlerin çocukların duygularını sosyalleştirmede daha olumlu sonuçlar elde ettiği ifade edilebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışlarının yaşlarına göre farklılaşmadığını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Burak, 2019; Ersay, 2015).

Öğretmenlerin alanda çalışma sürelerine göre kullandıkları duygu sosyalleştirme davranışları, öğretmenlerin yaşlarına göre kullandıkları duygu sosyalleştirme davranışları ile benzerlik göstermektedir. Buna göre, daha tecrübeli öğretmenler ödül ve büyütme tepkilerini daha az, ihmal tepkilerini daha fazla kullanmaktadır. Tecrübe ile öğretmenlik becerilerinin gelişim gösterebileceği düşünülebilir. Fakat yukarıda da değinildiği gibi çocukluk döneminde duygusal becerilerin gelişiminin kritik değeri, son yıllarda fark edilmeye ve önem kazanmaya başlamıştır. Ayrıca öğretmenlerin çalışma süresi arttıkça tükenmişlik düzeylerinin de artmış olması muhtemeldir. Bu sebeple yeni mezun öğretmenlerin ve daha genç öğretmenlerin çocukların duygusal gelişimini destekleme konularında daha iyi eğitim almış olmaları ve duygusal gelişimi desteklemeyi daha fazla önemsemeleri olasıdır. Ersay (2015) okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı çalışmada duygu sosyalleştirme davranışlarının çalışma sürelerine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Çalışmada öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının incelendiği bir diğer değişken öğretmen eğitim düzeyi olmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 19'u önlisans, 53'ü lisans ve 2'si yüksek lisans mezunudur. Araştırmada öğretmenlerin eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu duygu sosyalleştirme davranışlarını kullanma düzeylerinin artacağı, olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını kullanma düzeylerinin azalacağı düşünülmüştür. Fakat çalışmada edinilen bulgulara göre önlisans mezunu olan öğretmenler ile lisans ve üzeri eğitim mezunu olan öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları arasında farklılık bulunmamıştır. Çalışmaya katılan lisans mezunu öğretmenlerin 16'sı açıköğretim lisans programı mezunudur. Bu durumun önlisans mezunu ve lisans mezunu öğretmenler arasındaki farkı ılımlaştırıcı etki göstermiş olabileceği düşünülmektedir.

Sınıf mevcudu daha az olan öğretmenlerin çocuklarla daha fazla birebir etkileşim kurabilecekleri ve daha yakından ilgilenebilecekleri düşünülerek sınıf mevcuduna göre duygu sosyalleştirme davranışlarında farklılıklar olabileceği tahmin edilmiştir. Fakat öğretmenlerin sınıflarındaki çocuk sayısına göre kullanmayı tercih ettikleri duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Burak (2019) da okul

öncesi öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısına göre çocukların duygularına verdikleri tepkilerin farklılaşmadığını saptamıştır.

Öneriler

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Duygu düzenleme becerisi yaşam boyu gelişebilen bir beceri olmakla birlikte, okul öncesi dönemde geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çocuğun en çok vakit geçirdiği ve çocuk için en önemli yetişkinler olan anne, baba ve öğretmenlerin çocuklarda duygu düzenleme becerisini geliştirme konusunda bilgilendirilmesine yönelik uygulamalar yapılabilir. Bu bağlamda, okul öncesi öğretmen yetiştirme programlarına çocuklarda duygusal yeterliliği geliştirmeye odaklanan dersler eklenebilir. Öğretmenlere duyguların önemi, duyguların ifade edilmesi, düzenlenmesi ve çocukların duygularını destekleyici sosyalleştirme uygulamaları hakkında hizmetiçi eğitimler verilebilir.
- Araştırmada çocukların duygu düzenleme becerileri ile anne ve babaların çocuklarının duygularına yönelik destekleyici tepkileri arasında olumlu yönde, destekleyici olmayan tepkileri arasında ise olumsuz yönde ilişki olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, ailelere destekleyici duygu sosyalleştirme davranışları konusunda bilgilendirici seminerler, konferanslar, eğitimler düzenlenebilir.
- Ailelerin çocuklarda duygu düzenlemenin önemi ve çocukların duygu düzenleme becerilerinin nasıl geliştirilebileceği, sosyalleştirilebileceği konularında farkındalık ve bilinç kazanmaları için; bu konularda bülten, dergi, broşür vb. çalışmalar hazırlanarak mümkün olduğunca fazla aileye ulaştırılabilir.
- Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babalar çocuklarının duygularına yönelik destekleyici tepkileri daha fazla kullanmakta, destekleyici olmayan tepkileri daha az kullanmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, eğitim düzeyi düşük olan anne ve babalara çocukların duygusal yeterliliğini destekleyici duygu sosyalleştirme davranışları konusunda bilgi ve becerilerini geliştirici eğitimler verilebilir.

- Araştırmada, çalışan annelerin çocuklarının, çalışmayan annelerin çocuklarına göre duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ailenin aylık geliri ile çocukların duygu düzenleme becerisi arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda annelerin çalışma hayatına girmesi teşvik edilebilir, annenin çalışma hayatına girmesi ile ailenin ekonomik durumunun yükseltilmesi de sağlanabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Kuramsal çerçevede belirtildiği gibi duygu sosyalleştirme, sosyalleştiricilerin çocuğun duygularına verdikleri tepkiler, duyguları tartışmaları ve kendi duygu ifadeleri olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Mevcut çalışmada duygu sosyalleştirme davranışları yalnızca çocuk duygularına verilen tepkiler bağlamında değerlendirilmiştir. Bu durum, araştırmanın sınırlılıklarından birini oluşturmaktadır. Daha sonra yapılacak olan araştırmalarda duygu sosyalleştirme davranışları kapsamında literatürde yer alan üç boyut birlikte değerlendirilebilir.
- Araştırmada çocukların duygu düzenleme becerileri ebeveynlerinin bildirimleri yoluyla elde edilmiştir. Daha sonraki araştırmalarda çocukların gözlenmesi yoluyla toplanan verilerin de kullanılması önerilmektedir.
- Çalışmada anne, baba ve öğretmenlerin çocukların duygularına verdikleri tepkiler öz bildirimleri yoluyla elde edilmiştir. Gelecekte anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış gözlemler ve görüşmeler yoluyla elde edildiği çalışmalar yapılabilir.
- Araştırma, çocukları İstanbul ilinde yer alan 3 ilçede devlete bağlı anaokulları ve anasınıflarında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitim gören anne, babalar ve bu sınıflardaki öğretmenler ile yapılmıştır. Gelecekte, farklı özelliklerdeki örneklem grupları (okul öncesi eğitim almayan, özel anaokulu ve anasınıflarında eğitim gören, farklı illerde yer alan vb.) ile yapılabilecek çalışmalar ile karşılaştırmalı sonuçlar elde edilebilir.
- Araştırmada sadece anne, baba ve öğretmenlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çocuk duygu düzenleme becerisinde etkili olabileceği düşünülen aile içi duygusal iklim,

anne-baba-ocuk etkileşimi, ğretmen-ocuk etkileşimi gibi farklı faktörlerin incelendiği araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abe, J. A. A., & Izard, C. E. (1999). The developmental functions of emotions: An analysis in terms of differential emotions theory. *Cognition & Emotion*, 13(5), 523-549.
- Ahn, H. J. (2005). Child care teachers' strategies in children's socialization of emotion. *Early Child Development and Care*, 175(1), 49-61.
- Akbaba, G. (2017). *Beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemesinde çocuk mizacıyla anne davranışları arasındaki etkileşimin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altıntop, İ. (2019). *Ebeveynlerin duygu sosyalleştirmesi ile çocukların sosyal yetkinliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , İzmir.
- Arı, M. & Yaban, H. (2016). Okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: Mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141.
- Aydın, F. (2010). *Maternal emotion regulation, socio-economic status and social context as predictors of maternal emotion socialization practices*. Master Thesis, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Baker, J. K., Fenning, R. M. & Crnic, K. A. (2011). Emotion socialization by mothers and fathers: Coherence among behaviors and associations with parent attitudes and children's social competence. *Social Development*, 20(2): 412-430.
- Bassett, H. H., Denham, S. A., Fettig, N. B., Curby, T. W., Mohtasham, M., & Austin, N. (2017). Temperament in the classroom: Children low in surgency are more sensitive

- to teachers' reactions to emotions. *International Journal of Behavioral Development*, 41(1), 4-14.
- Batum, P., & Yagmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology: Developmental Learning Personality Social*, 25(4), 272-294.
- Bayındır, D., Balaban Dağal, A., & Önder, A. (2018). Türkiye’deki 60-72 aylık çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin ego sağlamlık düzeylerine göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 377-400.
- Boone, R. T., & Cunningham, J. G. (1998). Children's decoding of emotion in expressive body movement: The development of cue attunement. *Developmental psychology*, 34(5), 1007.
- Bozkurt Yükçü, Ş. (2017). *Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt Yükçü, Ş., & Demircioğlu, H. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 216-238.
- Bridges, L. J., Denham, S. A., & Ganiban, J.M. (2004) Definitional issues in emotion regulation. *Child Development*, (75), 340-345.
- Bronson, M. (2000). *Self-regulation in early childhood: Nature and nurture*. New York, NY, US: Guilford.
- Burak, H. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygu düzenleme stratejileri ile çocukların duygularına vermeyi tercih ettikleri cevaplar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tez., Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2015). Mother–child emotion communication and childhood anxiety symptoms. *Cognition and Emotion*, 29(3), 416-431.

- Büyükbiçer, E. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Pegem Atıf İndeksi, 001-214.
- Calkins, S. D., & Dedmon, S. E. (2000). Physiological and behavioral regulation in twoyear-old children with aggressive/destructive behavior problems. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(2), 103-118.
- Calkins, S. D., & Hill, A. (2007). Caregiver Influences on Emerging Emotion Regulation: Biological and Environmental Transactions in Early Development. J. J. Gross (Ed.) *Handbook of emotion regulation* (ss. 229-248) içinde. New York, NY, US: Guilford.
- Cole, P. M., Martin, S. E., & Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, 75(2), 317-333.
- Cole, P. M., Michel, M. K., & Teti, L. O. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: a clinical perspective. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-100.
- Cole, P. M., & Tan, P. Z. (2015). Emotion socialization from a cultural perspective. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (p. 499–519). Guilford.
- Corapci, F., Aksan, N., & Yagmurlu, B. (2012). Socialization of Turkish Children's Emotions: do different emotions elicit different responses?. *Global Studies of Childhood*, 2(2), 106-116.
- Corno, L., & Kanfer, R. (1993). The role of volition in learning and performance. L. Darling Hammond (Ed.), *Review of Research in Education* (ss. 301-341) içinde. Itasca, IL:F.E. Peacock.
- Çakır Zeytinoğlu, F. (2007). İşletmelerin dönen varlıkların satışlar üzerindeki etkileri: en iyi regresyon denkleminin seçimi ve sektörel karşılaştırma. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 23(2), 331-349.

- Denham, S. A. (1997). "When i have a bad dream, mommy holds me": preschoolers' conceptions of emotions, parental socialisation, and emotional competence. *International Journal of Behavioral Development*, 20(2), 301-319.
- Denham, S. A. (1998). Emotional development in young children. New York, NY, US: Guilford.
- Denham, S. A. (2001). Dealing with feelings: Foundations and consequences of young children's emotional competence. *Early Education and Development*, 12(1), 5-10.
- Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: What is it and how do we assess it?. *Early education and development*, 17(1), 57-89.
- Denham, S. A. (2007). Dealing with feelings: How children negotiate the worlds of emotions and social relationships. *Cognition, Brain, Behavior*, 11(1), 1.
- Denham, S. A., & Auerbach, S. (1995). Mother-child dialogue about emotions and preschoolers' emotional competence. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 121(3), 313-337.
- Denham, S. A., Cook, M., & Zoller, D. (1992). 'Baby looks very sad': Implications of conversations about feelings between mother and preschooler. *British Journal of Developmental Psychology*, 10(3), 301-315.
- Denham, S. A., & Kochanoff, A. T. (2002). Parental contributions to preschoolers' understanding of emotion. *Marriage & Family Review*, (34), 311-343.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2007). The socialization of emotional competence. *Handbook of socialization: Theory and research*, 614-637.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Zinsser, K. (2012). Early childhood teachers as socializers of young children's emotional competence. *Early Childhood Education Journal*, 40(3), 137-143.
- Denham, S. A., Blair, K. A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., & Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence?. *Child development*, 74(1), 238-256.

- Denham, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S., & Blair, K. (1997). Parental contributions to preschoolers' emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation and Emotion*, 21(1), 65-86.
- Denham, S. A., Zahn-Waxler, C., Cummings, E. M., & Iannotti, R. J. (1991). Social competence in young children's peer relations: Patterns of development and change. *Child Psychiatry and Human Development*, 22(1), 29-44.
- Denham, S. A., Zoller, D., & Couchoud, E. A. (1994). Socialization of preschoolers' emotion understanding. *Developmental psychology*, 30(6), 928.
- Denollet, J., Nyklicek, I., & Vingerhoets, J.J.M. (2008). Introduction: Emotions, emotion regulation and health. A. Vingerhoets, I. Nyklicek ve J. Denollet (Ed.), *Emotion regulation conceptual and clinical issues*. (ss. 3-12) içinde. New York: Springer.
- Dodge, K., & Garber, J. (1991). Domains of Emotion Regulation. J. Garber and K. Dodge (eds.) *The Development of Emotion Regulation and Dysregulation* (ss. 3-11) içinde. New York: Cambridge University.
- Dunn, J., & Brown, J. (1994). Affect expression in the family, children's understanding of emotions, and their interactions with others. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40(1), 120-137.
- Dunsmore, J.C., Booker, J.A., & Ollendick, T.H. (2013). Parental emotion coaching and child emotion regulation as protective factors for children with oppositional defiant disorder. *Social Development*, 22(3), 444-466.
- Durbin, C. E., & Shafir, D. M. (2008). Emotion regulation and risk for depression. J. R. Z. Abela ve B. L. Hankin (Eds.), *Handbook of depression in children and adolescents* (ss. 149-176) içinde. New York, NY, US: Guilford.
- D'Zurilla, T. J., Maydeu-Olivares, A., & Kant, G. L. (1998). Age and gender differences in social problem solving in college students, middle age, and elderly adults. *Personality and Individual Differences*, (25), 241-252.
- D'Zurilla, T. J., & Nezu, A. M. (1999). *Problem-solving therapy: A social competence approach to clinical intervention*, (2nd ed.). New York: Springer.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241-273.

- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Reiser, M., Murphy, B. C., Losoya, S. H. , & Guthrie, I. K. (2001). The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child Development*, 72(4), 1112-1134.
- Eisenberg, N. , & Fabes, R. A. (1990). Empathy: conceptualization, measurement, and relation to prosocial behavior. *Motivation and Emotion*, 14(2), 131-149.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A. , & Murphy, B. C. (1996). Parents' reactions to children's negative emotions: Relations to children's social competence and comforting behavior. *Child Development*, 67(5), 2227-2247.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., & Reiser, M. (1999). Parental reactions to children's negative emotions: Longitudinal relations to quality of children's social functioning. *Child development*, 70(2), 513-534.
- Eisenberg, N., Hofer, C. , & Vaughan, J. (2007) Effortful control and its socio-emotional consequences. J. J. Gross (ed.) *Handbook of emotion regulation* (ss. 3-24) içinde. New York, NY, US: Guilford.
- Eisenberg, N., Sadovsky, A. , & Spinrad, T. L. (2005). Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and academic outcomes. *New directions for child and adolescent development*, 2005(109), 109-118.
- Eisenberg, N. , & Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child development*, 75(2), 334-339.
- Eisenberg, N., Valiente, C., Morris, A. S., Fabes, R. A., Cumberland, A., Reiser, M., Gershoff, E. T., Shepard, S. A., & Losoya, S. (2003). Longitudinal relations among parental emotional expressivity, children's regulation, and quality of socioemotional functioning. *Developmental Psychology*, 39(1), 3–19. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.1.3>
- Erel, S. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocuklarda bakış açısı alma becerileri, duygu düzenleme ve ahlak gelişiminin davranış sorunları ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Ersay, E. (2007). *Preschool teachers' emotional experience traits, awareness of their own emotions and their emotional socialization practices*. Doctorate thesis, The Pennsylvania State University, USA.
- Ersay, E. (2014). Parental socialization of emotion: How mothers respond to their children's emotions in Turkey. *International Journal of Emotional Education*, 6(1), 33-46.
- Ersay, E. (2015). Preschool Teachers' Emotional Awareness Levels and Their Responses to Children's Negative Emotions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (191), 1833-1837.
- Ersay, E., Türkoğlu, D., & Kaynak, K. B. (2014). Investigating the relationship between preservice early childhood teachers' emotional awareness levels and their emotion regulation strategies. *European Journal of Research on Education*, 2(2), 229-237.
- Fabes, R. A., & Eisenberg, N. (1992). Young children's coping with interpersonal anger. *Child development*, 63(1), 116-128.
- Fabes, R. A., Leonard, S. A., Kupanoff, K., & Martin, C. L. (2001). *Child Development*, 72(3): 907-920.
- Fırat, Y. (2018). *Children's resilience, emotion regulation, social competence, and problem behaviors in an at-risk community in Turkey*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent–child emotion narratives. *Sex roles*, 42(3-4), 233-253.
- Frankel, N., Wang, S., & Stern, D.L. (2012). Conserved regulatory architecture underlies parallel genetic changes and convergent phenotypic evolution. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 109(51), 20975-20979.
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual differences*, 30(8), 1311-1327.
- Garner, P. W. (2010). Emotional competence and its influences on teaching and learning. *Educational Psychology Review*, 22(3), 297-321.

- Garner, P. W., Dunsmore, J. C., & Southam-Gerrow, M. (2008). Mother–child conversations about emotions: Linkages to child aggression and prosocial behavior. *Social Eevelopment*, 17(2), 259-277.
- Garner, P. W., Jones, D. C., & Miner, J. L. (1994). Social competence among low-income preschoolers: Emotion socialization practices and social cognitive correlates. *Child development*, 65(2), 622-637.
- Gelgör, F. Z. (2016). *Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gerhardt, M. (2014). *Father Emotion Socialization And Children's Emotion Regulation*. Doctoral dissertation, The Ohio State University, USA.
- Goleman, D. (1996). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. Bloomsbury.
- Gottman, J. M., & Katz, L. F. (2002). Children's emotional reactions to stressful parent-child interactions. *Marriage & Family Review*, 34(3-4), 265-283.
- Gottman, J., Katz, L., & Hooven, C. (1997). *Meta-Emotion*. New York: Routledge.
- Gottman, J.M., & Katz, L.F. (2002). Children's emotional reactions to stressful parent-child interactions. *Marriage & Family Review*, 34(3), 265-283.
- Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41-54.
- Graziano, P. A., Reavis, R. D., Keane, S. P., & Calkins, S. D. (2007). The role of emotion regulation in children's early academic success. *Journal of School Psychology*, 45(1), 3-19.
- Greenberg, L. S. (2004). Emotion–focused therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 11(1), 3-16.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.

- Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition & Emotion*, 13(5), 551-573.
- Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291.
- Gross, J. J. (Ed.). (2014). Handbook of emotion regulation (2nd ed.). New York, NY: Guilford.
- Gross, J. J., & John, O. P. (1997). Revealing feelings: facets of emotional expressivity in self-reports, peer ratings, and behavior. *Journal of personality and social psychology*, 72(2), 435.
- Gross, J. J., John, O. P., & Richards, J. M. (2000). The dissociation of emotion expression from emotion experience: A personality perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(6), 712-726.
- Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (ss. 3-24) içinde. New York, NY, US: Guilford.
- Güven, E. (2013). *Çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkiler: Duygu sosyalleştirmenin aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güven, E., & Erden, G. (2017). Duygu sosyalleştirmenin çocuklarda gözlenen davranış sorunlarına katkısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 18–32.
- Hasçuhadar, B. (2015). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda ebeveynlik davranışları, duygu sosyalleştirme, hazzı geciktirme, sosyal yeterlilik ve yaratıcılık arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Hastings, P. D., Utendale, W. T., & Sullivan, C. (2007). *The Socialization of Prosocial Development*. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (p. 638–664). Guilford.
- Hilt, L. M., Hanson, J. L., & Pollak, S. D. (2011). Emotion Dysregulation. *Encyclopedia of Adolescence*, (3), 160-169.

- Hoffman, M. L. (1983). Affective and cognitive processes in moral internalization. *Social cognition and social development: A sociocultural perspective*, 236-274.
- Hurrell, K. E., Hudson, J. L., & Schniering, C. A. (2015). Parental reactions to children's negative emotions: Relationships with emotion regulation in children with an anxiety disorder. *Journal of anxiety disorders*, (29), 72-82.
- Işık Uslu, A. E. (2016). *Annelerin çocukların duygularına ilişkin inançları ve çocuğun duygu düzenleme becerileri ile annelerin çocuklarıyla duygu içerikli konuşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlgar, L., & Akbaba, G. (2017). Beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 491-520.
- İlhan, T. (2017). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme stratejileri ile çocukların sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kandır, A., & Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel.
- Kaya, E. (2016). *Babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları ve bu uygulamaların okul öncesi çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerdeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, Ş. (2012). *48-72 aylık çocukların duyguları anlama becerisi ve annelerin duyguları sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kitzmann, K., & Howard, K. M. (2011). Emotion socialization by early childhood educators: Conceptual models from psychology. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, (5), 23-44.

- Kopp, C. B. (1982). Antecedents of self-regulation: A developmental perspective. *Developmental Psychology, 18*(2), 199-214.
- Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental Psychology, 25*(3), 343-354.
- Macklem, G. L. (2007). *Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children*. USA: Springer Science & Business Media.
- Malatesta, C. Z., & Haviland, J. M. (1982). Learning display rules: The socialization of emotion expression in infancy. *Child development, 53*(4), 991-1003.
- Marlow, L., & Inman, D. (2002). Pro-Social Literacy: Are Educators Being Prepared to Teach Social and Emotional Competence?.
- Mauss, I. B., Bunge, S.A., & Gross, J. J. (2007). Automatic Emotion Regulation. *Social and Personality Psychology Compass, 1*(1), 146–167.
- Miller, R. L., Dunsmore, J. C., & Smith, C. L. (2015). Effortful control and parents' emotion socialization patterns predict children's positive social behavior: A person-centered approach. *Journal Early Education and Development, 26*(2), 167-188.
- Mirabile, S. P., & Kodluboy, C. (2015). Description and validation of a teacher-report version of the Self-Expressiveness in the Family Questionnaire. *European Journal of Developmental Psychology, 12*(6), 678-687.
- Morris, C. A., Denham, S. A., Bassett, H. H., & Curby, T. W. (2013). Relations among teachers' emotion socialization beliefs and practices and preschoolers' emotional competence. *Early Education & Development, 24*(7), 979-999.
- Newland, R. P., & Crnic, K. A. (2011). Mother–child affect and emotion socialization processes across the late preschool period: Predictions of emerging behaviour problems. *Infant and Child Development, 20*(6), 371-388.
- Ochsner K. N., & Gross J. J. (2005). The cognitive control of emotion. *Trends in Cognitive Sciences, 9*(5), 242-249.
- O'neal, C. R., & Magai, C. (2005). Do parents respond in different ways when children feel different emotions? The emotional context of parenting. *Development and Psychopathology, 17*(2), 467-487.

- Omrak, C. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ve duygu düzenleme becerilerinin teknoloji kullanımıyla ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özen Uyar, R., Yılmaz Genç, M. M., & Aktaş Arnas, Y. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocukların Duygu Düzenleme ve Duyguları Anlama Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları. *Eğitim ve Bilim* 43(195). doi: 10.15390/EB.2018.7629
- Özkan, H. K. (2015). *Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, H. K., & Aksoy, A. B. (2017). An investigation of maternal emotion socialization behaviors, children's self-perceptions, and social problem-solving skills. *Eurasian Journal of Educational Research*, 67, 125-139.
- Özkan, S. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile ebeveynlerinin sosyal sorun çözme ve çocuklarının olumsuz duygularıyla başetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Parke, R. D. (1994). Progress, paradigms, and unresolved problems: A commentary on recent advances in our understanding of children's emotions. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), 157-169.
- Perlman, S. B., Camras, L. A., & Pelphrey, K. A. (2008). Physiology and functioning: Parents' vagal tone, emotion socialization, and children's emotion knowledge. *Journal of Experimental Child Psychology*, 100(4), 308-315.
- Perry, C., & Ball, I. (2008). Identifying the underlying dimensions of teachers' emotional intelligence. Problems of education in the 21st Century. *Peculiarities of contemporary education*, (7), 89-98.
- Premo, J. E., & Kiel, E. J. (2014). The effect of toddler emotion regulation on maternal emotion socialization: Moderation by toddler gender. *Emotion*, 14(4), 782-793.

- Rabineau, K. M. (2004). *Parent and teacher socialization of emotions and preschoolers' emotion regulation development*. The University of North Carolina at Greensboro.
- Ramsden, S. R., & Hubbard, J. A. (2002). Family expressiveness and parental emotion coaching: Their role in children's emotion regulation and aggression. *Journal of abnormal child psychology*, 30(6), 657-667.
- Rothbart, M. K., Ziaie, H., & O'Boyle, C. (1992) Self-regulation and emotion in infancy. N. Eisenberg ve R.A. Fabes (Eds.) *Emotion and its regulation in early development: New directions for child development*, No. 55: The Jossey-Bass education series, (ss. 7-23) içinde. San Francisco: Jossey-Bass.
- Röll, J., Koglin, U., & Petermann, F. (2012). Emotion regulation and childhood aggression: Longitudinal associations. *Child Psychiatry & Human Development*, 43(6), 909-923.
- Saarni, C. (1984). An observational study of children's attempts to monitor their expressive behavior, *Child Development*, 55, 1504-1513.
- Saarni, C. (1999). *The development of emotional competence*. New York, NY, US: Guilford.
- Saarni, C. (2000). Emotional Competence: A Developmental Perspective. R. Bar-On ve J. D. A. Parker (Eds.), *The Handbook of Emotional Intelligence: Theory, Development, Assessment, and Application at Home, School, and in the Workplace*, (ss. 68-91) içinde. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Saarni, C. (2001). Cognition, Context, and Goals: Significant Components in Social-Emotional Effectiveness. *Social Development*, 10(1), 125-29.
- Sameroff, A. (2010). A unified theory of development: A dialectic integration of nature and nurture. *Child Development*, 81(1), 6-22.
- Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (1994). Self-Regulation in Education: Retrospect and Prospect. D. H. Schunk, ve B. J. Zimmerman (Eds.), *Self-regulation of learning and performance: issues and educational applications*. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Schutz, P. A., Hong, J. Y., Cross, D., & Osbon, J.N. (2006). Reflections on investigating emotion in educational activity settings. *Educational Psychology Review*, 18(4), 343-360.

- Seçer, Z. (2017). Sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eēitim Dergisi*, 25(4), 1435-1452.
- Seçer, Z., & Karabulut, N. (2016). Anne-babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin analizi. *Eēitim ve Bilim*, 41(185), 147-165.
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology*, 33(6), 906.
- Shipman, K. L., & Zeman, J. (2001). Socialization of children's emotion regulation in mother–child dyads: A developmental psychopathology perspective. *Development and psychopathology*, 13(2), 317-336.
- Sille, A. (2016). *annenin duygusal sosyalizasyonu ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Southam-Gerow, M. A., & Prinstein, M. J. (2014). Evidence base updates: the evolution of the evaluation of psychological treatments for children and adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 43(1), 1-6.
- Swartz, R. A., & McElwain, N. L. (2012). Preservice teachers' emotion-related regulation and cognition: Associations with teachers' responses to children's emotions in early childhood classrooms. *Early Education & Development*, 23(2), 202-226.
- şahin, K. (2019). *Okul ncesi dönem çocukların duygu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eēitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- şeker, M. (2011). *İstanbul'da yaşam kalitesi araştırması*. İstanbul Ticaret Odası.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52.
- Thompson, R. A., & Meyer, S. (2007). Socialization of Emotion Regulation in the Family. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (p. 249–268). The Guilford.

- Ulutaş, İ., & Ömeroğlu, E. (2007). The effects of an emotional intelligence education program on the emotional intelligence of children. *Social Behavior and Personality An International Journal*, 35(10), 1365-1372.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K., & Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal* (1).
- Yağmurlu, B., & Altan, Ö. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19(3), 275-296.
- Yılmaz Bursa, G. (2017). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerini Destekleyici Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Warren, H. K., & Stifter, C. A. (2008). Maternal emotion-related socialization and preschoolers' developing emotion self-awareness. *Social Development*, 17(2), 239-258.
- Zahn-Waxler, C. (2010). Socialization of emotion: who influences whom and how?. *New directions for child and adolescent development*, 128, 101-109.
- Zembylas, M. (2007). Theory and methodology in researching emotions in education. *International Journal of Research & Method in Education*, 30(1), 57-72.

EKLER

EK 1. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

Sevgili anne-baba,

Ben Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Bu araştırma, duygu sosyalleştirme stratejileri ile okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan tez çalışmam için yapılmaktadır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi için samimi ve içten cevaplarınız önem taşımaktadır. Verdiğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sema BALCI

ÇALIŞMAYA KATILAN ÇOCUĞA DAİR BİLGİLER		
Çocuğun Cinsiyeti ☐ Kız ☐ Erkek	Çocuk kaç ay/yıldır okul öncesi eğitime devam ediyor?	
Çocuğun Doğum Tarihi (Gün/ay/yıl olarak belirtiniz):/...../.....		
Çalışmaya katılan çocuğun kardeş sayısı (Sayıya çocuğun kendisini dahil <u>etmeyiniz</u>): ☐ Yok ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üstü		
Çalışmaya katılan çocuğun doğum sırası: ☐ İlk çocuk ☐ Ortanca veya ortancalardan ☐ Son Çocuk		
ANNEYE DAİR BİLGİLER		
Annenin Eğitim Seviyesi ☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ Üniversite mezunu ☐ Master/Doktoramezunu ☐ Diğer.....	Annenin Yaşı?	Annenin Çalışma Durumu ☐ Çalışmıyor (iş aramıyor) ☐ Çalışmıyor (iş arıyor) ☐ Çalışıyor ☐ Emekli ☐ Diğer:

EK 2. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Okul Öncesi Öğretmeni,

Ben Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Bu araştırma, duygu sosyalleştirme stratejileri ile okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan tez çalışması için yapılmaktadır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi için samimi ve içten cevaplarınız önem taşımaktadır. Verdiğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

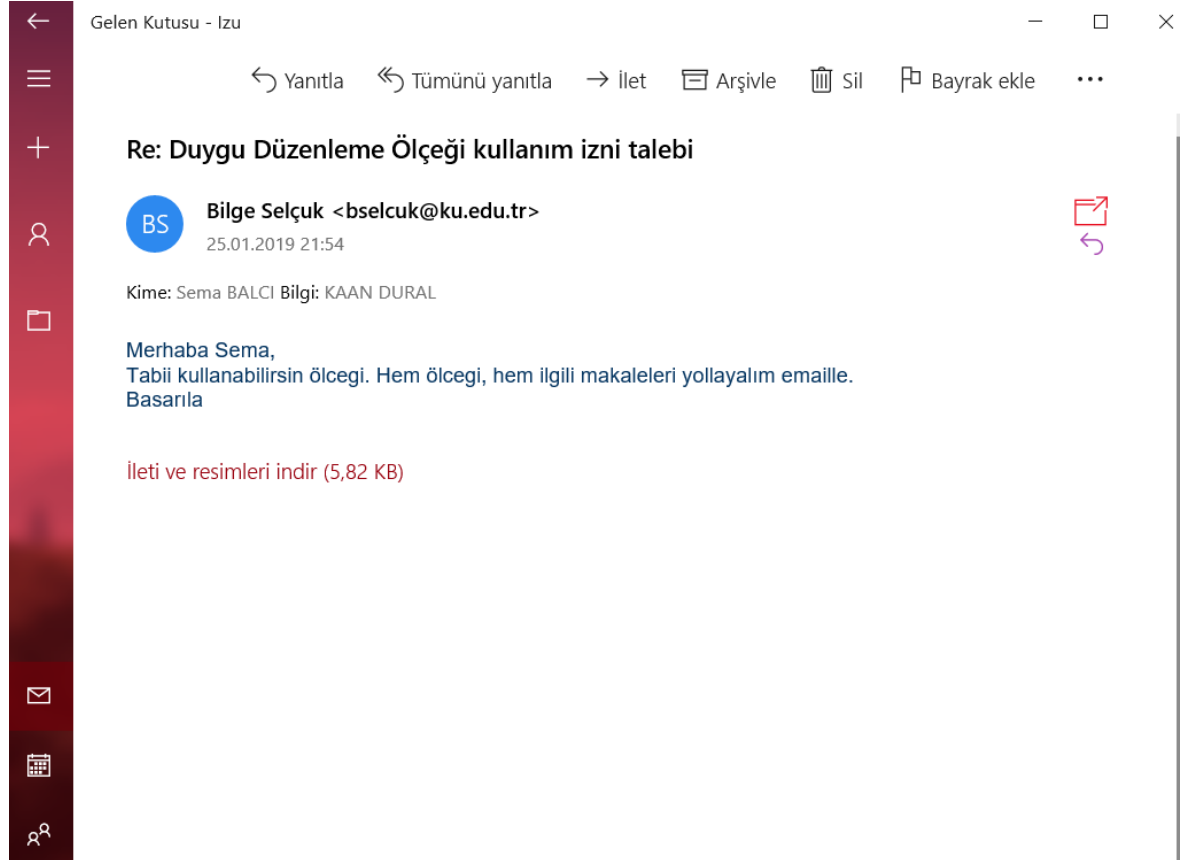
Sema Balcı

Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek			
Çalışma Durumunuz: ☐ Sözleşmeli ☐ Kadrolu ☐ Ücretli	Yaşınız?	Öğrenim Düzeyiniz ☐ Önlisans mezunu ☐ Lisans mezunu ☐ Lisansüstü mezunu ☐ Diğer.....	Okul Öncesi Öğretmenliği alanında çalışma süreniz
Sınıfınızdaki toplam öğrenci sayısı:			
Mezun olduğunuz program: ☐ Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı (örgün eğitim) ☐ Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı (açıköğretim) ☐ Çocuk Gelişimi Lisans Programı ☐ Çocuk Gelişimi Önlisans Programı ☐ Diğer			

EK 3. Duygu Düzenleme  l eği

Aşağıdaki listede bir çocuğun duygusal durumu ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Verilen numaralandırma sistemini kullanarak, aşağıdaki davranışları �ğrencinizde ne sıklıkla g�zlemlediğinizi lütfen işaretleyiniz. Bu davranışı:(1) HİÇBİR ZAMAN/NADİREN, (2) BAZEN, (3) SIK SIK, (4) NERDEYSE HER ZAMAN gözlemliyorum.				
1. Neşeli bir çocuktur.	1	2	3	4
2. Duygu hali çok değişkendir (�ocuğun duygu durumunu tahmin etmek zordur ����� neşeli ve mutluyken kolayca �zg�nleşebilir).	1	2	3	4
15. �z�ld�ğ�n�, kızıp �fkelendiğini veya korktuğunu söyleyebilir.	1	2	3	4
20. Düşünmeden, ani tepkiler verir.	1	2	3	4
23. Yaşıtları ona saldırgan davranır ya da zorla işine karışırsa, bu durumlarda hissedebileceği olumsuz duygularını (kızgınlık, korku, öfke, sıkıntı) uygun bir şekilde gösterir.	1	2	3	4

EK 4. Duygu Düzenleme  l eği Kullanım İzni

EK 5. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Son bir ay içinde çocuğunuzun üzgün veya keyifsiz olduğu zamanları düşünün. Son bir ay içinde çocuğunuzun ÜZGÜN olduğu veya KEYİFSİZ hissettiği zamanlarda, aşağıdaki her bir tepkiyi ne sıklıkla gösterdiğinizizi işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
Çocuğum üzgün olduğunda, çocuğumun üzüntüsü ile ilgilendim.	1	2	3	4	5
Çocuğum üzgün olduğunda, çok üzgün olduğumu belirttim.	1	2	3	4	5
Çocuğum üzgün olduğunda, ona neşelenmesini söyledim.	1	2	3	4	5
Çocuğum üzgün olduğunda, üzüntüsünü görmezlikten geldim.	1	2	3	4	5
Çocuğum üzgün olduğunda, onu rahatlattım.	1	2	3	4	5

EK 6. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (Öğretmen Formu)

Son bir ay içinde sınıfınızdaki çocukların üzgün veya keyifsiz olduğu zamanları düşünün.

Son bir ay içinde sınıfınızdaki çocukların ÜZGÜN olduğu veya KEYİFSİZ hissettiği zamanlarda, aşağıdaki her bir tepkiyi ne sıklıkla gösterdiğinizi işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
Bir çocuk üzgün olduğunda, bu çocuğa onu üzen durum ile baş etmesi için yardımcı oldum.	1	2	3	4	5
Bir çocuk üzgün olduğunda, çok üzüldüm.	1	2	3	4	5
Bir çocuk üzgün olduğunda, endişe etmemesini söyledim.	1	2	3	4	5
Bir çocuk üzgün olduğunda, ona sevdiği bir şey verdim.	1	2	3	4	5
Bir çocuk üzgün olduğunda, onu rahatlattım.	1	2	3	4	5

EK 7. Çocuk Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Kullanım İzni

SEMA BALCI <sema.balci60@gmail.com>

Alıcı: Ebru ▼

1 Şub 2019 10:23

Merhaba Hocam,

Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmamda sizin uyarlamasını yapmış olduğunuz Çocukların Duygularına Verilen Cevaplar Ölçeği'nin Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formu'nu atıf yapmak koşuluyla izniniz olursa kullanmak isterim.

İzin verdiğiniz takdirde ölçek, ölçeğin geçerlik-güvenilirlik bilgileri ve ölçeğin puanlanmasına ilişkin bilgileri gönderirseniz çok sevinirim.

Desteyiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla...

Ebru Ersay <eersay@gmail.com>

Alıcı: ben ▼

4 Şub 2019 20:38

Sema merhaba

Tarafımdan Türkçe uyarlaması yapılan Çocukların Duygularına Verilen Cevaplar Ölçeği'nin Öğretmen Formu ve Ebeveyn Formunu tezinde kullanabilirsiniz. Ekte ölçekleri ve kod tablosunu gönderiyorum.

Çalışmada başarılar dilerim.

--

Doç.Dr. Ebru ERSAY
Temel Eğitim Bölümü
Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Gazi Eğitim Fakültesi
Gazi Üniversitesi

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...